

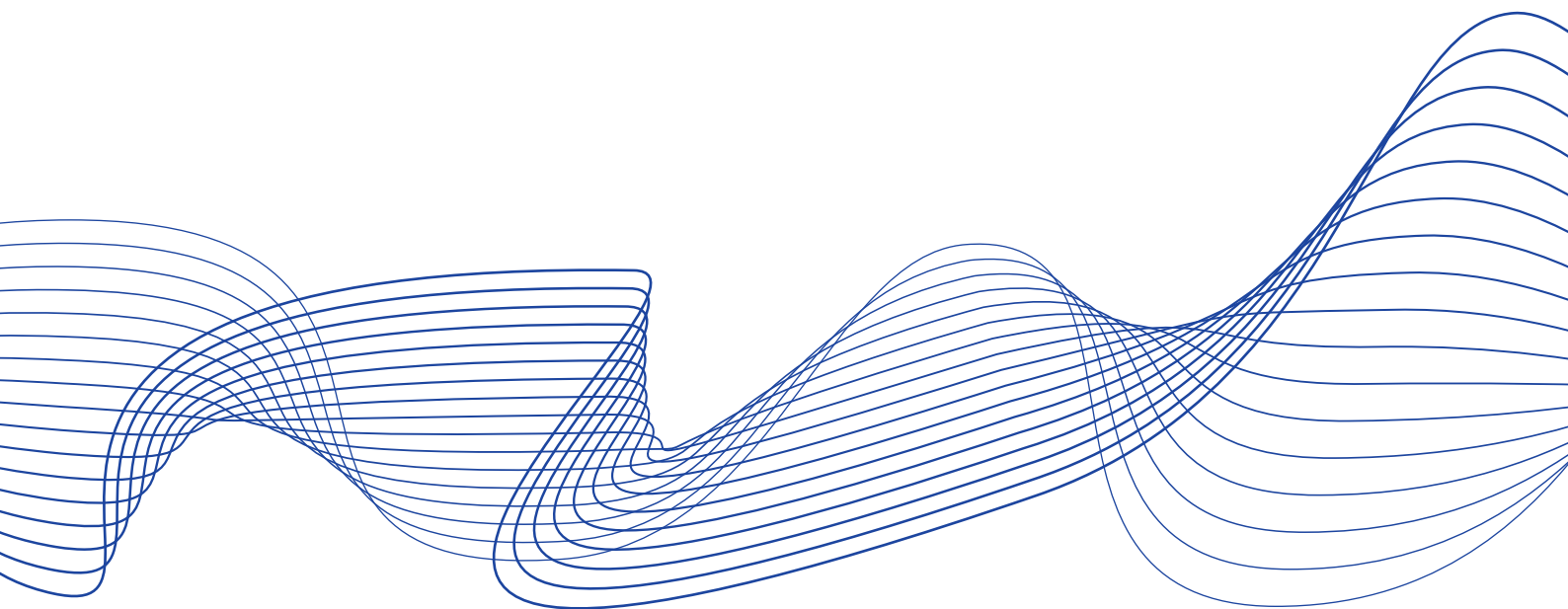
Metų ataskaita
2013

ESRV

Europos sisteminės rizikos valdyba
Europos finansų priežiūros sistema

Metų ataskaita
2013

ESRV
Europos sisteminės rizikos valdyba
Europos finansų priežiūros sistema

Ižanginis žodis.....	5
Santrauka	6
1 skirsnis	
Europos Sąjungos finansų sistemos sisteminė rizika	8
1.1 Lėto ekonomikos augimo perspektyvos. Iššūkiai bankų sektoriui, kurio būklė tebėra trapi	9
1.1.1. Laipsniško, bet netolygaus atsigavimo ženklai	9
1.1.2. Sudėtinga ES bankų sektoriaus aplinka	11
1.1.3. Nekilnojamojo turto rinkų vertinimų skirtumai	15
1.2 Pajamingumo vaikymasis, dėl kurio dar didėja neatitiktis tarp kylančių finansų rinkų ir silpnų pamatinių veiksnių.....	16
1.2.1 Paskelbimas apie JAV obligacijų pirkimo programos apimčių mažinimą lemė svyravimus besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse.....	17
1.2.2 Svyravimai besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse gali išprovokuoti naują pasaulinės finansų krizės etapą	20
1.3 Reglamentavimo reformos struktūrinio pažeidžiamumo problemai spręsti.....	28
1.3.1 Bankų sektoriaus pertvarkymas	28
1.3.2 Ne tik bankininkystė. Vertybinių popierių finansavimo sandoriai.....	30
1.3.3 Pozicijos, susijusios su valstybių nemokumo rizika.....	33
1.3.4 Naujausių reglamentavimo reformų poveikis draudimo sektoriui.....	34
1.4 Ciklinės rizikos apibendrinimas	35
2 skirsnis	
Makroprudencinės politikos parengimas įgyvendinti	37
2.1 Patikima makroprudencinės politikos sistema	38
2.1.1 Naujoji ES kapitalo reikalavimų sistema	38
2.1.2 Makroprudencinės politikos ciklas	38
2.2 Kaip sukurti veikiančią politikos sistemą	41
2.2.1 Nuo finansinio stabilumo iki tarpinių tikslų ir priemonių.....	41
2.2.2 Pernelyg spartaus kredito augimo ir finansinio sverto mažinimas	42
2.2.3 Pernelyg didelės terminų neatitikties ir rinkos nelikvidumo išvengimas ir mažinimas	44
2.2.4 Pozicijų koncentracijų valdymas	46
2.2.5 Su ilgalaikiais rezultatais nesiejamo skatinimo sisteminės įtakos ribojimas.....	48
2.2.6 ESRV nuomonės ir rekomendacijos	48
2.3 Ateities perspektyvos	49

3 skirsnis

Igyvendinimo ir atskaitomybės užtikrinimas	51
3.1 Tolesnis darbas įgyvendinant ESRV rekomendacijas.....	52
3.1.1 Rekomendacija ESRV/2011/1 dėl skolinimo užsienio valiutomis.....	52
3.1.2 Rekomendacija ESRV/2011/3 dėl nacionalinių institucijų įgaliojimų makrolygio rizikos ribojimo srityje	56
3.1.3 Galutinio termino informuoti apie Rekomendacijos ESRV/2012/2 dėl kredito įstaigų finansavimo įgyvendinimą pratęsimas.....	57
3.2 Instituciniai aspektai, atskaitomybė Europos Parlamentui ir informavimas.....	58
3.3 ESRV peržiūra.....	60
 Santrumpos	 61

Ižanginis žodis

*Mario Draghi
Europos sisteminės rizikos
valdybos pirmininkas*

Man malonu pristatyti Europos sisteminės rizikos valdybos (ESRV), 2010 m. įkurtos kaip nepriklausomos Europos Sąjungos (ES) įstaigos, atsakingos už finansų sistemos makroprudencinę priežiūrą, trečiąją metų ataskaitą. Ataskaita apima laikotarpį nuo 2013 m. balandžio 1 d. iki 2014 m. kovo 31 d.

Trečiaisiais savo veiklos metais ESRV aktyviai prisidėjo kuriant makroprudencinės politikos sistemą Europoje. Ji parengė gaires makroprudencinės priežiūros institucijoms apie tai, kaip naudoti pagal ES teisės aktus sukurtas makroprudencines priemones. Be to, ji parengė papildomų analitinių koncepcijų ir priemonių sisteminėms grėsmėms nustatyti. ESRV išplėtė savo analitinės veiklos mastą ir dabar ji apima ne tik bankus, bet ir draudimo sektorių, šėšėlinės bankininkystės sektorių ir finansų infrastruktūras. Daugiau informacijos apie ESRV ir jos veiklą pateikta ESRV interneto svetainėje.

Ataskaita parengta remiantis ESRV reglamento 19 straipsniu. Man teks garbė pristatyti šią ataskaitą naujos sudėties Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komitetui po neseniai įvykusių rinkimų į Europos Parlamentą.

Frankfurtas prie Maino, 2014 m. liepos mėn.

A handwritten signature in blue ink that reads "Mario Draghi". The signature is fluid and cursive, with the first name "Mario" and the last name "Draghi" clearly distinguishable.

Mario Draghi
ESRV pirmininkas

2013 m., trečiaisiais savo veiklos metais, ESRV ir toliau stebėjo ES finansų sistemos stabilumą lėtai ir netolygiai atsigauvant ekonomikai. Dėl vis dar didelių valstybės ir privačiojo sektoriaus skolų daugelyje ekonomikos sektorių buvo susidariusi netipiška padėtis. Nepaisant vangios makroekonominės raidos, apskritai per metus bankų sektoriaus finansavimo sąlygos nuosekliai gerėjo. Buvo nustatytos pažeidžiamos vietos, pavyzdžiui, kai kurių šalių nekilnojamojo turto rinkose. Apskritai dėl kelių turto klasių pokyčių pagerėjo padėtis finansų sektoriuje. Beveik visu apžvelgiamu laikotarpiu rinkoms didžiausią nerimą kėlė tai, kad pasaulinių pinigų politikos pokyčių ir (arba) galbūt staiga pasikeisiančių rinkos nuotaikų poveikis gali būti didesnis.

Kalbant apie struktūrinius dalykus, pažymėtina, kad reguliavimo reformos ir pasirengimas artėjančiam testavimui nepalankiausiomis sąlygomis vertė didinti bankų kapitalą siekiant užtikrinti didesnį atsparumą. Be to, susitarta dėl kitų teisės aktų pataisų, pavyzdžiui, dėl bankų (BPM ir BCPD), draudimo (Omnibus II) ir finansų rinkų (FPRD ir FPRR). Šios pataisos taip pat pakeitė ESRV supratimą apie sisteminį stabilumą, o ypač visuminės rizikos ir tarpusavio ryšio vertinimą. ESRV tęsė darbą, susijusį su vertybinių popierių įsigijimo finansavimo sandoriais ir centralizuotos tarpuskaitos šalimis. Jau ir anksčiau Valdyba buvo nurodžiusi, kad šių dviejų sričių svarba finansų sistemos stabilumui vis didėja. Vykdydama stebėseną ir vertinimą draudimo srityje, ESRV daugiausia dėmesio skyrė mažo pajamingumo aplinkos poveikiui ir direktyvos Mokumas II padariniams artimiausiu metu.

Siekdama užkirsti kelią sisteminei rizikai ir (arba) ją sumažinti, ESRV gali teikti rekomendacijas arba įspėjimus. Siekdama toliau plėtoti makroprudencinę sistemą, 2013 m. balandžio mėn. ESRV paskelbė Rekomendaciją ESRV/2013/1 dėl makroprudencinės politikos tarpinių tikslų ir priemonių. ESRV veikla vykdoma siekiant penkių tarpinių tikslų. Jie apima sisteminės rizikos mažinimą ir jos prevenciją. Ši rizika gali kilti dėl: i) per didelio kredito augimo ir finansinio svorto; ii) per didelės terminų neatitikties ir rinkos nelikvidumo; iii) tiesioginių ir netiesioginių pozicijų koncentracijos; iv) nesuderintų iniciatyvų, siekiant sumažinti moralinę riziką, ir v) finansų infrastruktūrų.

Per praėjusius metus ESRV skyrė daug išteklių makroprudencinėms priemonėms, numatytoms pagal CRD ir CRR, įgyvendinti. Šio darbo tikslai buvo dvejetainiai. Pirma, buvo siekiama patobulinti kriterijus ir principus, pagal kuriuos institucijos taikys atskiras priemones. Antra, vystyti priemonių rinkinį ir išplėsti jo apimtį. 2014 m. kovo mėn. ESRV paskelbė naujų makroprudencinių priemonių naudojimo principus dviejuose leidiniuose anglų kalba – *Flagship Report on Macro-prudential Policy in the Banking Sector* ir *Handbook on Operationalising Macro-prudential Policy in the Banking Sector*. Be to, ji nustatė procedūrų tvarką, kaip skelbti nuomones ir (arba) rekomendacijas, susijusias su CRD ir CRR numatytų makroprudencinių priemonių naudojimu. Taip pat apie savo ketinimą naudotis makroprudencinėmis priemonėmis pranešė kelios valstybės narės.

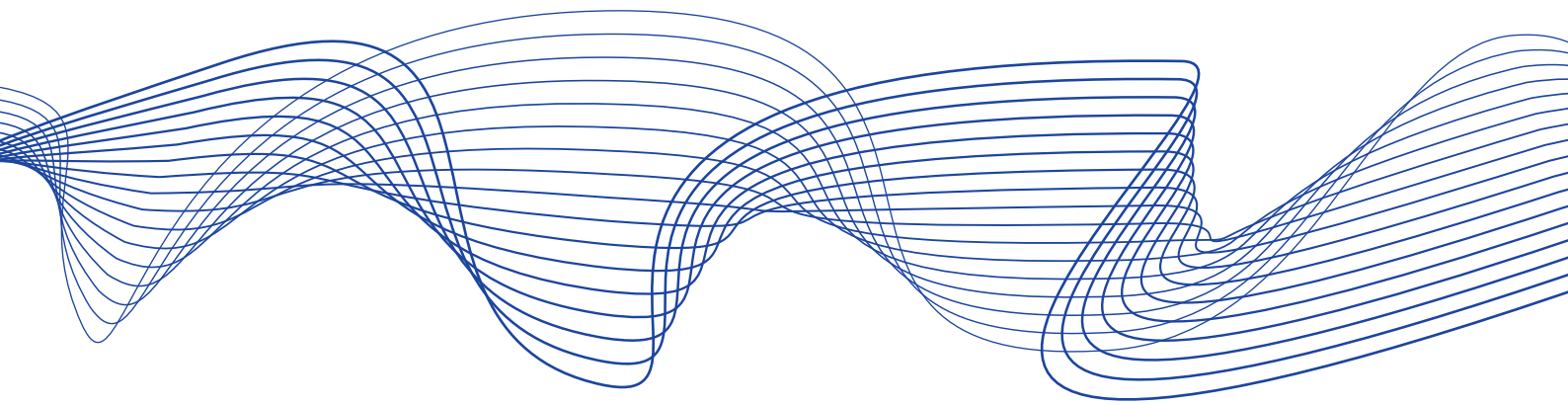
Anksčiau ESRV paskelbtų rekomendacijų dėl skolinimo užsienio valiutomis ir dėl nacionalinių priežiūros institucijų makroprudencinių įgaliojimų įgyvendinimas buvo įvertintas pagal ESRV

rekomendacijų įgyvendinimo vadovą (*Handbook on the follow-up to ESRB recommendations*), išleistą 2013 m. liepos mėn. Iš įvertinimo rezultatų matyti, kad šalys, kurioms šios rekomendacijos skirtos, iš esmės jų laikėsi.

Šiuo metu vyksta ESRV peržiūra, kaip numatyta ESRV reglamento 20 straipsnyje.

1 skirsnis

Europos Sąjungos finansų sistemos sisteminė rizika

Europos Sąjungos finansų sistemos sisteminė rizika

1.1 Lėto ekonomikos augimo perspektyvos. Iššūkiai bankų sektoriui, kurio būklė tebėra trapi

1.1.1 Laipsniško, bet netolygaus atsigavimo ženklai

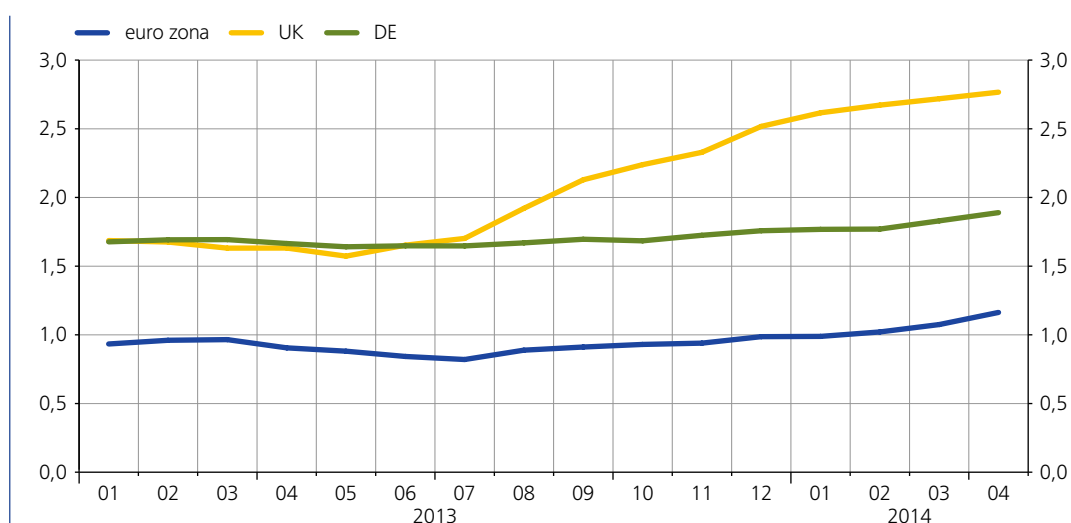
2013 m. antrąjį pusmetį pasaulio ekonomika laipsniškai atsigavo. Ciklišką pasaulio ekonomikos kilimą vaduojantis iš recesijos iš pradžių skatino besiformuojančios rinkos ekonomikos šalys, bet galiausiai jis priklausė nuo JAV. Išblėsus vadinamojo fiskalinio stabdžio poveikio privačiam sektoriui suvokimui, privatus vartojimas vėl ėmė didėti, o pinigų politikos sąlygos vis dar buvo skatinamosios. Europoje, kurios realiosios gamybos apimties augimas nuo 2007 m. vis nepateisindavo prognozių, po valstybės skolos krizės ir Kipro gelbėjimo baimintasi neigiamų makroekonomikos pokyčių ir iš tiesų, 2013 m. pirmąjį pusmetį euro zonoje toliau tęsėsi recesija.

Atsigauti Europos ekonomika ėmė 2013 m. antrąjį pusmetį, nors ir gana lėtai ir netolygiai. Dauguma Europos Sąjungos (ES) valstybių narių 2013 m. antrojoje pusėje užfiksavo silpną, bet teigiamą bendrojo vidaus produkto (BVP) augimą. 2014 m. augimo prognozės taip pat pagerėjo (žr. 1 pav.). Daugumoje valstybių narių, įskaitant tas, kurių ekonominė padėtis tebebuvo nepalanki, ėmė gerėti sąlygos darbo rinkoje, kurios plėtra paprastai atsilieka nuo realiosios gamybos apimties augimo. Šiomis sąlygomis rinkose atgijo pasitikėjimas, kad dėl Europoje tebevykstančio pakilimo – be struktūrinių, fiskalinių ir institucinių reformų, taip pat ir finansų rinkose – ilgalaikio augimo perspektyvos pagerės. Dėl to vyriausybės obligacijų

1 pav.

2014 m. BVP augimo prognozės

(metiniai pokyčiai, procentais)

Šaltinis: Consensus Economics.

pajamingumai ir jų skirtumai gerokai sumažėjo ir tai padėjo sumažinti tiesioginį susirūpinimą dėl vyriausybės nemokumo ir valstybių skolos bei bankų tarpusavio priklausomybės.

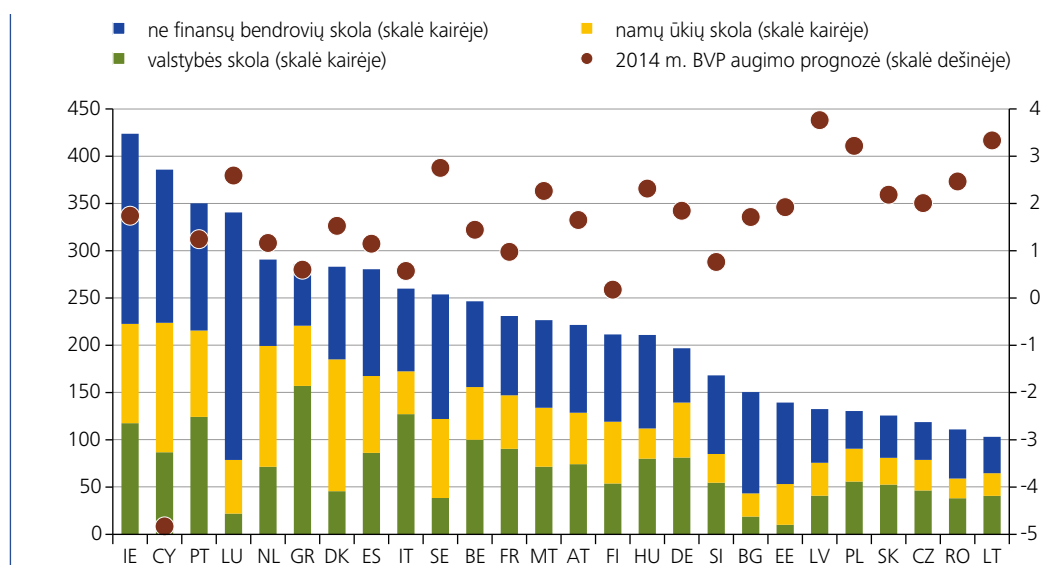
Vis dar yra pažeidžiamumo rizika ir toliau reikia jai skirti dėmesį. Kadangi pažeidžiamumo rizika, susijusi su ilgu prastų makrofinansinių sąlygų laikotarpiu, yra tarp pagrindinių Europos sisteminės rizikos valdybos (ESRV) nustatytų rizikų, gamybos apimties augimo perspektyvos tebebuvo mažos. Nors dėl rizikos premijų perkainojimo besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse 2013 m. gegužės–birželio mėn. ir vėliau 2014 m. pradžioje ES ūkiai labai nenukentėjo, rūpestį kai kurioms valstybėms narėms ir ekonomikos sektoriams ėmė kelti išoriniai sukrėtimai, pavyzdžiui, atsirandantys Ukrainoje, darantys neigiamą poveikį didelę įtaką turinčioms šalims, visų pirma Rusijai. Žvelgiant labiau struktūriniu požiūriu, pažymėtina, kad riziką ir toliau kėlė neigiami grįžtamieji ryšiai tarp bankų prastų balansų, didėjančių viešojo sektoriaus neapibrėžtųjų įsipareigojimų ir skolos tvarumo problemų. Dėl šių veiksnių griežtos skolinimo sąlygos gali būti dar labiau sugriežtintos, o ekonomikos perspektyvos gali dar suprastėti, todėl juos reikia atidžiai stebėti.

Būtina imtis tolesnių veiksmų viešojo ir privačiojo sektorių skolos naštos problemai spręsti. Nagrinėjamu laikotarpiu valstybių narių viešosios skolos, namų ūkių ir bendrovių skolos pasiekė rekordinius lygius (žr. 2 pav.). Daugumoje šių valstybių narių namų ūkių skolos ir bendrųjų disponuojamųjų pajamų santykis bei ne finansų bendrovių skolos ir BVP santykis, kaip manoma, ir toliau sudarys 100 % ar bus dar didesnis, o tolesnis jų per didelio įsiskolinimo mažėjimas vis dar labai priklausys nuo makroekonomikos raidos. Taigi skaidymosi proceso atsinaujinimas ar neigiami vartotojų arba turto kainų pokyčiai galėtų suvaržyti rinkų pasitikėjimą institucijų politikos įsipareigojimais.

2 pav.

Viešojo ir privačiojo sektorių įsiskolinimas 2012 m. ir 2014 m. BVP augimo prognozės

(procentais, palyginti su BVP; procentais)

Šaltiniai: ECB ir Eurostatas.

1.1.2 Sudėtinga ES bankų sektoriaus aplinka

Nors finansavimo sąlygos gerokai pagerėjo, bankų sektorius ir toliau patyrė sunkumų dėl mažo pelno. Pelnas buvo gerokai mažesnis negu prieš krizę ir nuolat varžė bet kokias pastangas padidinti kapitalizaciją prieš įgyvendinant naujuosius sistemos „Bazelis III“ reguliavimo reikalavimus. Tačiau viena pagrindinių ES bankų problemų buvo balansų neskaidrumas; neveiksnių paskolų apibrėžtys vis dar buvo nevienodos ir iš esmės buvo nežinoma, kiek bankai yra pakantūs blogam turtui, dėl to buvo sudėtinga ir palyginti atskirus sektoriaus subjektus, ir įvertinti viso sektoriaus būklę.

Toliau atliekamas išsamus įvertinimas pagal bendrąjį priežiūros mechanizmą (BPM) yra labai svarbus skaidrumui ir pasitikėjimui didinti. Šiuo metu bankų balansai vertinami pagal bendruosius kriterijus ir nagrinėjamas jų atsparumas didelei finansinei įtampai. Europos bankininkystės institucijos (EBI) išdėstytos suderintos paskolų kategorijų apibrėžtys¹ ir probleminių paskolų nustatymas turėtų sustiprinti investuotojų pasitikėjimą, taigi ir suteikti impulsą privataus ir tarpbankinio finansavimo rinkoms. Esama aiškių ženklų, kad bankai šį koregavimo procesą stengiasi įgyvendinti anksčiau, ir tai yra sveikintina, tačiau tebereikia didesnės pažangos.

Remiantis ankstesniais metais padaryta pažanga, ES bankų kapitalizacija toliau gerėjo. Visų pirma bankai, vadovaudamiesi sistema „Bazelis III“, toliau gerino savo bendro 1 lygio nuosavo kapitalo (CET1) pakankamumo koeficientą, jis bankų imtyje, įvertintoje pagal pagrindinius EBI rizikos rodiklius², sudarė maždaug 12,3 %. Nors toks kapitalizacijos lygis su kaupu viršija lygį, reikalaujamą pagal teisės aktus (įskaitant reikalavimus dėl sisteminės rizikos rezervų ir sisteminės svarbos bankų rezervų), tebekyla klausimų dėl rizikos koeficientų. Atsižvelgiant į ES bankų sektoriaus dydį, pasakytina, kad akcijos leistos gana vangiai (žr. 3 pav.), tačiau nepaskirstytasis pelnas buvo didelis ir buvo aktyviai kaupiamos atsargos, nors pelningumas buvo mažas.

Tuo pat metu ES bankų sektorius toliau traukėsi, bendras šio proceso poveikis buvo nevienareikšmis. Nekonsoliduotų euro zonos bankų balansų dydis, 2012 m. antrąjį ketvirtį pasiekęs aukščiausią 33,2 trln. eurų lygį, iki 2013 m. trečiojo ketvirčio sumažėjo 8,1 %. Sprendžiant pagal turimą informaciją, atrodo, jog šį sumažėjimą daugiausia lėmė tai, kad dideli bankai aktyviai mažino savo išvestinių finansinių priemonių pozicijas, ir, šiek tiek mažesniu mastu, tai, kad buvo suteikiama mažiau tarpbankinių paskolų. Tačiau taip pat sumažėjo skolinimas įmonėms ir namų ūkiams, daugiausia mažesnių ir vidutinio dydžio bankų (visų pirma euro zonos šalyse, kuriose vyravo įtampa), ir šis veiksnys lėmė 18 % viso turto sumažėjimo. Galiausiai 12 % viso sumažėjimo lėmė užsienio išlaidų mažinimas, jis matyti iš reikalavimų ne euro zonos sandorių šalims sumažėjimo (žr. 4 pav.).

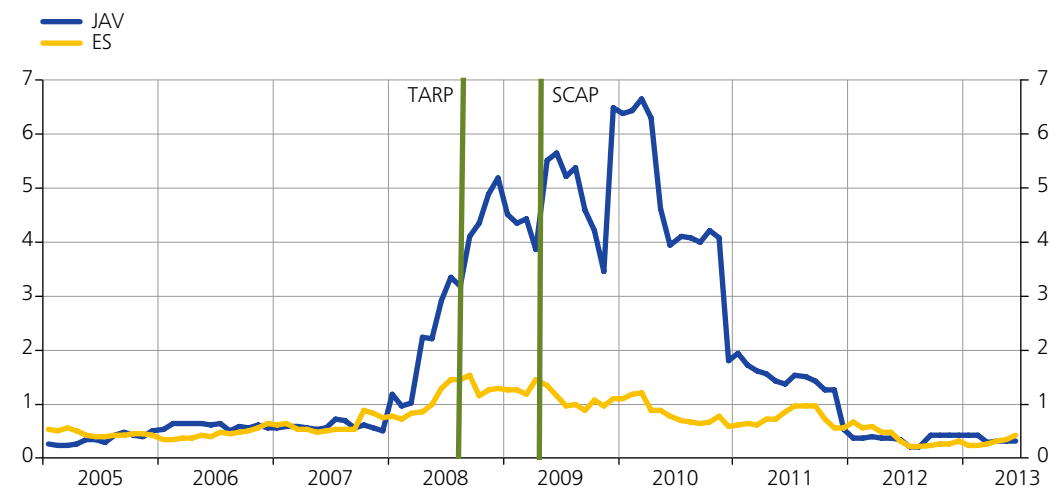
1 Savo galutinius techninius standartus dėl neveiksnių paskolų ir pakantumo ataskaitų teikimo reikalavimų EBI paskelbė 2013 m. spalio 21 d. Žr. <http://www.eba.europa.eu>.

2 EBI rizikos vertinimo ataskaitose pateikiama kas pusmetį atnaujinama informacija apie riziką ir pažeidžiamumą ES bankų sektoriuje ir ji, be kitų duomenų, grindžiama pagrindiniais EBI rizikos rodikliais. Žr. <http://www.eba.europa.eu>.

3 pav.

Akcijų išleidimas

(normalizuota pagal visą turtą)

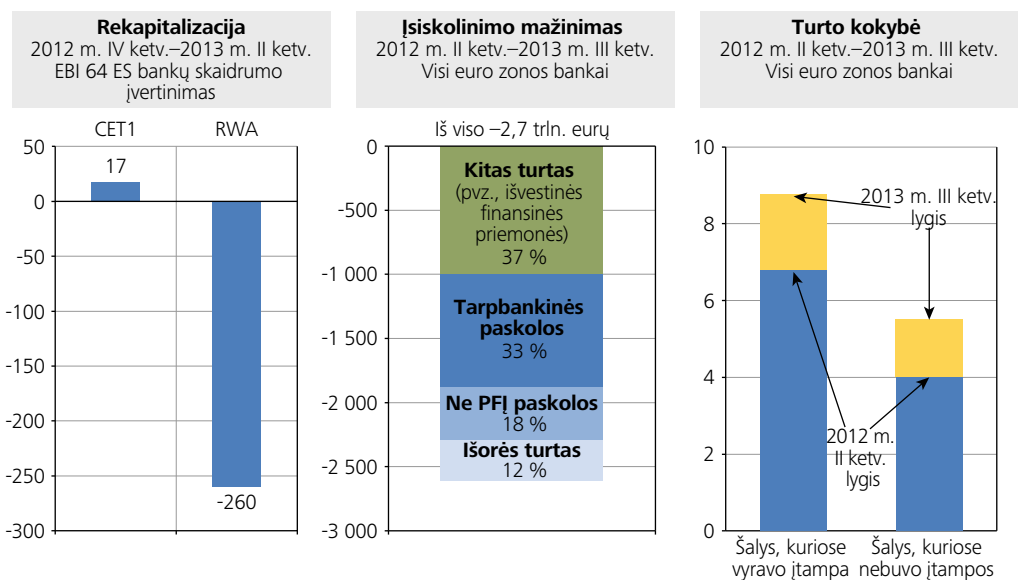
Šaltiniai: Dealogic ECM, ECB, FDIC ir ESRV skaičiavimai.

Pastabos: TARP – „Troubled Asset Relief Program“ (probleminio turto išpirkimo programa), SCAP – „Supervisory Capital Assessment Program“ (priežiūrinio kapitalo įvertinimo programa). Paveiksle parodytas akcijų išleidimas padalytas iš viso bankų sistemos turto. Pateikimo tikslais gaunamos reikšmės padaugintos iš 10 000.

4 pav.

Rekapitalizavimo analizė

(mlrd. eurų; neveiksnių paskolų ir bendros paskolų sumos santykis, procentais)

Šaltiniai: ECB ir EBI.

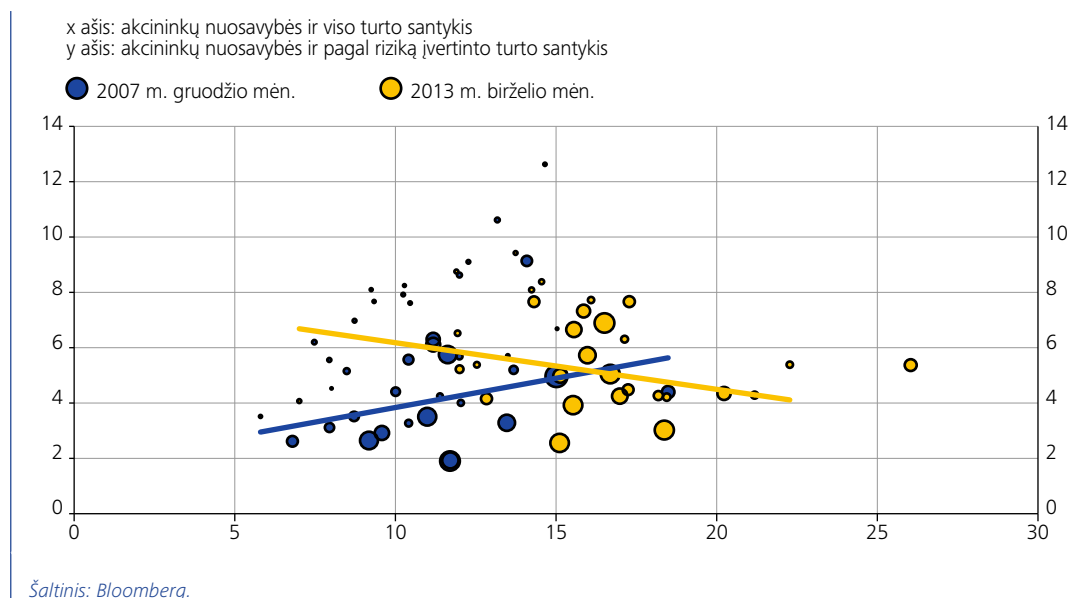
Pastabos: CET1 – „Common Equity Tier 1“ (bendras 1 lygio nuosavas kapitalas), RWA – „risk-weighted assets“ (pagal riziką įvertintas turtas)

Nemaža pagal riziką įvertinto turto (RWA) sumažėjimo dalis nebuvo susijusi su balanso dydžio mažinimu ir ją veikiau lėmė perėjimas prie turto, turinčio mažesnę riziką svorį ar jo visai neturinčio (žr. 5 pav.). Bankų vidaus modelių tinkamumo vertinimas yra neatsiejama priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso dalis, nors, apskaičiuojant pagal riziką įvertintą turtą vidaus modeliais pagrįstais metodais, tam tikras lankstumas yra leidžiamas. Tačiau dėl esamo lankstumo tam tikrais atvejais gali kilti rūpesčių dėl to, ar kapitalo pakankamumo koeficientų pagerėjimas, atsiradęs dėl tokio lankstumo, tinkamai parodo įvertintą riziką.

2013 m. pirmąjį pusmetį antrojo lygio bankų neveiksnių paskolų santykis padidėjo apytikriai 0,5 % – iki maždaug 7,2 %, o padengimo rodiklis tebebuvo pakankamai stabilus ir sudarė 50 %. Didelių bankų neveiksnių paskolų santykis svyravo ties aukštu, maždaug 6,6 % lygiu. Tačiau 25 % šių bankų abejotinos paskolos sudarė daugiau kaip 15,5 % visų jų paskolų³. Paskolų kokybė gali dar pablogėti dėl vangaus ekonomikos augimo ir visų pirma aukštų nedarbo lygių daugumoje šalių, kurioms taikomos ES ir TVF finansinės pagalbos programos. Turto kokybės pokyčių poveikis paprastai atsilieka nuo ekonomikos ciklo, taigi tai yra svarbi rizika visam bankų sektoriui ir galėtų padaryti poveikį pelningumui ir kapitalizacijai. Jeigu atsigavimas, kuris dar tik prasideda, tęsis, neveiksnių paskolų dalys turėtų laipsniškai mažėti. Tačiau aukšti neveiksnių paskolų lygiai taip pat gali iš dalies reikšti, kad bankai, laukdami išsamaus BPM įvertinimo, ima pripažinti paskolas, kurių grąžinimui anksčiau yra suteikę lengvatų, taigi tvarko savo balansus ir, be kita ko, formuoja tinkamus atidėjinius abejotinoms paskoloms.

5 pav.

Pagal riziką įvertintas turtas ir visas turtas
(procentais)

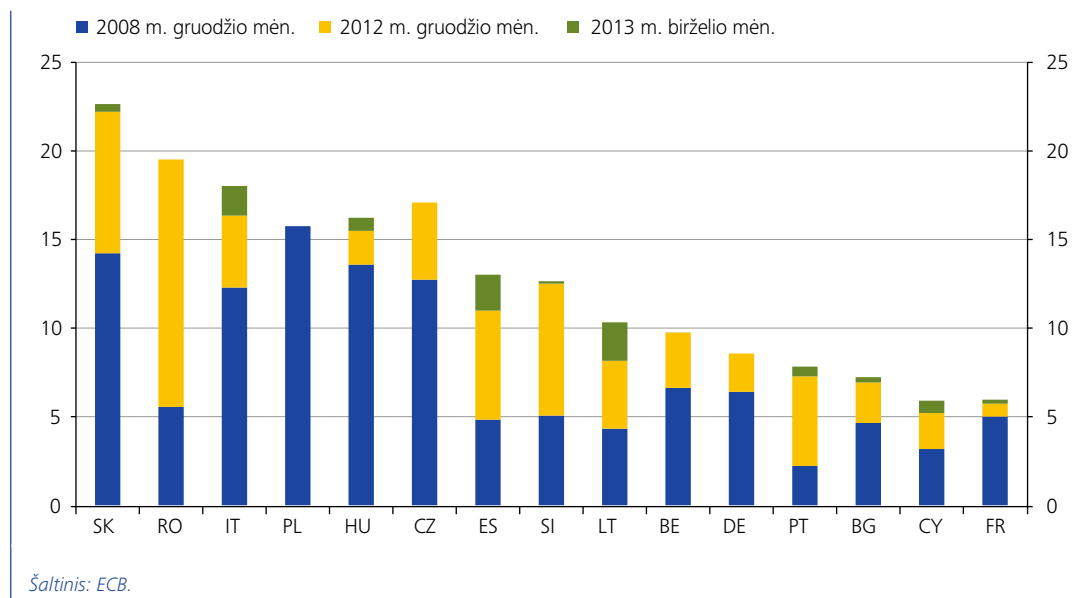
³ Skaičiai, susiję su antrojo lygio bankais, paimti iš ECB konsoliduotų bankų duomenų (vidutinio dydžio bankų kategorija), o didelių bankų duomenys pagrįsti EBI pagrindinių rizikos rodiklių duomenų rinkiniu.

Atidi stebėseną taip pat būtina bankų turimoms valstybės skolos priemonių pozicijoms. Sąlygos finansų rinkose nagrinėjamu laikotarpiu pagerėjo, taigi imta labiau tikėtis, kad Europa jau pradėjo kilti iš krizės. Vyriausybės obligacijų pajamingumai, palyginti su Vokietijos vyriausybės obligacijomis (*Bund*), toliau mažėjo (žr. 14 pav.), o šalys, kuriose anksčiau vyravo įtampa, pirmą kartą nuo 2010 m. sėkmingai išplatino vidutinės trukmės ir ilgalaikes obligacijas. Nors valstybės skolos rinkose matyti aiškus pagerėjimas, o makroekonominės perspektyvos yra teigiamos, ateityje laukia dideli iššūkiai, kaip antai: būtinumas sukurti patikimą pamatinių fiskalinių veiksmų pagrindą įgyvendinant struktūrines reformas.

Viena iš pagrindinių grėsmių ES finansiniam stabilumui, daranti jam didelį poveikį, tebėra valstybės skolos krizės atsinaujinimo euro zonoje rizika, nors tokio krizės atsinaujinimo tikimybė yra gerokai sumažėjusi. Vienas pagrindinių rizikos šaltinių tebėra susijęs su dideliu valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykiu (jis keliuose euro zonos šalyse gerokai viršija 100 %). Euro zonos šalyse, kuriose vyrauja įtampa, dėl lėto reformų įgyvendinimo ar jų neužbaigimo ši rizika galėtų dar padidėti, dėl to vėl sustiprėtų susirūpinimas dėl skolos tvarumo. Be to, rūpestį ir toliau kelia valstybių skolų ir bankų tarpusavio priklausomybė, nes bankai savo balansuose tebeturi dideles savo valstybės skolos sumas (žr. 6 pav.). Dėl turimų didelių vyriausybės obligacijų pozicijų didėja bankų pažeidžiamumas valstybės skolos krizės atsinaujinimo atveju. Jeigu makroekonominės perspektyvos ateityje pablogėtų, galėtų vėl atgyti neigiami grįžtamieji ryšiai tarp bankų ir valstybės skolų, o dėl bankų kredito nuostolių ir (arba) viešojo sektoriaus balansų suprastėjimo galėtų padidėti neapibrėžtieji viešojo sektoriaus įsipareigojimai.

6 pav.

PFĮ turimos savo valstybės skolos priemonių pozicijos
(procentais)

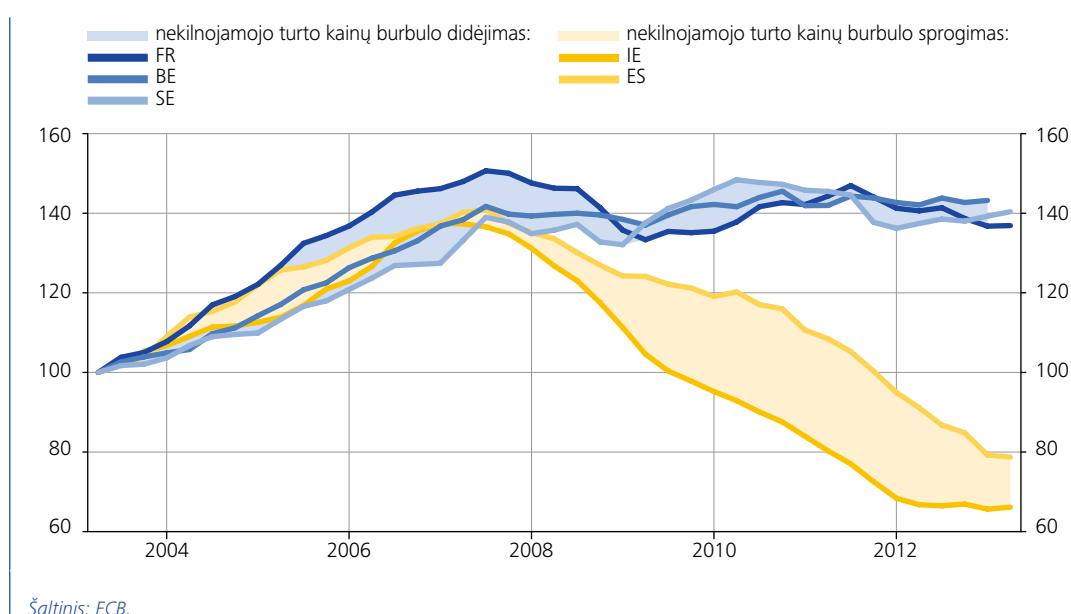
1.1.3 Nekilnojamojo turto rinkų vertinimų skirtumai

Buvo būtina atidžiai stebėti bankų pozicijas, susijusias su įvairiomis nacionalinėmis nekilnojamojo turto rinkomis ir sektorine rizika. Remdamasi ankstesniais metais atlikta nacionalinių nekilnojamojo turto rinkų analize, parodžiusia, kad pokyčiai visoje ES yra labai nevienodi, nagrinėjamu laikotarpiu ESRV įvairiose valstybėse narėse ir vėl nustatė didelių vertinimų kaitos skirtumų. Kai kuriose valstybėse narėse nekilnojamojo turto kainos, nepaisant krizės, tebebuvo didelės arba netgi dar pakilo, sukeldamos susirūpinimą dėl galimo per didelių verčių nustatymo, o kitose valstybėse narėse jos labai krito (žr. 7 pav.).

7 pav.

ES gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto rinkų daigiarūšiškumas

(nekilnojamojo turto kainos; indeksas: 2003 m. II ketv. = 100)

Šaltinis: ECB.

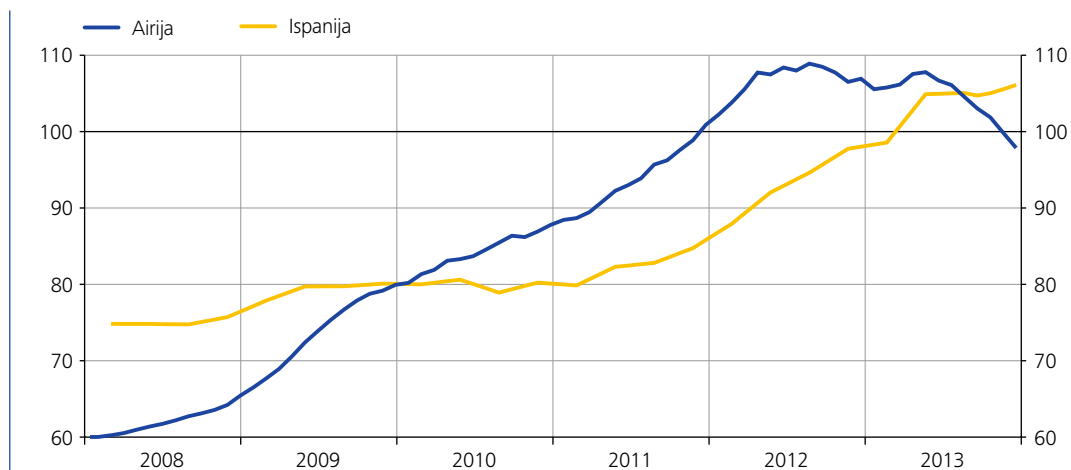
Taigi didelės bankų vidaus hipotekos paskolų pozicijos yra dar vienas jų balansų pažeidžiamumo elementas. Ši problema yra gana plačiai paplitusi: gali padaryti neigiamą poveikį ir toms valstybėms narėms, kuriose nekilnojamojo turto kainos labai sumažėjo, ir toms, kuriose kainų korekcija dar neįvyko. Akivaizdu, kad įvykus kainų korekcijai neigiamas poveikis paskolos sumos ir įkeisto turto vertės santykio požiūriu galėtų būti padarytas ir geroms hipotekos paskoloms (žr. 8 pav.). Vis dėlto valstybėse narėse, kuriose nekilnojamojo turto kainų korekcija jau įvyko, padaryta pažanga tvarkant balansus, vykdant rekapitalizavimą ir restruktūrizavimą padėjo atkurti finansinį stabilumą ir padidinti atsparumą būsimiems neigiamiems pokyčiams nekilnojamojo turto rinkose.

Nors makroekonominės perspektyvos pagerėjo, ekonominiai ir finansiniai ciklai visoje ES ir toliau skiriasi. Taigi, vengiant sisteminės rizikos ir ją mažinant, turi būti pritaikytas ir atitinkamas politikos metodas konkrečiai kiekvienai valstybei narei. Įgyvendinant makroprudencinę politiką rinkose, kuriose kainos per didelės, daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama bankų atsparumo didinimui ir turėtų būti atsižvelgiama į nekilnojamojo turto kainų ciklą, o rinkose, kuriose didelė korekcija jau įvyko, daugiausia dėmesio įgyvendinant šią politiką turėtų būti skiriama bankų turto kokybei (kai kuriose valstybėse narėse tai jau yra daroma).

8 pav.

Nekilnojamojo turto kainų mažėjimo skatinama paskolos sumos ir įkeisto turto vertės santykio raida

(procentais; paskolos sumos ir įkeisto turto vertės vertinimas pagal rinkos kainą)

Šaltiniai: Airijos ir Ispanijos nacionaliniai centriniai bankai ir statistikos tarnybos.

Nagrinėjama laikotarpiu valstybės narės, turėjusios rūpesčių dėl didelio skolos santykio ir pokyčių savo nekilnojamojo turto rinkose, ėmėsi priemonių atsparumui didinti. Naujojoje ES kapitalo reikalavimų sistemoje (Kapitalo reikalavimų direktyvoje ir Kapitalo reikalavimų reglamente (CRD / CRR⁴)) makroprudencinės priežiūros institucijoms suteikiamos įvairios šiam tikslui reikalingos politikos priemonės. Švedijoje institucijos hipotekos paskolų portfeliui nustatė 15 % žemutinę rizikos koeficiento ribą ir svarsto galimybę ją padidinti iki 25 %; Belgijos institucijos prie rizikos koeficientų, kuriuos skaičiuoja bankai, hipotekos paskolų portfeliui taikantys vidaus reitingais pagrįstą vertinimo metodą, pridėjo 5 procentinius punktus. Nyderlanduose nuspręsta paskolos sumos ir įkeisto turto vertės santykį laipsniškai mažinti 1 procentiniu punktu per metus. Anglijos bankas nusprendė, kad Jungtinės Karalystės skolinimo finansavimo schemeje hipotekos paskolų portfelių nebebus galima naudoti kaip finansavimo šaltinio. Be to, keletas valstybių narių nustatė kitas priemones, kaip antai sisteminės rizikos rezervo reikalavimą ir rezervo reikalavimą, taikomą kitai sisteminės svarbos įstaigai (O-SII).

1.2 Pajamingumo vaikymasis, dėl kurio dar didėja neatitiktis tarp kylančių finansų rinkų ir silpnų pamatinių veiksnių

Nagrinėjama laikotarpiu ES finansų sistema susidūrė su besitęsiančiu pajamingumo vaikymusi ir tolesniais svyravimais besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse.

Sisteminės rizikos požiūriu pagrindinis šių dviejų susijusių pokyčių padarinys buvo išaugusi staigaus rizikos premijų padidėjimo daugelyje pastovijų pajamų vertybinių popierių rinkos segmentų rizika.

4 CRD – 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB, CRR – 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012.

1.2.1 Paskelbimas apie JAV obligacijų pirkimo programos apimčių mažinimą lėmė svyravimus besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse

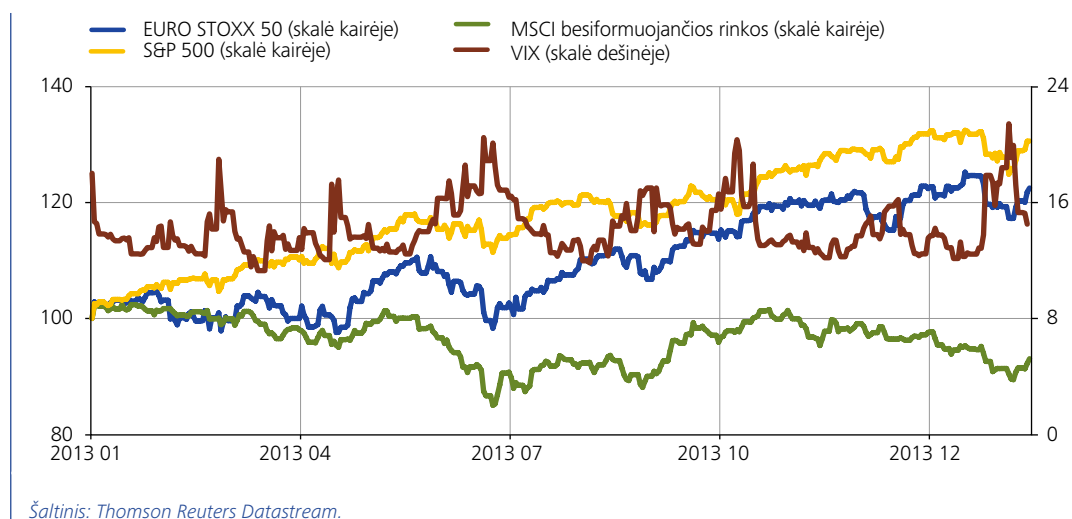
Dėl ekonomikos pagrindų pagerėjimo ir nedidelių palūkanų normų pagrindinėse pasaulio ekonomikose **sustiprėjus investuotojų pasitikėjimui, nagrinėjamu laikotarpiu imta aktyviau vaikytis pajamingumo**. Investuotojai padidino savo portfelį rizikos lygi, nes manyta, kad tikėtina nominalioji mažiau rizikingo turto grąža yra pernelyg maža. Šie portfelių pokyčiai buvo naudingi dviem segmentams: verslo kredito rinkoms (pvz., paskoloms su finansiniu svertu) ir besiformuojančios rinkos ekonomikos šalims. Pavyzdžiui, JAV pakeitimo vertybiniais popieriais rinkoje atgijo įkeitimu užtikrintų paskolų įsipareigojimai, kurie buvo vieni pagrindinių krizę rizikingų hipotekos paskolų rinkoje lėmusių veiksnių. Visame pasaulyje vykstantis pajamingumo vaikymas euro zonoje pasireiškė tuo, kad investuotojai, atsižvelgę į euro zonos šalių, kuriose vyravo įtampa, ekonomikos perspektyvų pagerėjimą ir rizikos vengimo sumažėjimą, perbalansavo savo pozicijas, susijusias su žemesnio reitingo valstybių skola. Investuotojai taip pat padidino savo pozicijas, susijusias su šalių, kuriose vyravo įtampa, bankų skola, įskaitant valstybės lėšomis anksčiau išgelbėtus bankus. Tačiau pokyčiai euro zonos šalyse, kuriose vyravo įtampa, taip pat iš dalies buvo susiję su per didelės rizikos vengimo, stebėto valstybės skolos krizės įkarštyje, mažėjimu.

Federalinės rezervų sistemos 2013 m. birželio mėn. paskelbtas sprendimas pradėti mažinti obligacijų pirkimo pagal savo kiekybinio skatinimo programą apimtis **nustebino nemažai rinkos dalyvių**. Šis paskelbimas buvo pirmasis ženklas, kad JAV rengiasi atsisakyti netradicinės pinigų politikos, ir taip pat vienas iš požymių, kad gausaus likvidumo laikotarpis gali pasibaigti. Šis Federalinės rezervų sistemos žingsnis lėmė pirmąją svyravimų besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse bangą 2013 m. pavasarį ir vasarą (žr. 9 pav.). Keleto svarbiausių besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių, kaip antai Brazilijos ir Argentinos, akcijų ir obligacijų rinkose labai padidėjo pardavimo aktyvumas. Poveikį įvairiose šalyse iš dalies lėmė trūkumai,

9 pav.

Besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių, palyginti su Europos ir JAV, akcijų rinkos raida

(indeksas: 2013 m. sausio 1 d. = 100; procentiniais punktais)

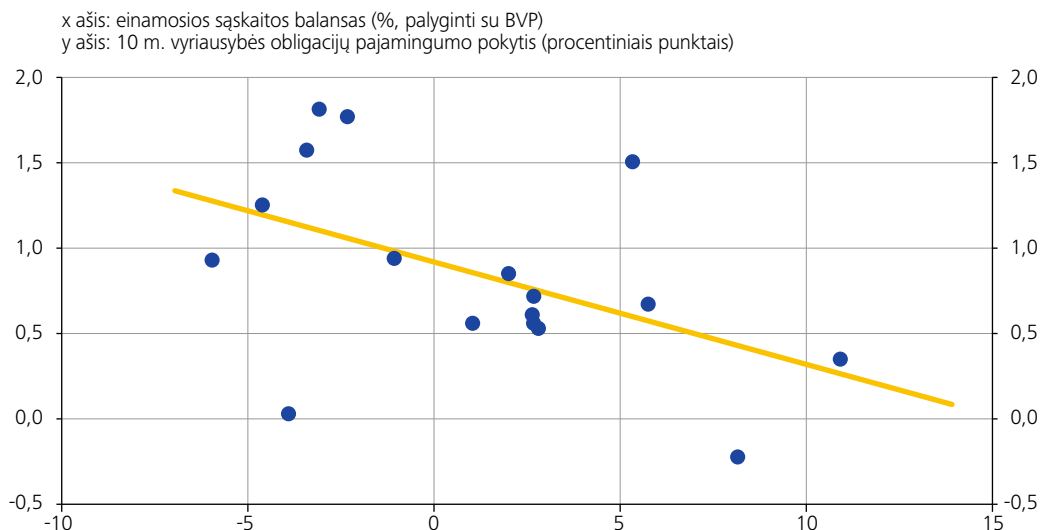

susiję su pamatiniais vidaus makroekonomikos veiksniais, taip pat anksčiau buvusių didelių kapitalo įplaukų tendencijos pokyčiu (žr. 10 pav.).

10 pav.

Besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių einamosios sąskaitos balansai ir 10 m. valstybės obligacijų pajamingumo pokyčiai

(procentais, palyginti su BVP; procentiniais punktais)

Šaltinis: ECB apskaičiavimai.

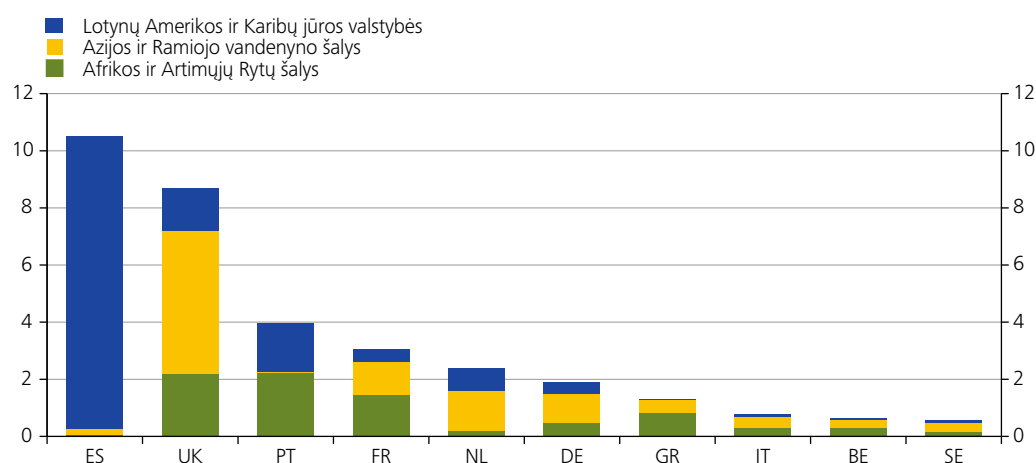
Pastaba: 2013 m. gegužės 21 d.–spalio 21 d. duomenys.

2013 m. gruodžio mėn., kai faktiškai buvo pradėta mažinti obligacijų pirkimo apimtis, rinkų reakcija buvo nuosaiki, netgi besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse. Priežastis buvo trejopa: i) Federalinės rezervų sistemos turto pirkimo mėnesio apimtis buvo sumažinta nedaug – tik 10 mlrd. JAV dolerių; ii) be sprendimo sumažinti obligacijų pirkimo

11 pav.

Europos bankų reikalavimai besiformuojančios rinkos ekonomikos šalims pagal regionus

(procentais, palyginti su visu turtu)

Šaltiniai: TAB ir ECB konsoliduoti bankų duomenys.

Pastaba: 2012 m. duomenys.

apimtį, buvo paskelbtos tvirtesnės ateities gairės ir iii) reikšminga korekcija, pasireiškianti kapitalo nutekėjimu iš obligacijų ir akcijų rinkų, besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse vyko jau nuo 2013 m. gegužės mėn.

2014 m. sausio mėn. besiformuojančios rinkos ekonomikos šalis ištiko antroji svyravimų banga ir ji skyrėsi nuo pirmosios. Ši antroji banga buvo labiau susijusi su netikrumu dėl augimo ir šešėlinio bankų sektoriaus Kinijoje, taip pat su politiniu netikrumu ir augimo perspektyvomis kitose šalyse, kaip antai: Argentinoje, Turkijoje ir Pietų Afrikoje, jos investuotojams ėmė kelti daugiausia rūpesčių. Neigiamo poveikio išplitimo į Vidurio ir Rytų Europą ženklai (žr. 1 lentelę) taip pat parodė, kad būtina atidžiai valdyti užsienio valiuta išreikštų paskolų portfelių, visų pirma susijusių su ne euro zonos bankais, riziką, kaip nustatyta Rekomendacijoje ESRV/2011/1⁵ dėl skolinimo užsienio valiutomis.

Naujas nestabilumo besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse protrūkis pasireiškė 2014 m. vasario mėn. ir jį lėmė didėjanti geopolitinė įtampa Ukrainoje, nors šiuo atveju poveikis pasireiškė tik Rusijoje, Ukrainoje ir, mažesniu mastu, Turkijoje. Vėliau su akcijų kainomis, valstybės obligacijų pajamingumo skirtumais ir besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių kapitalo įplaukomis susiję rodikliai gerokai pagerėjo, nes kai kurios šalys pakoregavo savo ekonominę politiką (didindamos oficialias palūkanų normas), o kai kurios iš anksčiau pažeidžiamų šalių sumažino savo išorės disbalansą.

1 lentelė

Tam tikrų šalių valiutos kursų pokyčiai

(pokyčiai, procentais)

Valiutos kursas euro atžvilgiu	Didžiausias pokytis	Bendras pokytis
Argentinos pesas	16,7	15,6
Pietų Afrikos randas	5,0	3,1
Turkijos lira	4,2	0,6
Brazilijos realas	3,5	1,7
Indijos rupija	3,0	1,3
Vengrijos forintas	2,3	2,3
Lenkijos zlotas	1,6	1,6

Šaltinis: Thomson Reuters Datastream.

Pastaba: 2014 m. sausio 22–30 d. duomenys.

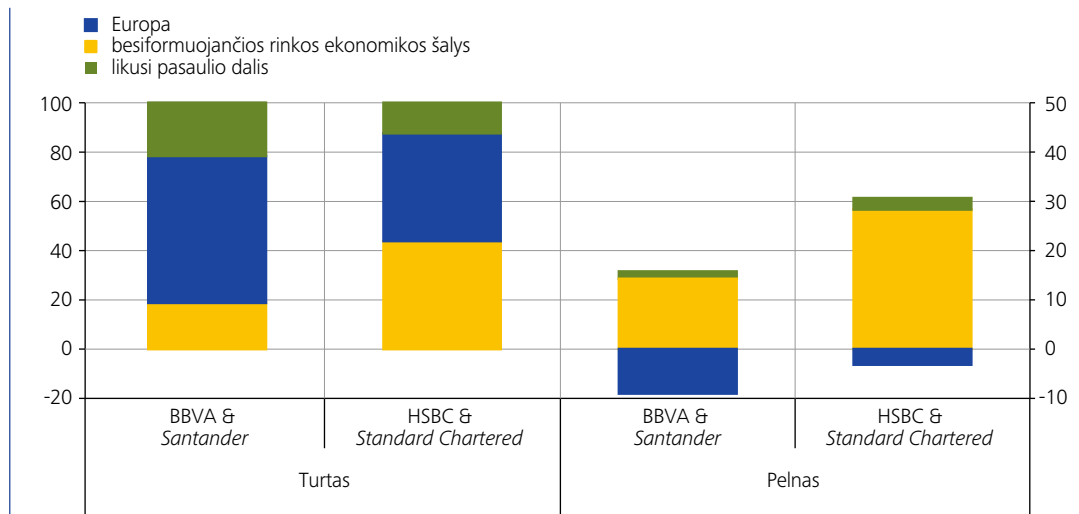
Svyravimų besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse ženklai ES finansų sistemai ypač svarbūs. Visų pirma, didelės tarpvalstybinės bankų pozicijos atstoja perdavimo kanalą, kuriuo pažeidžiamumas besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse galėtų išplisti į Europą. Kaip matyti iš Tarptautinių atsiskaitymų banko (TAB) surinktų statistinių duomenų, nuo 2009 m. ES bankų reikalavimai besiformuojančios rinkos ekonomikos šalims, daugiausia Azijoje ir Lotynų Amerikoje, nuosekliai didėjo. Visų pirma didelės pozicijas, susijusias su Lotynų Amerika ir Azija, turi tam tikri Ispanijos ir Jungtinės Karalystės bankai – ir šių šalių ekonomikų (maždaug 35 % BVP), ir viso bankų turto (žr. 11 pav.) bei viso pelno dalies, gaunamos šiose rinkose (žr. 12 pav.), požiūriu.

⁵ 2011 m. rugsėjo 21 d. Europos sisteminės rizikos valdybos rekomendacija (ESRV/2011/1) dėl skolinimo užsienio valiutomis.

12 pav.

Turto ir pelno pasiskirstymas pagal regionus

(procentais, palyginti su visu turtu; mlrd. JAV dol.)

Šaltinis: SNL Financial.

Pastaba: 2012 m. duomenys, BBVA – 2011 m.

Kapitalo procentinės dalies požiūriu dideles pozicijas, susijusias su besiformuojančios rinkos ekonomikos šalimis, turi ir kelios kitos bankų sistemos. Pavyzdžiui, Austrijos, Nyderlandų, Graikijos, Ispanijos ir Belgijos bankų sistemų pozicijos, susijusios su besiformuojančios rinkos ekonomikos šalimis, sudaro daugiau kaip 100 % kapitalo. Vertinant iš šių pozicijų kylančią riziką, svarbiausi yra veiklos modelių skirtumai (pvz., patronuojamosiomis įmonėmis arba filialais pagrįstas modelis, į mažmeninę rinką arba į kapitalo rinkas orientuotas modelis, finansiškai nepriklausomi bankai arba integruoti didmeniniai franšizės pagrindu veikiantys bankai).

1.2.2 Svyravimai besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse gali išprovokuoti naują pasaulinės finansų krizės etapą

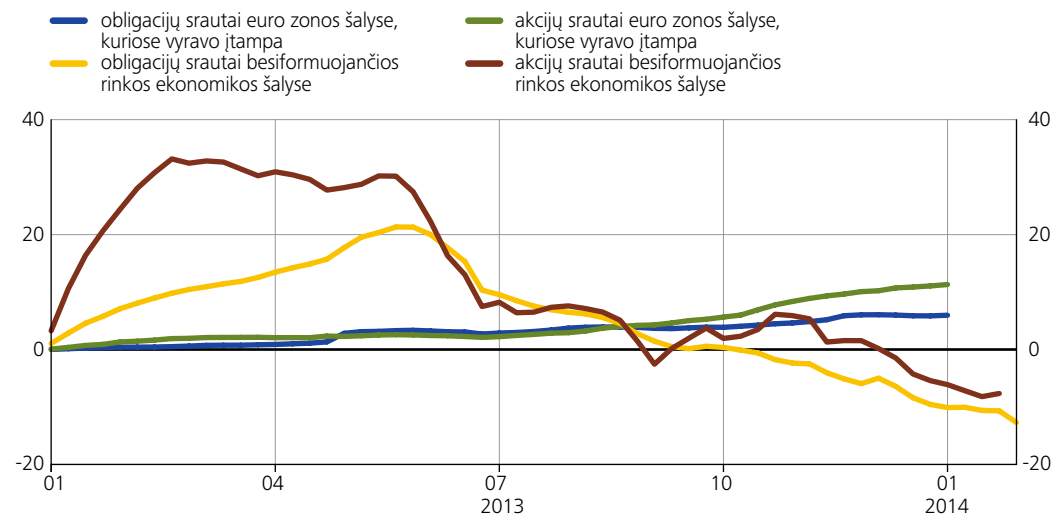
2013 m. vasarą Europos finansų rinkos atlaikė didelius svyravimus, daugiausia susijusius su padidėjusiu netikrumu dėl Federalinės rezervų sistemos obligacijų pirkimo apimčių mažinimo ir fiskalinės politikos. Euro zonos šalyse, kuriose vyravo įtampa, padidėjo kapitalo srautai (žr. 13 pav.) ir gerokai sumažėjo kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsikeitimo sandorių palūkanų normų skirtumai (žr. 14 pav.). Po šių svyravimų kainos euro zonos kredito rinkose stabilizavosi ties lygiais, užfiksuotais po staigaus sumažėjimo, įvykusio 2012 m. viduryje, Europos Centriniam Bankui (ECB) paskelbus apie vienakrypčius pinigų politikos sandorius (VPPS).

Vienas iš bendro ES atsparumo veiksnių tebebuvo susijęs su ECB paskelbtais VPPS, kuriais vyriausybės obligacijų turėtojams užtikrinama patikima finansinio stabilumo stiprinimo priemonė. Dėl to ECB pažymėjo, kad pinigų politikos palūkanų normos euro zonoje nedidelės bus ilgą laiką. Be to, prie perspektyvų pagerėjimo prisidėjo ir pažanga, padaryta visoje Europoje įgyvendinant bankų sektoriaus ir fiskalines reformas. Kaip minėta 1.1 skirsnyje,

13 pav.

Bendri kapitalo srautai euro zonos šalyse, kuriose vyravo įtampa, ir besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse

(mlrd. JAV dol.)

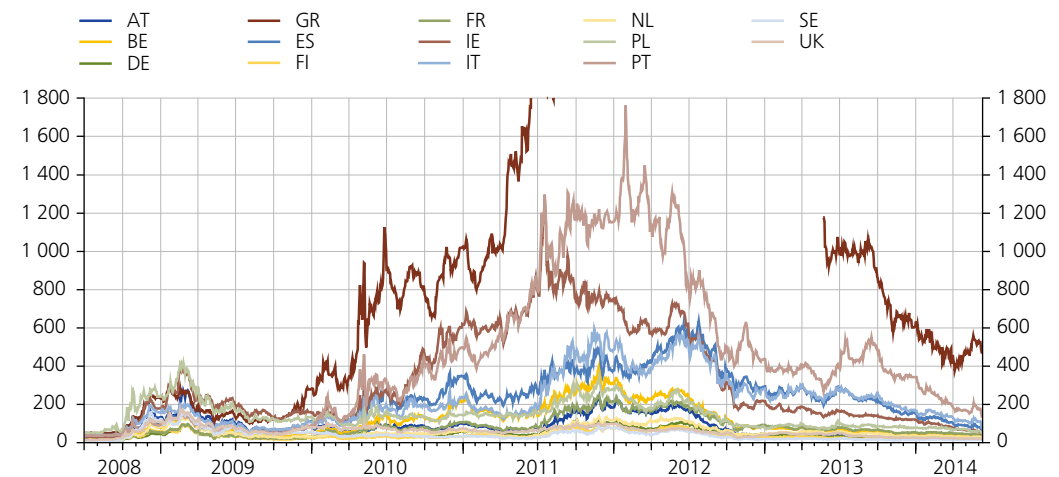
Šaltinis: EPFR Global.

nagrinėjamu laikotarpiu atsirado pirmų Europos ekonomikos perspektyvų gerėjimo ženklų: be kita ko, Airija baigė jai skirtą ES ir TVF finansinės pagalbos programą, o Ispanija sėkmingai užbaigė šalies finansų įstaigoms rekapitalizuoti skirtą finansinės pagalbos programą.

14 pav.

Tam tikrų valstybių narių kredito įsipareigojimų neįvykdymo apskaitos sandorių premijos

(baziniais punktais; 5 m. termino)

Šaltiniai: Thomson Reuters Datastream ir Credit Market Analysis.

Pastabos: 2008 m. liepos 1 d.–2014 m. birželio 10 d. duomenys. Tarptautinei apskaitos sandorių ir investicijų finansinių priemonių asociacijai nusprendus, kad įvyko kredito įvykis, 2012 m. kovo 9–balandžio 11 d. nebuvo prekiaujama Graikijos nevykdomų kredito įsipareigojimų apskaitos sandoriais. Dėl mokėtojų trūkumo duomenys nebuvo teikiami ir 2013 m. kovo 1–gegužės 21 d. Siekiant aiškesnio pateikimo, paveikslas sutrumpintas.

Tam tikrą vaidmenį ribojant neigiamo svyravimų besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse poveikio išplitimą atliko ir institucinių investuotojų portfelių struktūra. Viena vertus, dėl pirmenybės teikimo savo šaliai tendencijos Europos vyriausybės skolos rinkose sumažėjo šių rinkų pažeidžiamumas užsienio investuotojų elgesio pokyčių požiūriu. Kita vertus, būta ženklų, kad tarptautiniai turto valdytojai (pvz., JAV privataus kapitalo bendrovės) ir realiųjų pinigų sąskaitų valdytojai (pvz., pensijų fondai ir draudimo įmonės) taip pat padidino savo investicijas ES finansų rinkose.

Apskritai istoriškai maži obligacijų pajamingumo rodikliai daugelyje rinkų ir toliau rodė, kad palūkanų normos gali staigiai padidėti. Obligacijų pajamingumai ir jų skirtumai daugelyje kredito rinkos segmentų, įskaitant euro zonos ne finansų bendrovių obligacijų rinkas, vis dar buvo istoriškai nedideli (žr. 15 pav.). Dėl užsitęsusio pajamingumo vaikymosi paprastai taip pat padidėdavo jautrumas palūkanų normų pokyčiams, nes dėl jo pirmiausia suprastėdavo bendrovių obligacijų kokybė ir pailgėdavo obligacijų portfelių trukmė.

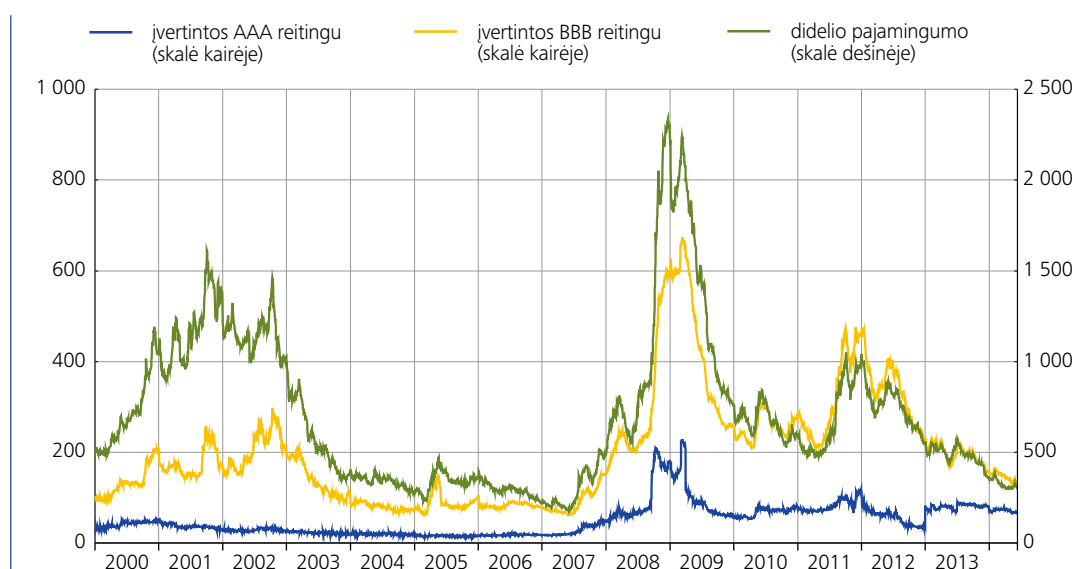
Įvykus sukrėtimui, dėl kurio rinkos dalyviai imtų labiau vengti rizikos, bankų finansavimo išlaidų lygis gali sparčiai padidėti. Visų pirma, rizikos premija istoriškai sudarė didelę kredito įsipareigojimų pajamingumų skirtumų dalį (be tikėtino nuostolio). Nuo 2009 m. pradžios, kai krizė rizikingų hipotekos paskolų rinkoje buvo pasiekusi piką, pagrindinių ES finansų įstaigų kredito įsipareigojimų pajamingumų skirtumų rizikos premija gerokai kito (žr. 16 pav.).

Esant sudėtingoms rinkos sąlygoms, tokie staigūs padidėjimai gali padaryti neigiamą poveikį kapitalo srutams, ypač jeigu ekonomikos atsigavimas tebėra trapus. Dėl to rizikos perkainojimo poveikis gali dar padidėti. Sukrėtimas, susijęs su rizikos premija, taip pat gali

15 pav.

Euro zonos bendrovių obligacijų pajamingumo skirtumai

(baziniais punktais)

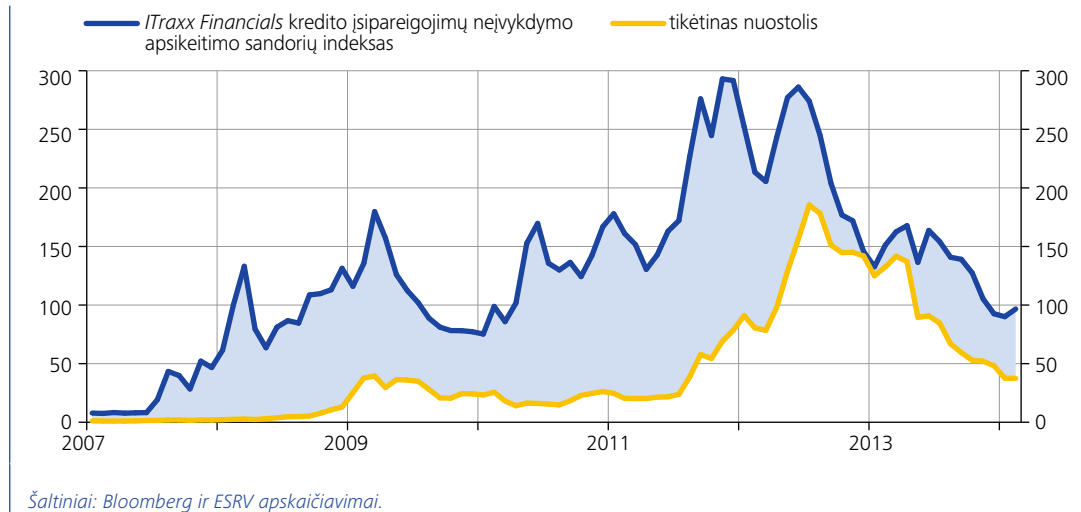
Šaltinis: Bank of America Merrill Lynch.

Pastaba: 2000 m. sausio 1 d.–2014 m. vasario 27 d. duomenys.

16 pav.

Kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsekitimo sandorių palūkanų normų skirtumų išskaidymas

(baziniais punktais)

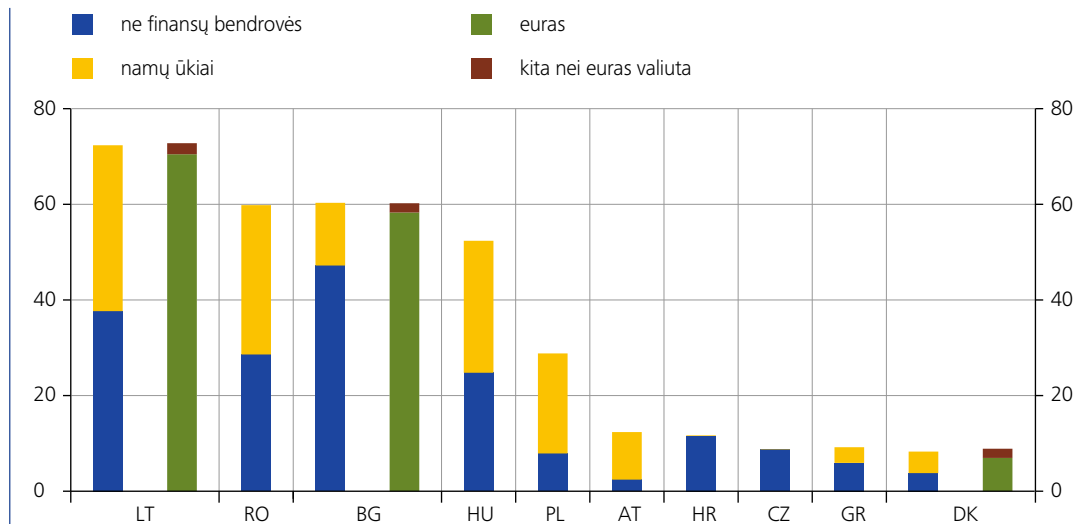
padaryti neigiamą poveikį užsienio valiutos rinkoms ir tiesioginį poveikį finansų įstaigoms, kurios labai priklauso nuo finansavimo užsienio valiutomis ir (arba) turi didelį užsienio valiutomis išreikštų paskolų portfelį (žr. 17 pav.).

Vadovaujantis Rekomendacija ESRV/2011/1, taip pat buvo imtasi tam tikrų priemonių rizikai, kylančiai iš skolinimo užsienio valiutomis, apriboti. Pavyzdžiui,

17 pav.

ES šalių privačiam sektoriui suteiktos paskolos užsienio valiutomis

(procentais)

Šaltinis: ECB.

Pastaba: kai kurių valstybių narių (Bulgarijos, Danijos ir Lietuvos), kurios taiko nustatytą savo valiutos kursą euro atžvilgiu, papildomame stulpelyje parodoma jų paskolų užsienio valiutomis valiutų struktūra.

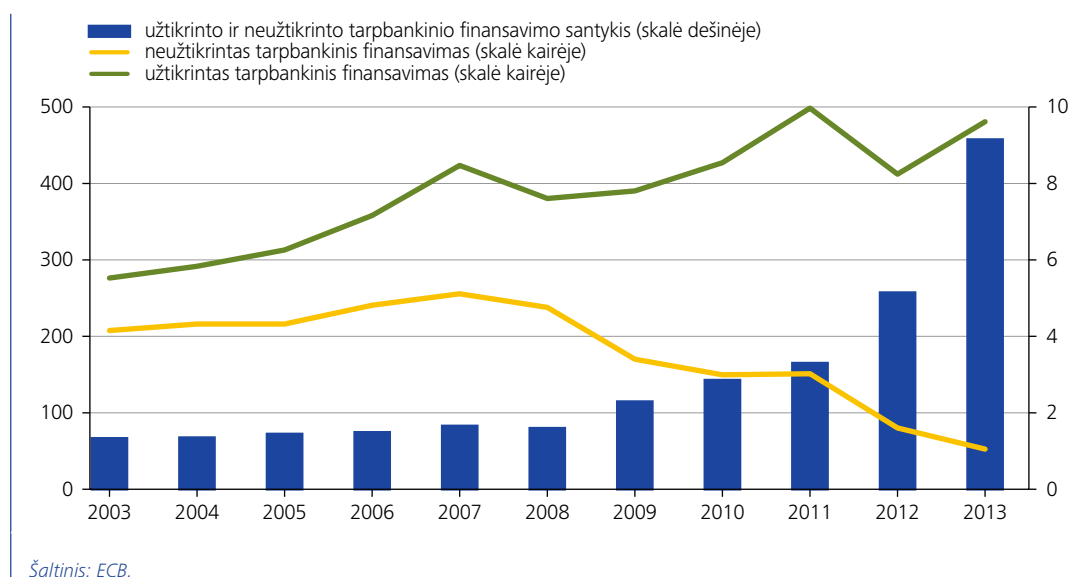
Austrija nusprendė nustatyti pagrindinius skolinimo užsienio valiutomis principus ir būtiniausius rizikos valdymo ir paskolų užsienio valiutomis teikimo standartus. Svyravimų besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse banga 2014 m. pradžioje padarė poveikį tam tikrų Vidurio ir Rytų Europos šalių užsienio valiutos rinkoms ir tai vėlgi parodė, kad būtina tinkamai valdyti riziką, susijusią su skolinimu užsienio valiutomis.

Staiga rizikos premijos perkainojimo rizika dar padidėjo dėl šių struktūrinių šešėlinio bankų sektoriaus veiksnių.

- i) **Didėjanti įkaitu pagrįsto finansinio tarpininkavimo svarbai** (žr. 18 pav.). Užtikrinti sandoriai yra neapsaugoti nuo staigių įkaito, kuriuo jie užtikrinami, vertės pokyčių, galinčių nulemti didesnius maržos reikalavimus, staigų turto išpardavimą ir galimą neigiamos įtakos plitimą tarp sektorių.
- ii) **Įkaito transformacija ir finansinio sverto panaudojimas per įkaito grandines.** ESRV surinkti su vertybinių popierių finansavimo sandoriais susiję duomenys patvirtina, kad bankai gauna įvairių įkaitą, įskaitant rizikingesnę turtą, o kitoms finansų įstaigoms skiria mažiau rizikingas priemones.
- iii) **Menkos rinkos formuotojų atsargos.** Bendras pinigų finansų įstaigų (PFĮ) turimų obligacijų vertės mažėjimas tam tikru mastu netiesiogiai parodo rinkos formuotojų atsargų mažėjimą (žr. 19 pav.).
- iv) **Ribotas pinigų rinkos fondų dalyvavimas pinigų ir atpirkimo sandorių rinkose.** Prie rinkos likvidumo mažėjimo prisideda ir menkas dalyvavimas (žr. 20 pav.).

Galiausiai nedidelis obligacijų pajamingumas nagrinėjamu laikotarpiu padarė neigiamą poveikį draudimo sektoriui. Didžiausia rizika gyvybės draudimo sektoriui yra dvigubo sukretimo rizika, kylanti ir draudikų balanse esančiam turtui, ir įsipareigojimams.

18 pav.
Užtikrintas ir neužtikrintas tarpbankinis finansavimas
(mlrd. eurų)

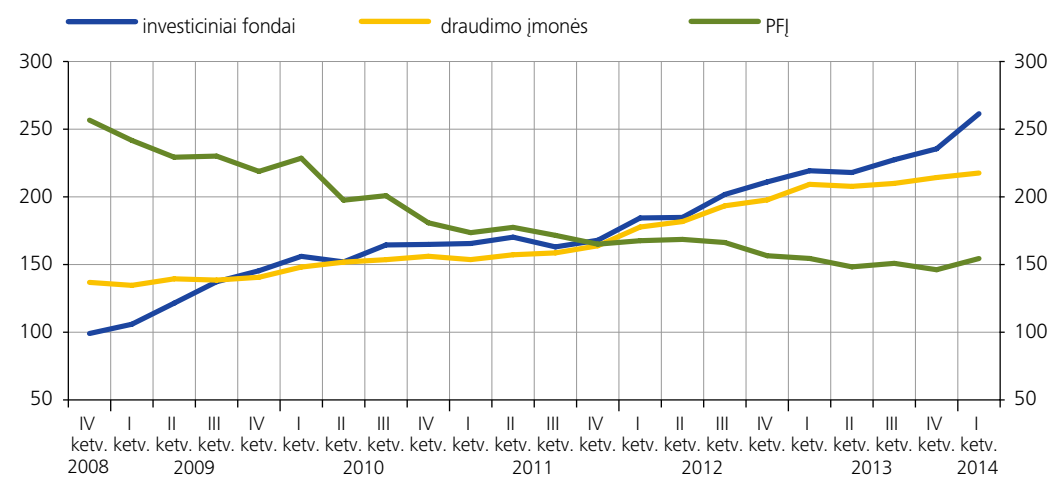

19 pav.

Euro zonos turimų bendrovių obligacijų vertė pagal investuotojų rūšis

(mlrd. eurų)

Šaltinis: ECB.

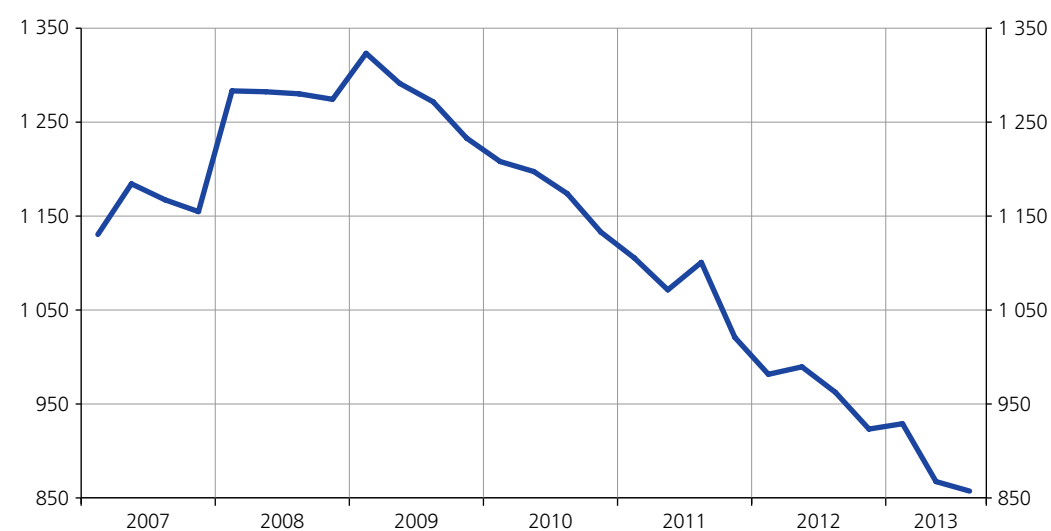
Kalbant apie įsipareigojimus, pažymėtina, kad gyvybės draudimo įmonės ir toliau patyrė neigiamą užsitęsusio nedidelių nulinės rizikos palūkanų normų laikotarpio poveikį. Dėl šių nedidelių normų padidėjo jų ilgalaikių įsipareigojimų rinkos vertė.

Kalbant apie turtą, pabrėžtina, kad dėl nedidelio pajamingumo sumažėjo skirtumai tarp investicijų gražos ir garantuotos išduotuose polisuose nustatytos gražos. Per paskutinius trejus metus vidutinė garantuota gyvybės draudimo polisuose nustatyta graža, nors ir lėtai mažėjo, bet

20 pav.

Euro zonos pinigų rinkos fondų valdomo turto vertė

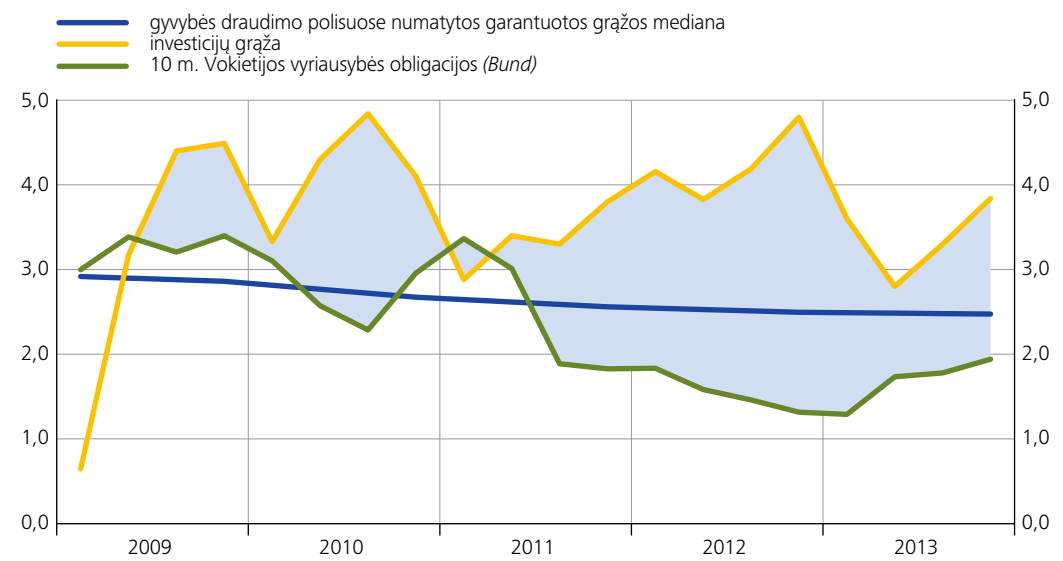
(mlrd. eurų)

Šaltinis: ECB.

21 pav.

Garantuota graža, nulinės rizikos graža ir investicijų graža (procentais)

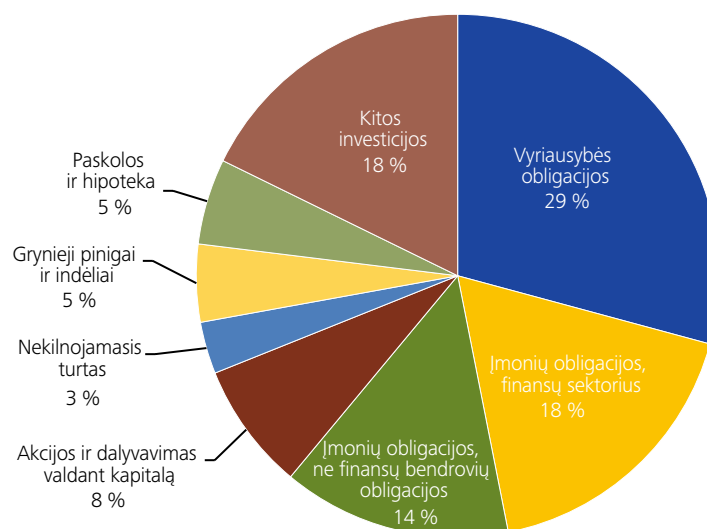
Šaltiniai: EIOPA (30 didelių ES ir Šveicarijos draudimo įmonių imtis) ir ECB.

Pastaba: skaičiai parodo įmonių, taikančių tokias garantijas, metines garantuotas normas.

buvo gerokai didesnė negu nerizikinga palūkanų norma (kaip matyti iš apytikrio palyginimo su Vokietijos vyriausybės obligacijų (*Bund*) pajamingumu 21 pav.). Kai kurie draudikai, norėdami pasiekti garantuotus gražos rodiklius ir išsaugoti maržas, vaikėsi pajamingumo investuodami į rizikingesnę ir mažiau likvidų turtą. Tai matyti iš investicijų gražos rodiklių ir nerizikingų palūkanų normų skirtumo (žr. 21 pav.). Dėl didesnių investicijų į rizikingą ir nelikvidų turtą draudikai tapo

22 pav.

Draudikų investicijų portfelių sudėtis (procentais)

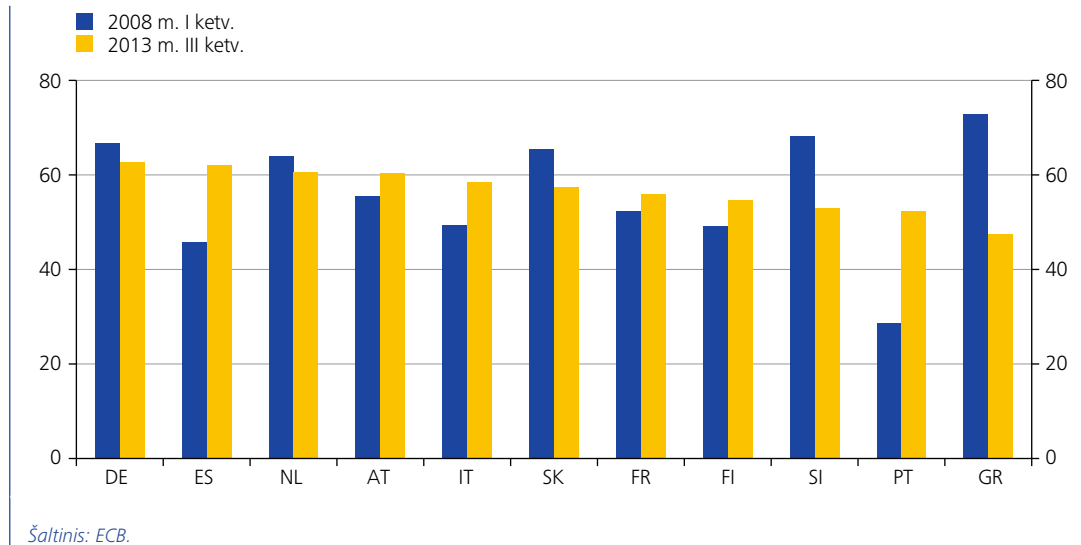
Šaltinis: Šaltiniai: EIOPA (32 didelių ES ir Šveicarijos draudimo įmonių imtis).

Pastaba: 2013 m. ketvirtojo ketvirčio duomenys.

23 pav.

Pirmenybės savo šaliai teikimo tendencija tarp euro zonos draudikų

(vidaus finansinis turtas, palyginti su visu finansiniu turtu, procentais)

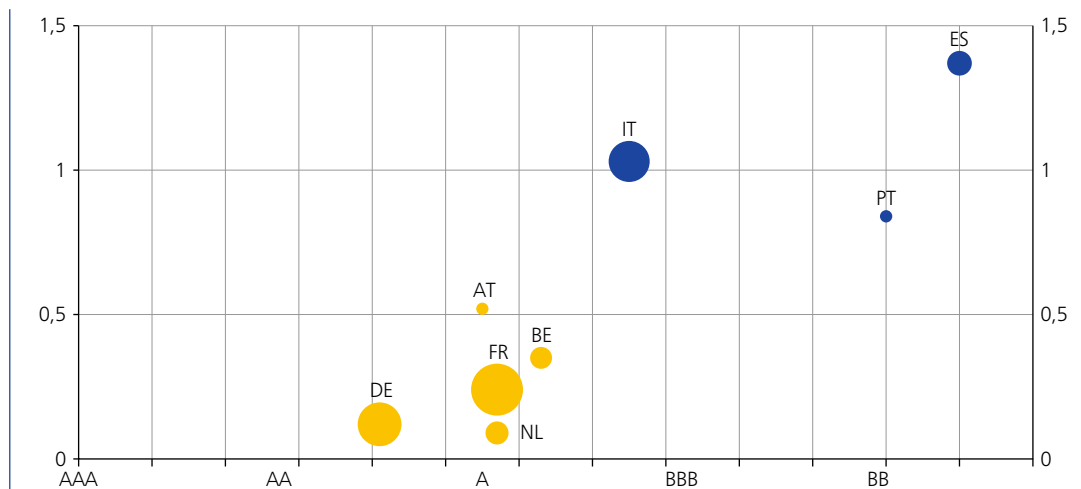
pažeidžiami rizikos premijos perkainojimo rizikos požiūriu, nors dalį šios rizikos galima sumažinti turta suderinant su įsipareigojimais. 2013 m. pabaigoje beveik 70 % gyvybės draudikų investicijų priklausė kategorijoms, kuriose toks perkainojimas gali įvykti (žr. 22 pav.).

Be to, pirmenybės teikimas savo šaliai, kuris draudimo sektoriuje tradiciškai yra didelis, kai kuriose euro zonos šalyse krizės laikotarpiu, regis, dar padidėjo (žr. 23 pav.). Dėl nuolatinio pirmenybės savo šaliai teikimo kapitalas gali būti paskirstomas neveiksmingai ir gali atsirasti pozicijų koncentracija. Pagal 2012 m. duomenis, galima nustatyti dvi gyvybės draudimo įmonių grupes (žr. 24 pav.): i) šalių, kuriose nevyrauja įtampa, gyvybės draudikai, dėl savo saugių

24 pav.

Turto gražos ir vidutinio reitingo palyginimas

(procentais)

Šaltiniai: ECB, EIOPA, S&P, Swiss Re ir ESRV skaičiavimai.

Pastabos: x ašis: paskutinių reitingų vidurkis; y ašis: 2012 m. gyvybės draudikų vidutinio pelno ir bendro balanso santykis; taškų dydis parodo visas gyvybės draudikų pasirašytas įmokas 2012 m. Duomenys pagrįsti 25 didelių gyvybės draudimo įmonių imtimi. Geltoni apskritimai žymi šalis, kuriose vyravo įtampa, o mėlyni – šalis, kuriose nebuvo įtampos.

pozicijų turintys aukštus kredito reitingus, bet mažai pelningi, nes šių pozicijų pajamingumas yra nedidelis, ir ii) šalių, kuriose vyrauja įtampa, gyvybės draudikai, kurių pozicijų pajamingumas didelis, bet kredito reitingas dėl pozicijų koncentracijos savo šalyje yra žemesnis. Dabar, kai valstybių obligacijų pajamingumo skirtumai yra gerokai sumažėję, reikėtų stebėti, ar ši skaidymosi tendencija keičiasi arba ar tokį tendencijos pasikeitimą varžė kiti veiksniai, kaip antai konkretūs gyvybės draudimo požymiai ar nacionalinių diskonto normų taikymas įsipareigojimams.

1.3 Reglamentavimo reformos struktūrinio pažeidžiamumo problemai spręsti

Reglamentavimo reformų programoje daugiausia vadovautasi noru sumažinti kitos krizės tikimybę ir apriboti jos poveikį mokesčių mokėtojams. Toliau vykdoma išsamia bankų, finansų rinkų ir draudimo įmonių institucinės sandaros pertvarka siekiama užtikrinti, kad finansų sistema būtų pakankamai atspari, net ir sisteminiams sukrėtimams. Nemažai reformų jau įgyvendintos, kitos – suderintos, o dar kitos vis dar svarstomos. Be toliau išvardytų reformų, nagrinėjama laikotarpio ESRV taip pat dalyvavo vertinant lyginamųjų standartų naudojimą, taip pat investicinių fondų paskolų suteikimo klausimą.

1.3.1 Bankų sektoriaus pertvarkymas

Vienas pagrindinių ES finansų ir ekonomikos krizės veiksnių buvo susijęs su bankų sektoriaus trapumu. Kaip prastos kokybės turto našta bankų balansuose sutrukdė ekonomikos atsigavimui tam tikruose ES regionuose, parodyta 1.1 skirsnyje. Galimybių pelningai investuoti turinčios įmonės negalėjo plėstis, bent iš dalies – dėl kreditų krizės.

Siekdamos spręsti prastos kokybės turto naštos problemą ir kuo labiau sumažinti bet kokį užsilikusį netikrumą dėl ES bankų atsparumo, ES institucijos šiuo metu vykdo EBI koordinuojamą bankų balansų testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. Be šio visoje ES vykdomo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis, atliekama ir turto kokybės peržiūra. Ja siekiama patikrinti svarbių bankų turto kokybę ir taip padidinti jų balansų skaidrumą. Šiomis priemonėmis bendrai norima patikrinti ES bankų balansus ir užtikrinti, kad prireikus jie būtų sutvarkyti, ir taip atkurti investuotojų pasitikėjimą bankų sistemos atsparumu neigiamiems rinkos pokyčiams.

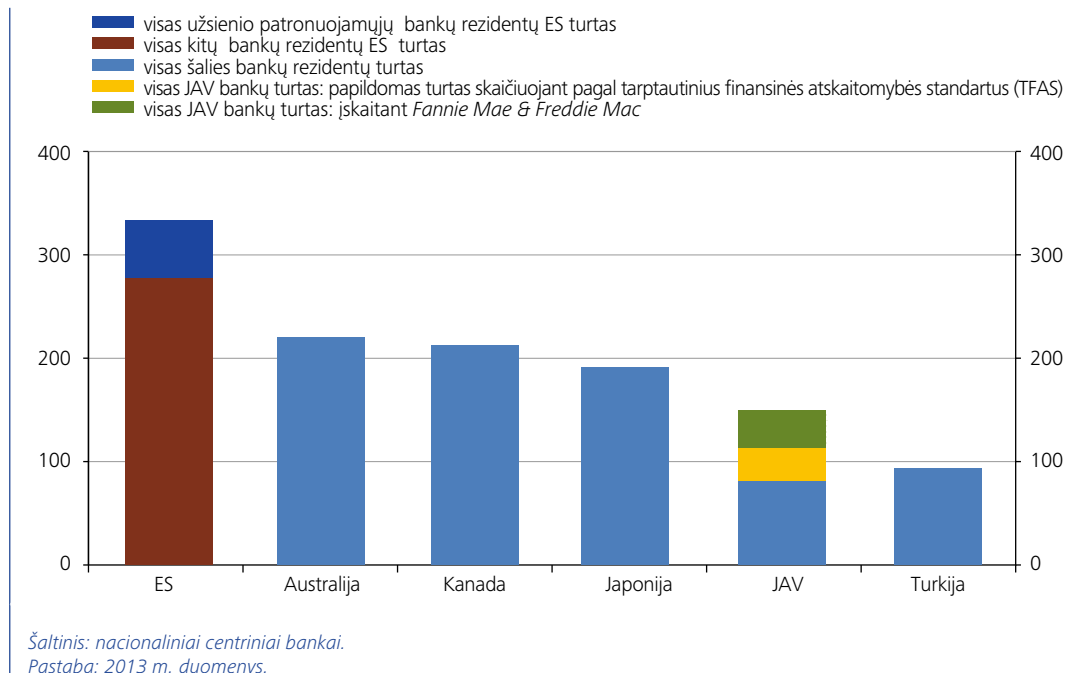
ES bankų sektoriaus trapumą lėmė ES finansų sistemos struktūroje giliai įsišaknijęs pažeidžiamumas. Ji, be kita ko, dar padidino keletas makroekonominių sukrėtimų, kaip antai didelis gamybos apimtys valstybėse narėse sumažėjimas ir aukšti nedarbo lygiai 2008–2009 m. laikotarpiu, po kurio prasidėjo kelerius metus trukęs sąstingis. Be kredito nuostolių, patirtų dėl šių sukrėtimų, bankų pelningumą taip pat mažino bankų sektoriaus pajėgumų perteklius. ES bankų sistema yra didžiausia pasaulyje ir jos bendras turtas sudaro 334 % BVP (žr. 25 pav.). Be to, ji yra labai koncentruota: kaip matyti iš Patariamąjo mokslinio komiteto (PMK) ataskaitos⁶, visos sistemos dydžio padidėjimą nuo 1996 m. galima paaiškinti 20 didžiausių ES bankų augimu.

---

6 Žr. „Is Europe Overbanked?“, *Reports of the Advisory Scientific Committee*, No 4, June 2014.

25 pav.

Bankų rezidentų turtas, palyginti su nacionaliniu BVP, procentais (procentais)

PMK neseniai paskelbtoje ataskaitoje taip pat padaryta išvada, kad didelio masto bankų skolinimas sietinas su ilgais lėto ekonomikos augimo laikotarpiais, taip pat su tuo, kad bankai prisiima didesnę riziką, o bankų krizės ištinka dažniau. Be to, bankai, kurie, be įprastos skolinimo veiklos, verčiasi ir kita finansine veikla, atsirandant įtampai visoje sistemoje paprastai būna pažeidžiamesni. Šios išvados patvirtina, kad reikia skatinti didesnį finansinio tarpininkavimo šaltinių įvairinimą ir visų pirma užtikrinti didelių ir sudėtingą struktūrą turinčių bankų atsparumą.

Siekiant spręsti ES bankų sektoriaus struktūrinio pažeidžiamumo problemą kuriant naujus teisės aktus, padaryta didelė pažanga. Laikui bėgant dėl bendro šių teisės aktų poveikio ES bankų atsparumas turėtų padidėti, visų pirma dėl to, kad kompetentingos institucijos jau ankstyvame etape gali taikyti naujas politikos priemones. Bankų sektoriui esant atsparesniam, finansų sektorius inovacijas realiojoje ekonomikoje galės remti plačiau ir tvariau.

Visų pirma priimti du nauji ES teisės aktai.

- i) 2013 m. birželio mėn. paskelbtas CRD IV dokumentų rinkinys, jį sudaro CRR ir CRD. Šiais ES teisės aktais kodifikuotas susitarimas „Bazelis III“ ir kompetentingoms (priežiūros) institucijoms suteikti teisiniai įgaliojimai nustatyti papildomas rizikos ribojimo taisykles.
- ii) 2013 m. spalio mėn. paskelbtas BPM reglamentas⁷, juo ECB suteikiami priežiūros įgaliojimai. BPM duos daug naudos ir visų pirma užtikrins didesnį bankų priežiūros euro zonoje nuoseklumą: bankams taikoma priežiūra bus labiau suderinta, su priežiūra susijusius sprendimus priims įtakinga reguliavimo institucija, o priežiūros praktika bus grindžiama geriausios patirties visoje euro zonoje standartais.

⁷ 2013 m. spalio 15 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika.

Be to, ES teisėkūros institucijos pasiekė politinį susitarimą dėl naujų teisės aktų.

- i) 2013 m. gruodžio mėn. trišaliame dialoge (Europos Parlamento, ES Tarybos ir Europos Komisijos) pasiektas politinis susitarimas dėl Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvos (BGPD) teksto, ji įsigalios 2015 m. Šia direktyva, be kita ko, institucijoms bus suteikti įgaliojimai (nuo 2016 m.) naudoti privačias lėšas tinkamiems pertvarkomų bankų įsipareigojimams (įskaitant įsipareigojimus, susijusius su užtikrinimo priemonių neturinčiais kreditoriais) vykdyti.
- ii) 2014 m. kovo mėn. trišaliame dialoge pasiektas politinis susitarimas dėl bendro pertvarkymo mechanizmo. Pradėjus veikti bendram pertvarkymo mechanizmui (jis papildys BPM), bus baigta kurti bankų sąjunga ir bus užtikrinta veiksmingesnė bankų priežiūra ir prireikus – patikimesnis finansinių sunkumų patiriančių bankų pertvarkymas. Pertvarkymu rūpinsis centralizuota Bendra pertvarkymo valdyba, ji bus atsakinga už sprendimų, ar pertvarkyti konkrečius bankus, kada juos pertvarkyti ir kaip, priėmimą.

Be šių susitarimų, 2014 m. sausio mėn. Europos Komisija patvirtino reglamento dėl ES bankų sistemos struktūros pertvarkymo pasiūlymą.

Šis pasiūlymas pagrįstas 2012 m. spalio mėn. paskelbta E. Liikaneno ataskaita. Visų pirma pagal šią ataskaitą didžiausiems bankams draudžiama verstis rizikinga prekybos savo sąskaita veikla. Pagal šį pasiūlymą kompetentingoms institucijoms būtų suteikti įgaliojimai tam tikrą prekybos veiklą priverstinai atskirti nuo pagrindinės kredito įstaigos veiklos ir taip pašalinti grėsmę keliančius neigiamos įtakos plitimo kanalus. Tokie kanalai gali atsirasti pasauliniu mastu veikiančių bankų struktūroje ir iš tokių bankų gali pasiekti finansų sektorių ir realiąją ekonomiką. Komisijos pasiūlymą šiuo metu svarsto Europos Parlamentas ir ES Taryba.

1.3.2 Ne tik bankininkystė. Vertybinių popierių finansavimo sandoriai

2013 m. ESRV padarė didelę pažangą vertindama galimą makroprudencinę riziką ir pažeidžiamumą, siejamą su vertybinių popierių finansavimo sandoriais.

Finansų sistemos dalyviai yra vieni nuo kitų priklausomi, todėl būtina gerinti šesėlinio bankų sektoriaus subjektų ir veiklos bei jų sąveikos su bankų sektoriaus reguliavimo priežiūrą. Šiuo atžvilgiu svarbų vaidmenį atlieka vertybinių popierių finansavimo sandoriai, apimantys ir atpirkimo sandorius (įskaitant išperkamuosius pirkimus; žr. 26 pav.) ir vertybinių popierių skolinimą.

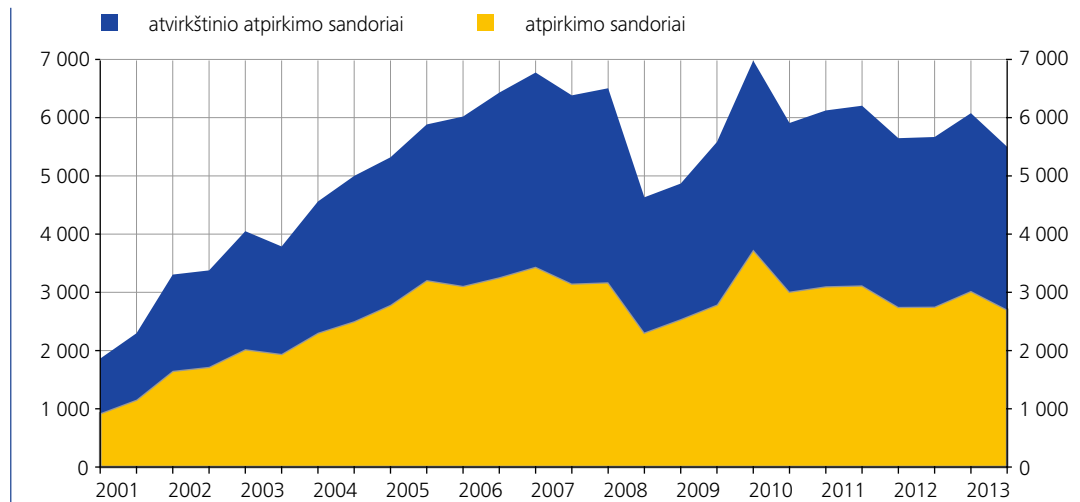
Vertybinių popierių finansavimo sandorius – kad užsitikrintų finansavimą, investuotų grynuosius pinigus arba pasiskolintų konkrečių vertybinių popierių arba rinkos formavimo tikslais, veikdami kaip likvidumo ar vertybinių popierių makleriai, – vykdo daug įvairių rinkos dalyvių, įskaitant kredito įstaigas, pensijų fondus, draudimo bendroves, turto valdymo bendroves, finansų maklerio ir investicines įmones.

Taigi plačiai paplitęs vertybinių popierių finansavimo sandorių naudojimas gali turėti makroprudencinių padarinių.

Taip yra dėl to, kad tokie sandoriai gali skatinti neigiamos įtakos plitimą finansavimo ir įkaito grandinėmis arba tarp bankų sistemos ir šesėlinio sektoriaus subjektų arba jie gali perduoti su įkaitu susijusius sukurtus sandorių šalims, ir atvirkščiai, parodydami galimą neigiamą grįžtamąjį ryšį tarp kredito rizikos ir rinkos rizikos. Be to, dėl vertybinių popierių finansavimo sandorių sistemoje gali padidėti finansinio svėro suma, ypač kylančios rinkos aplinkoje, kuriai gali būti būdingi palankesni įvertinimo mažesne nei rinkos verte,

26 pav.

Nepasibaigusio termino atpirkimo sandoriai Europoje (mlrd. eurų)

Šaltinis: ICMA.

maržų ir įkaito tinkamumo reikalavimai. Tie veiksniai kartu gali dar padidinti procikliškumą ir dėl jų sistemoje gali atsirasti papildomų rizikos šaltinių.

Tarptautinės organizacijos, reguliavimo institucijos ir standartų kūrėjai ne kartą yra išpėję apie galimą vertybinių popierių finansavimo sandorių riziką. Vienas iš pagrindinių su vertybinių popierių finansavimo sandoriais siejamos rizikos elementų yra susijęs su duomenų neskaidrumu. 2013 m. rugpjūčio mėn. Finansinio stabilumo valdyba (FSV) paskelbė ataskaitą, kurioje, be kita ko, pateikė politikos rekomendacijas dėl „didesnio vertybinių popierių finansavimo skaidrumo ir griežtesnio reglamentavimo“⁸. Pirmojoje savo rekomendacijoje FSV pažymėjo, kad reikia užpildyti vertybinių popierių finansavimo sandorių duomenų spragas renkant „smulkesnius duomenis apie vertybinių popierių skolinimą ir su atpirkimo sandoriais susijusias pozicijas tarp didelių tarptautinių finansų įstaigų“.

ESRV atidžiai stebi tebevykstančias politines diskusijas. Siekiama geriau suprasti, kokį poveikį vertybinių popierių finansavimo sandoriai galėtų padaryti finansiniam stabilumui Europoje. Todėl 2013 m. vasarą (birželio–rugsėjo mėn.) ESRV įgyvendino vienartinį projektą: jame buvo surinkti 38 bankų ir 13 iš pagrindinių ES bankų tarpininkų imties duomenys (žr. 2 lentelę).

Surinkus duomenis įgyta svarbių išvalgų apie galimą vertybinių popierių finansavimo sandorių sisteminę riziką Europoje. Patvirtinta, kad vertybinių popierių finansavimo sandoriai svarbūs ir bankams, ir kitiems finansų tarpininkams, kaip antai: pinigų rinkos fondams, rizikos draudimo fondams, taip pat draudimo įmonėms ir pensijų fondams. Didelė turto, kurį galima skolinti, dalis, regis, priklausė ne ES klientams, ir tai patvirtina, kad vertybinių popierių finansavimo sandoriai prisideda prie viso pasaulio finansų sistemos dalyvių tarpusavio priklausomybės ir susijusios makroprudencinės rizikos didėjimo.

8 Žr. ataskaitą „Strengthening Oversight and Regulation of Shadow Banking“ www.financialstabilityboard.org.

2 lentelė

Gautas ir pateiktas įkaitas pagal priemones

(mlrd. eurų)

Priemonė	Gautas įkaitas	Pateiktas įkaitas
(Atvirkštinio) atpirkimo sandoriai	2 800	3 047
Vertybinių popierių skolinimas (skolinimasis)	707	761
Išvestinės finansinės priemonės	140	200
Bendras klientų turtas	267	
Skolintų vertybinių popierių pardavimas		259
Kitos priemonės	57	310
Iš viso	3 971	4 576

Šaltinis: ESRV surinkti duomenys (2013 m.).

Šiame projekte taip pat nustatyta galima sisteminė rizika, kylanti dėl grynujų pinigų įkaito, gauto sudarant vertybinių popierių finansavimo sandorius, reinvestavimo. Ši rizika susijusi su pastebėtu sandorių, kuriuose įkaitas panaudojamas pirmą kartą, ir sandorių, kuriuose įkaitas panaudojamas pakartotinai, terminų nesutapimu, taip pat su likvidumo laipsnio ir užtikrinamojo turto kokybės skirtumais. Be to, surinkti duomenys apie nepiniginį užstatą parodė, kad ši užtikrinimo priemonė transformavosi, nes turtas, gautas kaip įkaitas, regis, buvo prastesnės kokybės negu pateiktas tarpininkų.

ESRV mano, kad tokį duomenų rinkimą, labai vertingą informacijos požiūriu, ateityje verta atitinkamais intervalais atlikti pakartotinai. Rezultatai bus įtraukti į ESRV Europos šešėlinės bankininkystės stebėsenos sistemą. Tačiau, ateityje tobulinant tokį duomenų rinkimą ir pakartotinai jį atliekant, bus atsižvelgta į naujausių politikos priemonių⁹, ES pasiūlytų siekiant didinti vertybinių popierių finansavimo sandorių skaidrumą ir nustatyti priežiūros ataskaitų apie tokius sandorius teikimo reikalavimus, poveikį.

ESRV atidžiai stebi, kaip įgyvendinama Europos Komisijos iniciatyva užpildyti šią duomenų spragą, ir prisidėjo prie pokyčių analizės lygmeniu. Renkant duomenis gautą informaciją ESRV gali panaudoti ir tam, kad prie šios iniciatyvos įgyvendinimo prisidėtų papildomais techniniais makroprudencinio lygmens duomenimis ir atitinkamoms institucijoms sudarytų palankesnes sąlygas bendradarbiauti tarpusavyje faktiškai renkant duomenis.

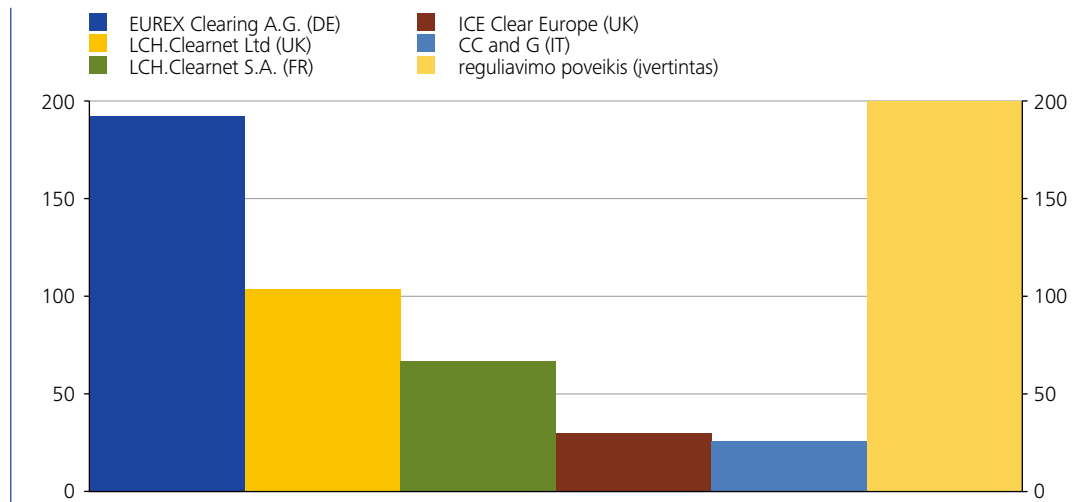
2013 m. ESRV surinkti duomenys taip pat patvirtino, kad pagrindinių sandorio šalių svarba didėja. Per šias rinkos infrastruktūras šiuo metu atliekama nemažos vertybinių popierių finansavimo sandorių dalies tarpuskaita – pagrindinė sandorio šalis įvykdo 30 % sandorių, apie kuriuos pranešta, tarpuskaitą (žr. 27 pav.). Iš tiesų, Europoje ir pasauliniu mastu įgyvendinus reglamentavimo reformas, pagal kurias reikalaujama, kad tam tikrų ne biržos išvestinių finansinių priemonių tarpuskaita būtų atliekama centralizuotai, pagrindinių sandorio šalių svarba visai sistemai turėtų padidėti.

⁹ 2014 m. sausio 29 d. Europos Komisija paskelbė Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vertybinių popierių įsigijimo finansavimo sandorių duomenų teikimo ir skaidrumo pasiūlymą, COM(2014) 40 final.

27 pav.

Sandoriai, kurių tarpuskaita atlikta per Europos pagrindines sandorio šalis (trln. eurų)

Šaltinis: ECB.

Pastaba: 2012 m. sandorių, kurių atlikta tarpuskaita, duomenys.

2012 m. ES įsigaliojo Europos rinkos infrastruktūros reglamentas (angl. EMIR)¹⁰.

Šiuo metu manoma, kad EMIR poveikis, susijęs su tarpuskaitos prievolių įsigaliojimu, pasireišk 2015 m. pirmąjį ketvirtį. Dėl to pagrindinės sandorio šalys įgis didesnę svarbą sisteminės rizikos požiūriu, taigi makroprudencinės priežiūros institucijoms ir ESRV reikės atidžiau jas stebėti ir vertinti su jomis susijusią riziką.

1.3.3 Pozicijos, susijusios su valstybių nemokumo rizika

Valstybės nemokumo rizikos beveik neįmanoma diversifikuoti ir neigiamą poveikį ji gali padaryti visai atitinkamo banko balanso struktūrai, neapsiribojant kokia nors tiesiogine pozicija, susijusia su jo turimomis valstybės skolos priemonėmis¹¹. Neigiamą poveikį ji gali padaryti ir banko balanso įsipareigojimams, ir turtui. Kiek tai susiję su įsipareigojimais, padidėjęs valstybės nemokumo rizikai, šalių, kuriose vyrauja įtampa, bankų finansavimo išlaidos gali padidėti ir dėl to sumažėtų jų prieiga prie rinkos ir savo ruožtu jų pajėgumas skolinti. Kiek tai susiję su turtu, valstybės nemokumo rizika gali padaryti poveikį makroekonominiam stabilumui, taigi paveikti banko turtą ir apriboti prieinamas galimybes investuoti naujam skolinimui, o tokie atveju padidėja neigiamas su finansavimu susijęs poveikis.

Bankų ir kitų finansų įstaigų turimos valstybės skolos priemonių pozicijos įtamos laikotarpiais taip pat galėtų suformuoti kanalą neigiamai įtakai plisti. Neigiamos įtakos plitimo riziką dar labiau galėtų padidinti vertės nustatymo nuostoliai (dėl kredito ir (arba) rinkos ar devalvacijos rizikos), susiję su turimomis valstybės obligacijomis ir kitu vidaus turtu. Tokiomis aplinkybėmis ESRV atidžiai stebėjo valstybės skolos priemonių pozicijas, siekdama išaiškinti svarbius pokyčius, susijusius su finansų įstaigų turimomis valstybės skolos sumomis.

¹⁰ 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų.

¹¹ Pažeidžiamumas, atsirandantis dėl valstybių ir bankų tarpusavio priklausomybės, daugiausia susijęs su sąsaja tarp valstybių ir jų atitinkamų vidaus (arba pinigų sąjungos vidaus) bankų sistemų.

Europos Sąjungoje valstybės skolų ir bankų tarpusavio priklausomybė tebėra svarbi, nes bankai ir toliau savo balansuose turi dideles savo valstybės skolos sumas

(žr. 6 pav.). Daugelyje euro zonos šalių bankų turimų euro zonos valstybių skolos priemonių pozicijų suma viršija 5 % jų bendro turto. Be to, beveik visose euro zonos šalyse tokios pozicijos daugiausia susijusios su vidaus emitentu. Taip pat reikėtų pažymėti, kad ES bankai, visų pirma tose šalyse, kuriose vyrauja įtampa, 2013 m. dar padidino turimų vidaus valdžios sektoriaus skolos priemonių sumą.

Pagal dabartinę reguliavimo sistemą vertinant valstybės skolą, į įsipareigojimų neįvykdymo galimybę neatsižvelgiama arba tam tikrais atvejais tokios galimybės nepaisoma.

Valstybės skolos priemonių pozicijos siejamos su labai nedideliu arba nuliniu kapitalo poreikiu ir pagal didelių pozicijų tvarką nustatomi apribojimai joms netaikomi. Tačiau valstybių įsipareigojimų neįvykdymo atvejų pasitaikydavo nuolat, nors ir ne taip dažnai, kaip privačiajame sektoriuje¹².

Pripažindama, kad valstybių įsipareigojimų neįvykdymas yra labai retas, bet sisteminių matmenį turintis reiškinys, ESRV, be vykdomo analitinio darbo, taip pat apsvarstė galimą

valstybės skolos priemonių pozicijų reglamentavimo poveikį politikos lygmeniu. ESRV sutiko, kad pagrindines valstybės nemokumo rizikos priežastis svarbu šalinti užtikrinant valstybės finansų atsparumą, tačiau pripažino, kad yra pavojus, jog finansų įstaigų rizikos pozicijos dėl jų turimų valstybės skolos priemonių ir toliau gali būti didelės.

1.3.4 Naujausių reglamentavimo reformų poveikis draudimo sektoriui

2013 m. pasiekus susitarimą dėl direktyvos „Mokumas II“, draudikų prudencinis reglamentavimas taip pat bus nuodugnai peržiūrėtas¹³.

Susitarimas dėl direktyvos „Mokumas II“ atveria kelią labai reikalingai draudimo reglamentavimo reformai. Siekiant užtikrinti, kad pažeidžiamumo problemos būtų sprendžiamos, reikalingos naujos nuostatos dėl rinkos atliekamo balansų vertinimo ir rizikos vertinimo grindžiamo kapitalo poreikio apskaičiavimo bei skaidrumo reikalavimų. Taisyklės buvo papildytos pereinamojo laikotarpio ir struktūrinėmis priemonėmis, nustatytomis vadinamajame ilgalaikių garantijų pakete. Šiuo reglamentavimo paketu siekiama sumažinti trumpalaikio rinkos kintamumo poveikį draudimo verslui, turinčiam ilgalaikių įsipareigojimų. Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos (EIOPA) atliktas poveikio tyrimas nušviečia šių priemonių poveikį gyvybės draudikų kapitalo pozicijoms. Sistemos stabilumo požiūriu direktyvos „Mokumas II“ nuostatomis turėtų būti užtikrinta, kad draudimo sektorius nuolat turėtų pakankamą kapitalą ir būtų skaidrus ilgalaikių garantijų priemonių poveikio požiūriu.

CRD / CRR ir direktyva „Mokumas II“ poveikį finansinio stabilumo požiūriu darys ne tik tiems sektoriams, kuriems yra skirti šie teisės aktai, bet ir kitiems sektoriams.

Pavyzdžiui, direktyva „Mokumas II“ draudikai skatinami investuoti į investicinį reitingą turinčias obligacijas ir į padengtas obligacijas. Kadangi draudikai dideles savo turto dalis investuoja į bankų skolos priemones, tai daro poveikį bankų finansavimo išlaidoms. Kartu dėl CRD / CRR bankams yra patrauklu turėti padengtų obligacijų. Padengtų obligacijų paklausos didėjimas

¹² Žr. Reinhart C. M. ir Rogoff K. „This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly“, Princeton University Press, 2010.

¹³ 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (toliau – direktyva „Mokumas II“).

dėl galimos įkaito stokos kelia rūpestį finansinio stabilumo požiūriu. Kaip kitą pavyzdį, galima paminėti išvestinių finansinių priemonių naudojimą rizikai drausti. Kad išlygintų su rinkos vertinimu susijusio kintamumo poveikį savo balansuose, draudikai gali aktyviau naudoti išvestines finansines priemones. Tokių išvestinių finansinių priemonių, tikėtina, parūpins bankai, dėl to draudikų ir bankų tarpusavio priklausomybė gali padidėti. Todėl išvestinės finansinės priemonės turi būti naudojamos atsargiai ir turi būti užtikrintas tinkamas priežiūrinis tikrinimas.

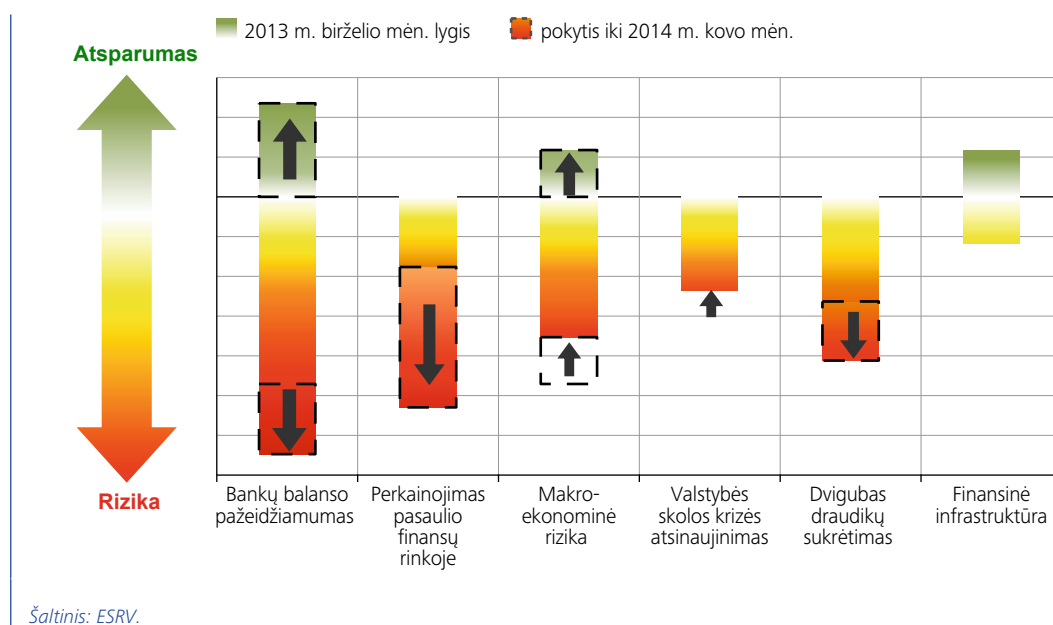
1.4 Ciklinės rizikos apibendrinimas

ESRV rizikos priežiūra grindžiama bendradarbiaujant su Europos priežiūros institucijomis rengiama **ESRV rizikos rodiklių lentelė, ją sudaro bendras kiekybinių ir kokybinių rodiklių**, kuriais nustatoma ir įvertinama sisteminė rizika ES finansų sektoriui, **rinkinys**¹⁴. Remdamasi šiais rodikliais, taip pat kokybiniais sektorių ir visos sistemos rodikliais, ESRV vertina ciklinę riziką. ESRV rizikos priežiūrai ir vertinimui naudojamus duomenis parūpina ECB, teikdamas ESRV reglamente¹⁵ numatytą statistinę paramą. ECB, be kita ko, padeda rengti ESRV rizikos rodiklių lentelę.

Nuo 2013 m. kovo mėn. iki 2014 m. kovo mėn. bendra sisteminė rizika ES tebebuvo nuosaiki ir tam tikrose srityse padėtis pastebimai pagerėjo. Kaip parodyta 28 pav., iš sisteminės rizikos išskaidymo matyti, kad pagrindiniai rizikos šaltiniai nagrinėjamu laikotarpiu pasikeitė. Makroekonomikos atsigavimas tebebuvo silpnas, trapus ir netolygus. 2013 m. infliacija

28 pav.

Ekonominės rizikos apibendrinimas

14 ESRV rizikos rodiklių lentelė skelbiama svetainėje <http://www.esrb.europa.eu/home.do>.

15 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1092/2010 dėl Europos Sąjungos finansų sistemos makrolygio rizikos ribojimo priežiūros ir Europos sisteminės rizikos valdybos įsteigimo.

sumažėjo, rodydama ir toliau didelį gamybos atotrūkį, taip pat kitus vienkartinius žaliavų kainų pokyčius. Vis dėlto ekonominis aktyvumas tuo pačiu laikotarpiu ėmė didėti, ir tai rodo, kad ES galbūt laipsniškai vaduojasi iš recesijos.

2013 m. euro zonos valstybės skolos krizės atsinaujinimo rizika sumažėjo, nors galimybė, kad galėtų įvykti kitas toks didelį poveikį darantis įvykis, vis dar yra.

Daugelis šalių padarė didelę pažangą fiskalinio konsolidavimo ir struktūrinių reformų srityse. Pavyzdžiui, Airija baigė jai skirtos ES ir TVF finansinės pagalbos programą, o Ispanija sėkmingai užbaigė šalies finansų įstaigoms rekapitalizuoti skirtą finansinės pagalbos programą.

Didžiausią rūpestį finansinio stabilumo požiūriu ES tebekelia bankai dėl jų dominuojančio vaidmens, jiems tenkančio ES finansų sistemoje. Neveiksnių paskolų lygiai tebėra aukšti. Bankų pelningumo, pavyzdžiui, matomo iš vidutinio turto grąžos, lygis sudaro tik menką dalį prieš krizę buvusio pelningumo lygio. Mažą bankų pelningumą tam tikru mastu lėmė per didelis pajėgumas ir kiti struktūriniai aspektai. Vis dėlto dėl prasidedančio makroekonominio atsigavimo, taip pat tikėtino pasitikėjimo sustiprėjimo ir skaidrumo padidėjimo – jį turėtų užtikrinti 2014 m. visoje ES planuojama turto kokybės peržiūra ir testavimas nepalankiausiomis sąlygomis – trumpalaikės ES bankų sektoriaus perspektyvos galėtų pagerėti.

Centrinių bankų pinigų politikos palūkanų normos visoje ES tebebuvo itin mažos.

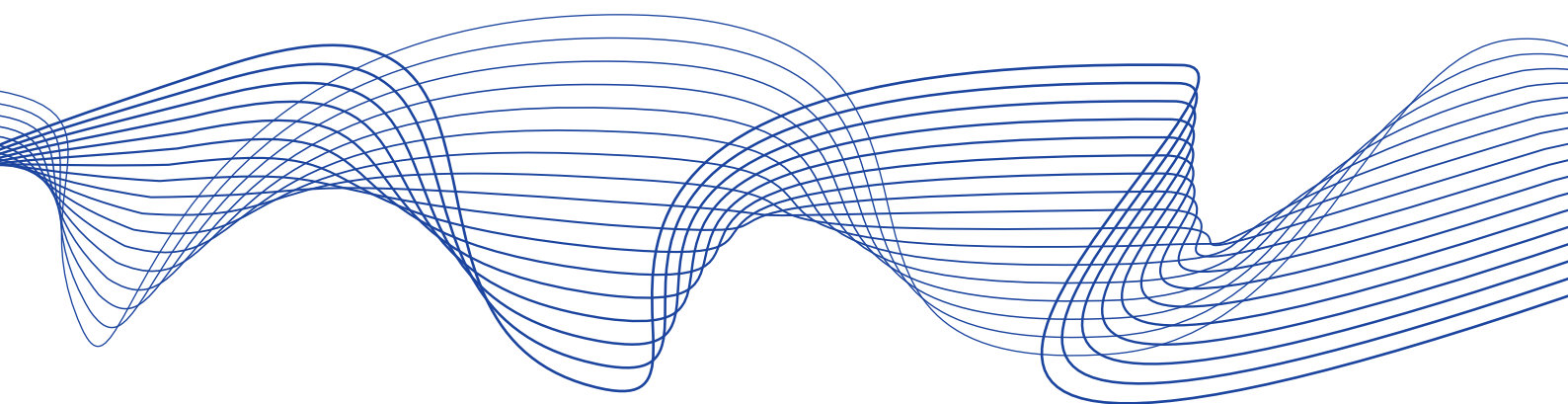
Tai lėmė mažos infliacijos perspektyvos. 2014 m. vasario mėn. infliacija (apskaičiuota pagal suderintą vartotojų kainų indeksą – SVKI) visose valstybėse narėse buvo mažesnė nei 2 %, o šešiose valstybėse narėse jos rodikliai buvo neigiami. Užsitęsęs mažų pinigų politikos palūkanų normų taikymas finansų sektoriui galėtų padaryti nepageidaujamą poveikį. Taikant nerizikingą normą diskontuojamų gyvybės draudikų būsimų įsipareigojimų vertė yra didelė, o turto grąža – maža. Viso finansų sektoriaus įmonės turi paskatą vaikytis pajamingumo, nes nominaliosios grąžos uždaviniai yra keblūs: turima įrodymų, kad tais atvejais, kai pinigų politikos palūkanų normų lygis ilgą laiką yra žemas, bankai yra linkę prisiimti daugiau rizikos.

Jeigu – ir kai – pinigų politikos palūkanų normos padidės, yra rizika, kad investuotojai greitai pertvarkys savo portfelius

atsisakydami rizikingo turto, o tai išprovokuotų staigų rizikos premijos padidėjimą. Tokių staigių padidėjimų būta kai kurių besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių turto atveju, kai pasikeitė lūkesčiai dėl turto, Federalinės rezervų sistemos perkamo pagal jos didelio masto turto pirkimo programą, kiekio mažinimo. Tačiau toks obligacijų pirkimo apimtys mažinimas yra tik vienas veiksnys, galintis išprovokuoti staigų rizikos premijos padidėjimą, nes visuotinį perkainojimą finansų rinkose taip pat galėtų lemti prastėjančios kredito rizikos perspektyvos, lėtesnis ekonomikos augimas visame pasaulyje arba neigiamo poveikio išplitimas iš svarbiausių besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių, kaip antai Kinijos. Tokio portfelio perbalansavimo poveikis finansiniam stabilumui ir realiajai ekonomikai yra neaiškus, nes jis priklauso nuo investuotojų, kuriems tokios permainos yra padariusios neigiamą poveikį, finansinio svarto.

2 skirsnis

Makroprudencinės politikos parengimas įgyvendinti

Makroprudencinės politikos parengimas įgyvendinti

2.1 Patikima makroprudencinės politikos sistema

2.1.1 Naujoji ES kapitalo reikalavimų sistema

2014 m. sausio 1 d. įsigaliojo **ES veikiančioms bankams skirta naujoji kapitalo reikalavimų sistema** – CRD / CRR. Tai – svarbus įvykis toliau kuriant ES makroprudencinę politiką. Valstybėms narėms naujoji kapitalo reikalavimų sistema suteikia galimybę pasinaudoti makroprudencinių priemonių rinkiniu iš bankų sektoriaus kylančiai sisteminei rizikai suvaldyti.

CRD numatytos priemonės apima kapitalo rezervus: anticiklinius kapitalo rezervus, pasaulinės sisteminės svarbos įstaigos (G-SII) rezervus, kitos sisteminės svarbos įstaigos (O-SII) rezervus ir sisteminės rizikos rezervą. Šie rezervai skirti tam, kad bankai turėtų pakankamai aukščiausios kokybės kapitalo konkrečioms sisteminės rizikos formoms suvaldyti. CRD taip pat yra numatytas mikroprudencinės priežiūros institucijos turimų priemonių naudojimas makroprudenciniais tikslais tikrinant, ar tinkamas banko kapitalo numatymo procesas jo patiriamos rizikos pagal vadinamąjį CRD / CRR antrąjį ramstį požiūriu. Galiausiai, CRR yra numatytos „nacionalinės lankstumą užtikrinančios priemonės“ – specialus priemonių rinkinys, kurį naudodamos nacionalinės valdžios institucijos gali taikyti griežtesnius riziką ribojančius reikalavimus sisteminei rizikai suvaldyti, ir konkrečios priemonės, susijusios su nekilnojamuoju turtu.

Įvairių priemonių taikymo lankstumo laipsnis yra skirtingas. Pavyzdžiui, nacionalinės lankstumą užtikrinančios priemonės gali būti naudojamos, jei nacionalinė institucija įrodo, kad tokia priemonė yra būtina, veiksminga ir tinkama ir kad naudojant kitas nurodytas priemones bus neįmanoma tinkamai suvaldyti kilusios sisteminės rizikos. Siekiant palaikyti bendrą taisyklių sąvadą¹⁶, bet ir toliau užtikrinti galimybę suvaldyti konkrečioje valstybėje narėje kilusią sistemine riziką, nacionalinės lankstumą užtikrinančios priemonės gali būti naudojamos tik apie jas informavus ir dažniausiai jei nėra prieštaravimų. Valiutų sąjungoje, pavyzdžiui, euro zonoje, kurioje atskiros šalys neturi tik joms būdingos pinigų ar valiutų kursų politikos, makroprudencinė politika yra itin svarbi.

2.1.2 Makroprudencinės politikos ciklas

Apžvelgiamu laikotarpiu ESRV paskelbė savo „Pavyzdinę ataskaitą apie makroprudencinę politiką bankų sektoriuje“ (angl. *Flagship Report on Macro-prudential Policy in the Banking Sector*) (toliau – Pavyzdinė ataskaita) ir „Makroprudencinės politikos parengimo įgyvendinti bankų sektoriuje vadovą“ (angl. *Handbook on Operationalising Macro-prudential Policy in the Banking Sector*) (toliau – Vadovas). Šiuose dviejuose leidiniuose pateikiami makroprudencinių priemonių,

---

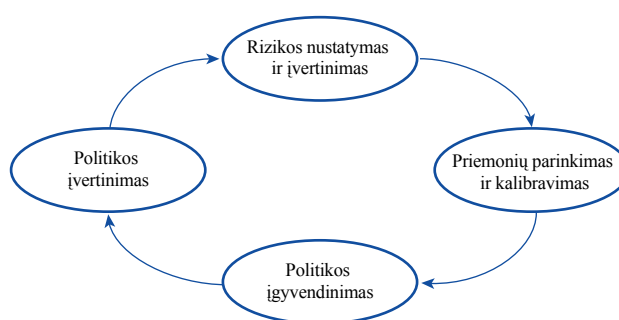
¹⁶ Bendras taisyklių sąvadas sudarytas siekiant suderinti ES finansų sektoriaus reguliavimo sistemą ir taip baigti formuoti bendrosios rinkos finansinių paslaugų sritį.

kurias politikos formuotojai gali rasti CRD / CRR, naudojimo analizės pagrindai ir rekomendacijos, be to, jie yra itin svarbūs dėl valstybių narių numatytų makroprudencinių priemonių skaičiaus.

Makroprudencinių priemonių, įskaitant numatytas CRD / CRR, naudojimas turi būti įtvirtintas politikos strategijoje. Pavyzdinėje ataskaitoje skiriami keturi tokios strategijos įgyvendinimo etapai (žr. 29 pav.). Tai: i) rizikos nustatymo ir įvertinimo etapas, kai silpnosioms vietoms nustatyti ir politikos orientavimo tikslais naudojami atitinkami rodikliai bei preliminarios ribos; ii) priemonių parinkimo ir kalibravimo etapas, skirtas svarbiems sisteminės rizikos veiksniams numatyti; iii) įgyvendinimo etapas, kai pradedamos taikyti priemonės; ir iv) įvertinimo etapas, kai vertinamas politikos priemonių poveikis ir tolesnių veiksmų poreikis.

29 pav.

Makroprudencinės politikos ciklas

Šaltinis: ESRV.

i) Rizikos nustatymas ir jos įvertinimas

Šis ciklas apima rizikos veiksnių nustatymą ir įvertinimą. Norint įvertinti rizikos veiksnius, labai svarbi yra informacija apie finansinio ciklo fazę. Kad galima būtų stebėti ir įvertinti sisteminės rizikos veiksnių formavimąsi, būtina pasirinkti svarbiausius rodiklius, fiksuojančius nustatytus rizikos veiksnių šaltinius.

Nagrinėjamu laikotarpiu ESRV nustatė anticiklinio kapitalo rezervo naudojimo pagrindinius rodiklius ir atitinkamas ribas. Galimų rodiklių sąrašo trumpinimas ir preliminarių ribų nustatymas siekiant pradėti naudoti kitas priemones yra svarbios ESRV vykdomo makroprudencinio darbo sritys.

Šiuo požiūriu, nustatant ir įvertinant sisteminės rizikos veiksnius, ypač svarbu panaikinti duomenų spragas ir toliau gerinti esamą statistiką. Be to, dėl galimo makroprudencinės politikos poveikio persidavimo į kitas šalis ir būtinybės ją koordinuoti yra būtina užtikrinti duomenų palyginamumą.

ii) Priemonių parinkimas ir kalibravimas

Šiame etape parenkamos ir kalibruojamos priemonės, nes jos turi atitikti sisteminės rizikos pobūdį ir lygį. Rinkdamosi priemones nacionalinės makroprudencinės priežiūros institucijos (NMPI) turėtų įvertinti galimą ekonominį, teisinį ir tarpvalstybinį poveikį.

Siekiant palengvinti parinkimo procesą, Pavyzdinėje ataskaitoje ir Vadove bankų sektoriui skirtos pagrindinės priemonės yra susietos su tarpiniais makroprudencinės politikos tikslais. Šiuose leidiniuose taip pat išanalizuota, kaip tokių priemonių naudojimo poveikis perduodamas finansų sistemai ir realiajam ekonomikos sektoriui.

Makroprudencinės politikos pozicija turėtų būti susijusi su finansinio ciklo faze ir finansų struktūra, jos įvairiose valstybėse narėse gali būti skirtingos. Be to, bankų veikla dažnai peržengia nacionalines sienas. Todėl priemonės turėtų būti parenkamos įvertinant galimą poveikio, tiek teigiamo, tiek neigiamo, išplitimą į kitas šalis bei nenumatytas pasekmes, taip pat taisyklių apėjimą ir galimybę rinktis palankesnes reguliavimo sąlygas.

NMPI turėtų stengtis naudoti priemones, kurios duotų didžiausią naudą visuomenei. Todėl reikėtų įvertinti priemonių veiksmingumą siekiant jų norimų tikslų ir socialines išlaidas, kurių galima patirti dėl tam tikrų subjektų ar veiklos apribojimų. NMPI pirmenybę turėtų teikti priemonėms, kurių neigiamo poveikio persidavimas į kitas šalis yra ribotas.

iii) Įgyvendinimas

Įgyvendinimo etapas apima nemažai dalykų, būdingų visoms priemonėms, pavyzdžiui, tinkamos politikos pozicijos užtikrinimą, derinimą su kitomis politikos sritimis ir viešąją komunikaciją.

Politikos trūkumai, tokie kaip reikalavimų laikymosi sąnaudų ir galimybių uždirbti pelno atsisakymas, yra akivaizdūs ir trumpalaikiai, o nauda, pasireiškianti spartesnio ir nuolatinio augimo forma bei mažesnėmis fiskalinėmis sąnaudomis, yra ne tokia akivaizdi ir įmanoma tik vidutiniu–ilguoju laikotarpiu. Dėl šios priežasties politikos formuotojai gali būti linkę atidėlioti sprendimus ir tai vadinama tendencija neveikti. Todėl Vadove rekomenduojama taikyti tendencijų ateityje formavimo arba numanomų rodiklių sistemą. Pagal šią sistemą rodiklių dydžiams viršijus konkrečias preliminarias ribas politinė pozicija turėtų būti griežtinama. Taip įrodymų našta perkeliama tiems, kurie pasisako už nekintamą politikos poziciją.

Makroprudencinė politika yra susijusi su kitomis politikos sritimis, įskaitant mikroprudencinę politiką, pinigų politiką ir fiskalinę politiką, todėl padidėja įvairių politikos sričių koordinavimo poreikis. Makroprudencinė ir mikroprudencinė politikos orientuotos į skirtingus dalykus: pirmoji – į finansų sistemos kaip visumos stabilumą, o antroji – į konkrečių finansų įstaigų patikimumą; tačiau, siekiant sukurti patikimą finansų sistemą, yra svarbios abi šios politikos. Be to, makroprudencinė politika papildoma pinigų politika didinant finansinį stabilumą ir pasiūlant daugiau tikslinių priemonių, naudojamų kai kuriems galimiems nepageidaujamiems pinigų politikos poveikiams finansiniam stabilumui, pavyzdžiui, turto kainų burbulams, sumažinti.

Dar vienas svarbus makroprudencinės politikos įgyvendinimo aspektas yra viešoji komunikacija. Aiški komunikacija didina visuomenės narių supratimą, padeda valdyti rinkos lūkesčius ir yra atskaitomybės pagrindas. Bankams ir visoms kitoms suinteresuotosioms šalims turėtų būti pateikiami aiškūs argumentai apie makroprudencinės priemonės taikymą arba atsisakymą ją taikyti.

iv) Įvertinimas

Įvertinimas yra paskutinė ciklo fazė. Makroprudencinių priemonių veiksmingumas ir efektyvumas nustatomas pagal tikslus, kurie turėjo būti pasiekti ją naudojant. Atlikus įvertinimą galima nuspręsti, ar reikia tą priemonę koreguoti ar ne, ar yra būtinos papildomos priemonės ar ne, ar naudojant tą priemonę buvo pasiektas norimas tikslas ar ne. Taip galima geriau suprasti, kaip priemonės panaudojimo poveikis perduodamas finansų sistemai ir realiajam ekonomikos sektoriui. Pagerėja sprendimų priėmimas ir atskaitomybė.

Be to, įvertinimas gali paskatinti panaudoti laikui bėgant kintančias makroprudencines priemones. Sprendimas nebetaikyti papildomo kapitalo rezervo turėtų būti grindžiamas šiek tiek kitokiais rodikliais nei sprendimas taikyti anticiklinį kapitalo rezervą (kai rizika palaipsniui didėja). Iš ESRV analizės matyti, kad finansų rinkos kainos yra ypač naudingos sprendžiant, kada reikia baigti taikyti makroprudencines priemones arba taikyti jų mažiau. Be to, turint omenyje nuolat kintančią finansų sektoriaus padėtį, rodikliais pagrįstą analizę itin svarbu papildyti kitais, nekiekybiniais duomenimis.

2.2 Kaip sukurti veikiančią politikos sistemą

2.2.1 Nuo finansinio stabilumo iki tarpinių tikslų ir priemonių

Nuo įkūrimo pradžios ESRV dalyvauja kuriant politikos sistemą, kuria siekiama užtikrinti veiksmingą makroprudencinės priežiūros veikimą. Jai teko spręsti nemažai problemų stengiantis susieti galutinius makroprudencinių įgaliojimų tikslus – paprastai labai plačiai formuluojamus – su konkrečių veiksmų tikslais¹⁷.

Siekdama toliau rengtis įgyvendinti makroprudencinę priežiūrą ir spręsti nustatytas problemas, 2013 m. balandžio 4 d. ESRV paskelbė Rekomendaciją ESRV/2013/1 dėl makroprudencinės politikos tarpinių tikslų ir priemonių. Šioje Rekomendacijoje makroprudencinės politikos galutiniai tikslai susiejami su tarpiniais tikslais ir priemonėmis jiems pasiekti. Rengiant Rekomendaciją naudotasi teorine finansinio stabilumo literatūra ir atliktais empiriniais tyrimais. Rekomendacijoje pateikiamas preliminarus priemonių sąrašas, o kiekvienas tarpinis tikslas susiejamas su galimų makroprudencinių priemonių, atsižvelgiant į jų veiksmingumą ir efektyvumą, rinkiniu.

2014 m. sausio 1 d. įsigaliojus CRD / CRR, valstybėms narėms atsirado galimybė pasinaudoti makroprudencinėmis priemonėmis sistemei rizikai bankų sektoriuje mažinti, todėl daugiausia dėmesio savo darbe šiuo klausimu ESRV skyrė paramai rengiantis naujų priemonių įgyvendinimui. Nustatyti keturi tarpiniai tikslai, kurie yra svarbūs siekiant

---

¹⁷ Žr., pavyzdžiui, ESRV įgaliojimą, įtvirtintą 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1092/2010 dėl „Europos Sąjungos finansų sistemos makrolygio rizikos ribojimo priežiūros ir Europos sisteminės rizikos valdybos įsteigimo“ 3 straipsnio 1 dalyje: „ESRV atsako už Sąjungos finansų sistemos makrolygio rizikos ribojimo priežiūrą, siekdama prisidėti prie sisteminės rizikos, kuri kyla finansiniam stabilumui Sąjungoje dėl pokyčių finansų sistemoje, prevencijos ar mažinimo ir, atsižvelgiant į makroekonominis pokyčius, būtų išvengta plataus masto finansinių sunkumų laikotarpių. Ji prisideda prie sklandaus vidaus rinkos veikimo ir taip užtikrina tvarų finansų sektoriaus indėlį į ekonomikos augimą“.

išsaugoti bankų sektoriaus stabilumą¹⁸. Šie tikslai apima prevenciją ir mažinimą sisteminės rizikos, kylančios dėl toliau nurodytų priežasčių:

- i) pernelyg spartaus kredito ir finansinio sverto augimo:** pernelyg spartus kredito augimas buvo vienas pagrindinių finansų krizes lėmusių veiksnių praeityje, o finansinis svertas dar labiau sustiprino tokių veiksnių poveikį;
- ii) pernelyg didelės terminų neatitikties ir rinkos nelikvidumo:** priklausomybė nuo trumpalaikio ir nestabilaus finansavimo gali lemti skubų turto išpardavimą, rinkos nelikvidumą ir neigiamos įtakos išplitimą;
- iii) tiesioginių ir netiesioginių pozicijų koncentracijų:** dėl pozicijų koncentracijų įprastų sukrėtimų atveju finansų sistema tampa pažeidžiama: tiek tiesiogiai (dėl sukrėtimų poveikio finansų tarpininkų balansams), tiek netiesiogiai (dėl skubaus turto išpardavimo ir poveikio persidavimo);
- iv) su ilgalaikiais rezultatais nesiejamo skatinimo sisteminės įtakos ribojimo siekiant mažinti neatsakingo elgesio riziką:** tai – sistemiškai svarbių įstaigų (SII) atsparumo didinimas, taip atsveriant neigiamą (numanomų) vyriausybės garantijų poveikį.

Tolesniame skirsnyje smulkiai aptariami konkretūs tikslai, susiejant juos su makroprudencinėmis priemonėmis, kurios galėtų būti naudojamos šiems tikslams pasiekti. Įvertinusi ekonomines aplinkybes nagrinėjamu laikotarpiu, kuriam būdingas silpnas ir netolygus atsigavimas, ESRV daugiausia dėmesio skyrė tarpiniam tikslui, susijusiam su pernelyg dideliu finansiniu svertu ir iš esmės su ilgalaikiais rezultatais nesiejamo skatinimo sisteminės įtakos ribojimu.

2.2.2 Pernelyg spartaus kredito augimo ir finansinio sverto mažinimas

Pirmasis tarpinis tikslas yra susijęs su pernelyg spartaus kredito augimo ir finansinio sverto mažinimu. Pernelyg spartus kredito augimas yra finansų krizių pranašas. Tai ypač dažnai pasitvirtina, kai pernelyg spartus kredito augimas sutampa su skolinto ir nuosavo kapitalo santykio didėjimu privačiame sektoriuje ir netvariais pokyčiais nekilnojamojo turto rinkose.

Pernelyg spartus kredito augimas ir per didelis finansinis svertas gali sukelti finansinių sukrėtimų realiajame ekonomikos sektoriuje prociklišką sustiprėjimą. Ekonomikos nuosmukis po pernelyg spartaus kredito augimo laikotarpio gali lemti didelius nuostolius bankų sektoriuje ir įsukti užburtą ratą. Bankų pastangos sustiprinti savo balansus mažinant finansinį svertą gali neigiamai paveikti kredito realiajam ekonomikos sektoriui pasiūlą ir taip pagilinti ekonomikos nuosmukį ir dar labiau susilpninti jų balansus.

Buvo imtasi priemonių bankų atsparumui tokioms procikliškoms jėgoms padidinti. 2010 m. gruodžio mėn. Bazelio bankų priežiūros komitetas (BBPK) paskelbė nemažai priemonių, skirtų bankų sektoriaus reguliavimui stiprinti. Viena iš tokių priemonių buvo anticiklinis kapitalo rezervas, jį ES buvo įgyvendinta kartu su CRD.

---

¹⁸ Rekomendacijoje ESRV/2013/1 dėl makroprudencinės politikos tarpinių tikslų ir priemonių faktiškai yra pateikiamas ir penktas tikslas – stiprinti finansų infrastruktūros atsparumą. Tačiau joje plačiau apie jį nediskutuojama, ne jis nėra tiesiogiai susijęs su bankų sektoriumi ir CRD / CRR taikymu.

Anticiklinis kapitalo rezervas yra skirtas kovai su procikliškumu finansų sistemoje. Tai reikiama, kad kapitalas kaupiamas tuomet, kai nusprendžiama, jog didėja cikliška sisteminė rizika. Tuomet papildomas kapitalas padidina bankų sektoriaus atsparumą įtampos laikotarpiams, kai patiriama nuostolių. Tai savo ruožtu padeda palaikyti kreditų pasiūlą ir sumažinti kredito ciklo smukimo tendencijos poveikį. Naudojant anticiklinį kapitalo rezervą taip pat galima sumažinti pernelyg sparčiai didėjantį kredito augimą finansinio ciklo pakilimo laikotarpiu.

CRD yra numatyta, kad ESRV, leisdama rekomendacijas, gali konsultuoti paskirtąsias institucijas apie anticiklinio kapitalo rezervo normas. Visų pirma ESRV gali kurti paskirtųjų institucijų konsultavimo principus nustatydama atitinkamą rezervo normą, konsultuodama apie kredito ir BVP atotrūkio įvertinimą ir apskaičiavimą bei orientacinio rezervų dydžio apskaičiavimą. Be to, ESRV gali konsultuoti apie kintamuosius, rodančius sisteminės rizikos, siejamos su pernelyg spartaus kredito augimo finansų sistemoje laikotarpiams, didėjimą, ir kintamuosius, rodančius, kad rezervas turi būti išlaikytas, sumažintas arba visiškai panaudotas. Šias rekomendacijas ESRV specialistų grupė rengė 2013 m.; tikimasi, kad jos bus paskelbtos 2014 m.

Finansinio svorto koeficientas yra dar viena priemonė, kurią galima tiesiogiai taikyti pirmajam tarpiniam tikslui pasiekti. Šis rodiklis riboja pernelyg didelį balansinio ir nebalansinio svorto didėjimą mažinant, palyginti su jo nuosavybe, bendrą banko turimą turtą (įskaitant ir nebalansinį turtą). Kadangi šis rodiklis nėra susijęs su pagal riziką įvertintu turtu, jis taip pat yra paprasta ir skaidri apsauginė priemonė, skirta apsaugoti nuo rizika pagrįstų kapitalo poreikių modeliavimo ir įvertinimo klaidų. Kadangi BBPK svorto koeficiento ir informacijos atskleidimo reikalavimai buvo pataisyti tik 2014 m. sausio mėn., o galutiniai apibrėžimo koregavimai ir kalibravimas vyks iki 2017 m., pagal CRD / CRR kol kas šios priemonės nėra taikomos. Nuo 2015 m. iš institucijų bus reikalaujama apskaičiuoti savo svorto koeficientą ir pateikti apie jį informaciją.

Per didžiausias finansų krizes svarbus vaidmuo teko sparčiam kreditų augimui nekilnojamojo turto rinkose. Tačiau plačiai naudojamas anticiklinis kapitalo rezervas ir finansinio svorto koeficientas yra mažiau tinkami kredito pokyčiams konkrečiuose ekonomikos segmentuose suvaldyti, – tam reikalingos papildomos tikslinės priemonės. Tokios nekilnojamojo turto segmentui skirtos priemonės gali būti suskirstytos į dideles grupes, kurios visų pirma yra skirtos bankams, o tada skolininkams.

Bankams taikomos nekilnojamojo turto priemonės įgyja reikalavimų dėl papildomo kapitalo, kurie nustatomi itin didelę riziką dėl nekilnojamojo turto sektoriaus patiriantiems bankams, **formą.** Apskaičiuojant kapitalo poreikį, pozicijos nekilnojamojo turto sektoriaus atžvilgiu turėtų būti vertinamos griežčiau, taikant didesnius rizikos koeficientus arba griežtesnius įsipareigojimų neįvykdymo tikimybės kriterijus, o jie savo ruožtu lemia didesnius rizikos koeficientus. Visos šios su kapitalu susijusios priemonės yra numatytos CRD / CRR, nors jų naudojimo tvarka gali skirtis.

Tačiau CRD / CRR nėra numatytos nekilnojamojo turto priemonės, taikytinos paskolų gavėjams, todėl nacionalinės institucijos jas gali naudoti savo nuožiūra. Jos apima tokius normatyvus kaip paskolos ir įkeisto turto vertės santykis (LTV), paskolos ir pajamų santykis (LTI) bei vidutinės įmokos dydžio ir pajamų santykis (DSTI). Paskolos ir įkeisto turto vertės santykis yra naudojamas sumai, kurią galima pasiskolinti, apriboti susiejant ją su užstatu, paprastai

nekilnojamuoju turtu. Paskolos ir pajamų santykis bei vidutinės įmokos dydžio ir pajamų santykis yra naudojami paskolos dydžiui arba skolos tvarkymo naštai sumažinti, susiejant ją su paskolos gavėjo pajamomis.

Nors paskolos ir įkeisto turto vertės, paskolos ir pajamų bei vidutinės įmokos dydžio ir pajamų santykių ribojimas, rodos, yra daug žadančios makroprudencinės priemonės, palyginamųjų duomenų ir suderintų apibrėžimų trūkumas yra tikras iššūkis siekiant jas įgyvendinti. Kiti sunkumai, kuriuos verta paminėti, yra susiję su stebėseną ir komercinio nekilnojamojo turto sektoriaus pokyčiais bei regioniniu lygiu (pvz., dideli miestai ir kaimo vietovės).

Rodikliai, kurie gali padėti apsispręsti dėl į nekilnojamojo turto rinką orientuotų priemonių naudojimo, apima tiek kiekybinius rodiklius (nekilnojamojo turto paskolos), tiek su kaina susijusius rodiklius (nekilnojamojo turto kainos). Visų pirma makroprudenciniu požiūriu susirūpinimą kelia didelis nekilnojamuoju turtu užtikrintų paskolų ir nekilnojamojo turto kainų augimas, ypač todėl, kad jis vyksta esant sumažintiems skolinimo reikalavimams (didesniam paskolos ir įkeisto turto vertės, paskolos ir pajamų bei vidutinės įmokos dydžio ir pajamų santykiams). Be to, naudingi yra rodikliai, fiksuojantys investicijų į nekilnojamąjį turtą ir skolinimo sąlygas, taip pat bankų balanso rodikliai (kai reikia įvertinti bankų atsparumą).

2.2.3 Pernelyg didelės terminų neatitikties ir rinkos nelikvidumo išvengimas ir mažinimas

Antrasis tarpinis tikslas – pernelyg didelės likvidumo rizikos finansų sistemoje išvengimas ir mažinimas; jis yra glaudžiai susijęs su ankstesniu tikslu – sumažinti pernelyg spartų kredito augimą ir pernelyg didelį finansinį svertą. Iš tiesų, kaip matyti iš finansų krizių pastaraisiais metais, didžiulis likvidumas finansų sistemoje, visų pirma trumpalaikio ir kintamojo finansavimo forma, gali paskatinti netvarų kredito augimą ir finansinio sverto susidarymą.

Likvidumo rizika gali pasireikšti finansavimo likvidumo rizikos arba rinkos likvidumo rizikos forma. Finansavimo likvidumo rizika reiškia pernelyg didelį finansinių tarpininkų, pavyzdžiui, bankų, turto ir įsipareigojimų terminų neatitikimą, o rinkos likvidumo riziką galima apibrėžti kaip nesugebėjimą greitai parduoti finansinį turtą nepadarius esminio poveikio rinkos kainoms. Abi rizikos formos yra tarpusavyje susijusios ir viena kitą sustiprina. Rinkos dalyvių gebėjimas prekiauti finansiniu turtu, taip užtikrinant rinkos likvidumą, priklauso nuo jų prieigos prie finansavimo likvidumo, jį atitinkamai veikia turto likvidumas rinkoje. Itin glaudai likvidumo rinkoje rizikos ir finansavimo likvidumo rizikos koreliacija visų pirma atsiranda esant nepalankioms sąlygoms.

Likvidumo rizika yra sisteminė, kai plačiai pasireiškia bankų nesugebėjimas vykdyti įprastą finansavimą ir užtikrinti refinansavimo kanalų veiklą. Tai savo ruožtu gali paskatinti centrinę banką imtis vykdyti paskutinio skolinio funkciją. Šios rūšies rizika yra esminė norint suprasti pastarąją pasaulinę finansų krizę. Žvelgiant į praeitį, pasakytina, kad rinkos dalyviai nepakankamai internalizavo likvidumo riziką, kuri taip pat nesulaukė pakankamo reguliavimo ir priežiūros institucijų dėmesio.

Gali būti, kad bankai neturi tinkamų paskatų gerinti savo likvidumo pobūdžio, nes jie nesugeba visiškai internalizuoti susijusios naudos. Iš tikrųjų, jau yra įprasta, kad bankai neįvertina poveikio, kurį jų veiksmai ar silpnosios vietos gali daryti visai finansų sistemai. Todėl siekdami veiklos tikslų jie gali greitai padidinti savo balansus naudodami nestabilius finansavimo šaltinius, tikėdamiesi, kad kilus krizei valdžios institucijos suteiks jiems pagalbą.

Likvidumo reguliavimo, visų pirma bankų reguliavimo, tikslas yra užtikrinti, kad suėjus likvidumo terminui bankai sugebėtų save refinansuoti. Tai galima pasiekti sumažinus pernelyg didelį turto ir įsipareigojimų suėjimo terminų neatitikimą ir pareikalavus iš bankų laikyti pakankamai dideles atsargas, užtikrinančias likvidumo apsaugą.

Visas pasaulis, ypač BBPK, ėmėsi iniciatyvos kurti bankų likvidumo standartus, padėsiančius spręsti pirmiau minėtas problemas. Kol kas BBPK taiko du standartus: i) padengimo likvidžiuoju turto rodiklį, kuris reiškia, kad bankai privalo turėti likvidžiojo turto atsargų, kurių dydį lemia banko terminų neatitiktis vieną mėnesį; ir ii) grynojo stabilaus finansavimo rodiklį, kuris reiškia, kad bankai turi sumažinti likvidžiojo turto finansavimo naudojant trumpalaikius ir nestabilius lėšų šaltinius apimtis. Šiuo metu ES pagal CRD / CRR netaikomi jokie konkretūs kiekybiniai reikalavimai dėl padengimo likvidžiuoju turto ir grynojo stabilaus finansavimo rodikliai, nors iš bankų jau reikalaujama vykdyti padengimo likvidžiuoju turto ir stabilaus finansavimo reikalavimus, suformuluotus bendresne, kiekybine prasme.

Padengimo likvidžiuoju turto ir grynojo stabilaus finansavimo rodikliai yra suprantami kaip tarptautiniu mastu suderinti minimalūs reikalavimai, grindžiami nepalankių sąlygų scenarijais. Jie yra privalomi ir įprastomis aplinkybėmis nesikeičia. Tačiau susidarius nepalankioms aplinkybėms bankams leidžiama nukrypti nuo padengimo likvidžiuoju turto rodiklio ir pasinaudoti savo likvidumo atsargomis.

Padengimo likvidžiuoju turto ir grynojo stabilaus finansavimo rodikliai ne tik užtikrina atskirų bankų finansinį patikimumą, bet ir yra naudingi makroprudenciniu požiūriu. Struktūrinio finansavimo reikalavimas, toks kaip grynojo stabilaus finansavimo rodiklis, yra pirmenybinė priemonė norint suvaldyti pernelyg didelį terminų neatitikimą, nes tiesiogiai veikia finansinio tarpininkavimo procesą.

Reikalavimus, tokius, kokie jie yra dabar, gali tekti papildyti makroprudencine likvidumo politika. Kalbant konkrečiai, naudodami laikui bėgant kintantį grynojo stabilaus finansavimo rodiklį bankai galės pakoreguoti savo atsparumą likvidumo rizikai per visą kredito ciklą (toku pat būdu kaip anticiklinio kapitalo rezervo atveju). Taip pat atsiras galimybė spręsti struktūrinių pokyčių finansų sistemoje ilgesniuoju laikotarpiu klausimą. Tačiau esamomis aplinkybėmis yra per anksti tai daryti, nes kol kas neturima duomenų apie padengimo likvidžiuoju turto ir grynojo stabilaus finansavimo rodiklių praktinį panaudojimą. Todėl šių rodiklių stebėsenos ir įvertinimo etapuose didėjant duomenų kiekiui yra svarbu kuo išsamiau ištirti jų makroprudencinius aspektus ir sąveiką su kitomis politikos sritimis.

Paskolų ir indėlių santykis ir šiek tiek plačiau apibrėžiamas paskolų ir stabilaus finansavimo santykis, kurie yra nustatyti ir tebenaudojami kai kuriose valstybėse narėse, gali būti laikomi supaprastinta grynojo stabilaus finansavimo versija. Yra empirinių duomenų, kad jie gali padėti numatyti nepalankius įvykius. Nors ir patrauklūs dėl

savo paprastumo ir suprantamumo, jie nėra tokie visapusiški kaip grynojo stabilaus finansavimo rodiklis, nes daugiausia dėmesio skiriama konkrečioms banko balanso elementams.

Visos paminėtos priemonės gali būti priskirtos prie kiekybinių priemonių, nes jomis nustatomi kiekybiniai bankų balansų apribojimai. Kainomis grindžiamos priemonės, priešingai, bankų finansavimo sąnaudas veikia tiesiogiai. Tokias priemones sudaro dėl likvidumo rizikos bankams skiriamas mokestis, kuris apskaičiuojamas remiantis priklausomybe nuo trumpalaikio, kintamo finansavimo arba grynojo stabilaus finansavimo rodikliu, arba likvidumo pridėtinis mokestis, skiriamas sistemiskai svarbioms įstaigoms, visų pirma sistemiskai svarbiems bankams. Likvidumo pridėtinis mokestis gali būti apskaičiuojamas kaip įstaigos poveikio sisteminei likvidumo rizikai funkcija. Finansinio stabilumo tarybos (FST) manymu, tokie pridėtiniai mokesčiai yra viena iš priemonių, kurias galima būtų taikyti sistemiskai svarbiems bankams.

Galima sudaryti daugybę rinkos ir balansų rodiklių, kuriais būtų vadovaujama naudojant šias priemones. Norint pradėti šias priemones naudoti, būtina vadovautis ne tik rodikliais, bet ir specialistų vertinimais. Tačiau didelio dažnio rinkos rodikliai gali būti svarbesni numatant priemonių panaudojimo etapą, nes jos dažniausiai greitai parodo nepalankias likvidumo sąlygas.

2.2.4 Pozicijų koncentracijų valdymas

Trečiasis tarpinis tikslas yra susijęs su pozicijų koncentracijų valdymu. Dėl pozicijų koncentracijų finansų sistema tampa neapsaugota nuo įprastų sukrėtimų: tiek tiesiogiai dėl balansų pozicijų, tiek netiesiogiai dėl skubaus turto išpardavimo ir poveikio persidavimo.

Tiesioginė koncentracijos rizika kyla dėl atskirų klientų (arba grupės susijusių klientų) didelių pozicijų, konkrečių sektorių (pvz., nekilnojamojo turto, tarpbankinio ar ekonomikos sektorių) arba turto klasių (pvz., turto užtikrintų vertybinių popierių) atžvilgiu. Ji yra tiesioginė dėl to, kad sukrėtimas, kurį patirs konkretus klientas, sektorius ar turto klasė, paveiks visų bankų balansus su pozicijomis to kliento, sektoriaus ar turto klasės atžvilgiu. Netiesioginė koncentracijos rizika kyla, kai dėl sukrėtimo, kurio poveikis plinta tokiais kanalais kaip tarpusavio priklausomybė, skubus turto išpardavimas ir bendras likvidumas, susilpnėja bankų padėtis. Šie rizikos veiksniai yra netiesioginiai ta prasme, kad juos gali sukelti pažeidžiamumas kitose finansų sektoriaus dalyse, bet jie neigiamai paveiks bankų turto kainas ir kokybę.

Naudojant dvi makroprudencinių priemonių grupes – didelių pozicijų ir kapitalo priemonių ribojimą – galima riboti riziką, susijusią bendromis pozicijomis, poveikio išplitimu ar tarpusavio priklausomybe.

Šiuo metu CRD / CRR yra numatytos didelių pozicijų taisyklės. Pagal jose esantį apibrėžimą atskiro kliento arba grupės susijusių klientų pozicija yra didelė, jei ji viršija tam tikrą ribą, nustatytą remiantis reikalavimus atitinkančiu banko kapitalu. Kai tik nustatoma, kad pozicija yra didelė, ji privalo būti papildomai stebima, valdoma, jai turi būti taikomi papildomi atskaitomybės reikalavimai. Be to, tokioms pozicijoms taikomi dydžio apribojimai bei konkrečios išimtys ir taip iki minimumo sumažinami nuostoliai, kurių bankas galėtų patirti, jei klientas ar susijusių klientų grupė neįvykdytų savo įsipareigojimų.

Tokie apribojimai yra naudingi ir makroprudenciniu požiūriu, nes banko kliento įsipareigojimų neįvykdymo atveju dėl jų sumažėja persidavimo rizika. Tačiau makroprudenciniais tikslais vertėtų pagalvoti apie dar griežtesnių taisyklių taikymą didelių pozicijų atveju. Pavyzdžiui, makroprudencinėmis priemonėmis taip pat galėtų būti mažinama riba, kurią pasiekus pozicija tampa didelė, pašalinamos CRR numatytos išimtys (pvz., pozicijoms pagrindinių sandorio šalių ar valstybių atžvilgiu) arba, pritaikius daug griežtesnius kriterijus modeliams ir rizikos mažinimo būdams, pakoreguotas didelių pozicijų apskaičiavimo metodas. Be to, nustačius viršutinę nuostolių, patiriamų dėl kliento įsipareigojimų neįvykdymo kuriame nors ekonomikos sektoriuje, ribą apribojimai galėtų būti taikomi didelėms pozicijoms to sektoriaus, o ne pavienių klientų atžvilgiu.

Didelių pozicijų apribojimų griežtinimas gali būti taikomas kaip griežtesnė nacionalinė priemonė (pagal pirmiau paminėtas „nacionalines lankstumą užtikrinančias priemones“) arba naudojant priežiūrinį tikrinimą ir vertinimo procesą (pagal antrąjį ramstį), jei nustatoma, kad konkretus bankas ar bankų grupė tokiomis pozicijomis didina sisteminę riziką.

Griežtesnių didelių pozicijų apribojimų taikymas yra kiekybinė priemonė, skirta koncentracijos rizikai ir sukretimų rizikos persidavimui finansų sistemoje riboti. Nors tuo tikslu gali būti naudojamos ir kitos politikos priemonės, politikos formuotojai kartais gali būti linkę pasitikėti, bent iš dalies, šio rūšies priemone, o ne tiesiogiai kreditavimo kainą veikiančia priemone, pavyzdžiui, kapitalo reikalavimais.

Didelėms pozicijoms laikinai gali būti taikomi griežtesni apribojimai esant šioms aplinkybėms: i) padidėjus finansų įstaigų tarpusavio priklausomybei, kuri padidina sisteminio persidavimo riziką dėl sandorio šalių nuostolių arba netiesioginio poveikio per kitas finansų įstaigas; ir ii) padidėjus bankų portfelių koncentracijai sektorių lygiu, nes tai, kaip manoma, skatina sisteminę riziką (pvz., koncentracija sektoriuje, kuriame yra tik kelios pagrindinės sandorio šalys).

Kapitalo priemonės yra skirtos didinti bankų gebėjimą absorbuoti nuostolius, kad jie sugebėtų atlaikyti sukretimus dėl didelių pozicijų koncentracijų. Jos apima griežtesnius minimalių nuosavų lėšų reikalavimus, papildomus nuosavų lėšų reikalavimus pagal priežiūros patikrinimo ir įvertinimo procesą (pagal antrąjį ramstį), CRD nustatytą sisteminės rizikos atsargą ir kapitalo apsaugos rezervo lygmens didinimą.

Jei pablogėja visų arba panašią riziką patiriančių bankų grupės rizikos pobūdis, sisteminė rizika gali išaugti. Ji taip pat gali išaugti, jei konkrečiame ekonomikos sektoriuje susidaro pernelyg didelė rizikos koncentracija ir jei sektorių lygiu naudojamos priemonės yra nepakankamos. Galiausiai, sisteminė rizika gali padidėti dėl pernelyg didelės kreditų pasiūlos, dėl kurios išsiplečia verslo ciklas. Tokias grėsmes taip pat galima riboti naudojant anticiklinius kapitalo rezervus.

Rodikliai, pagal kuriuos sprendžiama, ar reikia ir kada reikia aktyviau taikyti šias priemones, apima koncentracijos rodiklius (pvz., pagal geografinę padėtį, valiutą, terminą ir ekonomikos sektorių), didelių pozicijų rodiklius (pvz., dešimt didžiausių pozicijų) ir finansų tinklo rodiklius.

2.2.5 Su ilgalaikiais rezultatais nesiejamo skatinimo sisteminės įtakos ribojimas

Sistemiškai svarbios įstaigos dėl numanomų vyriausybės garantijų, kurios joms yra naudingos dėl jų „per didelės, kad žlugtų“ statuso, patiria su ilgalaikiais rezultatais nesiejamo skatinimo sisteminę riziką. CRD pateikiamos dvi priemonės šiai problemai spręsti: pasaulinės sisteminės svarbos įstaigos (G-SII) rezervai ir kitos sisteminės svarbos įstaigos (O-SII) rezervai, juos naudojant didinamas bankų atsparumas ir taip mažinami nuostoliai, kurių visuomenė gali patirti.

G-SII rezervai yra kapitalo rezervai, privalomi bankams, kurie laikomi pasaulio mastu svarbiais bankais. Nustatyta 1–3,5 proc. pagal riziką įvertinto turto įmoka, kuri bus laipsniškai įdiegta nuo 2016 iki 2019 m. Kalbant apie G-SII rezervų taikymą, pasakytina, kad CRD nurodyti rodikliai ir rezervų dydis buvo nustatyti laikantis BBPK sistemos. Rodikliai buvo nustatyti naudojant šiuos kriterijus: dydį, sudėtingumą, tarpusavio priklausomybę, tarpvalstybinę veiklą ir pakeičiamumą.

Dėl O-SII rezervų valdžios institucijos šalies viduje svarbioms įstaigoms ir O-SII, kurios nėra laikomos pasaulinės svarbos, gali nustatyti kapitalo poreikį. CRD yra numatyta informavimo procedūra ir 2 proc. viršutinė riba. O-SII rezervai yra diskretinė priemonė, ji bus pradėta taikyti 2016 m. sausio 1 d. Nacionalinės institucijos savo nuožiūra ir įvertinusios šalyje esančias aplinkybes naudoja rodiklius O-SII nustatyti; tačiau šiam procesui taip pat bus taikomos rekomendacijos, kurias parengs EBI. Ne mažiau kaip devynios valstybės narės dalyvauja O-SII nustatymo ir rezervų joms skyrimo procese.

Taikant šiuos kapitalo rezervų reikalavimus, yra būtina suderinti veiksmus tarpvalstybiniu lygiu, tik tuomet galima išvengti nenumatytų pasekmių, tokių kaip procikliškumas, galimybė rinktis palankesnes reguliavimo sąlygas ir sklaidą. Dėl jai suteiktų įgaliojimų ir sudėties ESRV atlieka pagrindinį vaidmenį vykdant tokį tarpvalstybinį reguliavimą.

2.2.6 ESRV nuomonės ir rekomendacijos

2014 m. pradžioje ESRV priėmė sprendimą¹⁹ užtikrinti CRD / CRR numatytą sklandžią ir veiksmingą nuomonių ir rekomendacijų teikimo tvarką. Pagal CRD / CRR reikalaujama, kad ESRV teiktų nuomones (dėl sisteminės rizikos rezervo) arba priimtų rekomendacijas (dėl nacionalinių lankstumą užtikrinančių priemonių) apie konkrečias makroprudencines priemones, kurias valstybės narės turėtų įgyvendinti per vieną mėnesį po pranešimo apie tokios priemonės gavimą. Siekiant paspartinti šį procesą, sprendime aptariami tokie dalykai kaip preliminarus keitimasis informacija, standartinių pranešimo šablonų naudojimas ir specialios įvertinimo grupės, kuri rengs nuomonių ir rekomendacijų projektus, sukūrimas.

2014 m. pradžioje sukurta vertinimo grupė kaip Patariamojo techninio komiteto (PTK) nuolatinė struktūra, jai pirmininkauja ESRV sekretoriatas. Joje yra ECB, BPM ir devynių ES valstybių narių nacionalinių centrinių bankų atstovai. Europos Komisijos ir EBI nuolatiniai stebėtojai taip pat gali dalyvauti vertinimo grupės posėdžiuose.

---

¹⁹ 2014 m. sausio 27 d. Europos sisteminės rizikos valdybos sprendimas (ESRV/2014/2) dėl koordinavimo sistemos, susijusios su kompetentingų ir paskirtų institucijų pranešimu apie nacionalines makroprudencinė politikos priemones, ESRV nuomonių teikimu ir rekomendacijų priėmimu.

2.3 Ateities perspektyvos

Pavyzdinės ataskaitos ir Vadovo paskelbimas ESRV tapo lūžio tašku, nes ji pagrindinį dėmesį nuo gerai sukonstruotos politikos sistemos sukūrimo ES perkėlė į sistemos parengimo įgyvendinti paramą. Todėl labai svarbu, kad šių dviejų leidinių pasirodymas sutapo su CRD / CRR numatytų priemonių sisteminei rizikai bankų sektoriuje riboti atsiradimu.

Kalbant apie ateitį, verta paminėti, kad ESRV vis dar turi daug darbo ir visų pirma šiose trijose srityse: i) makroprudencinės politikos parengimas įgyvendinti visoje ES; ii) makroprudencinės priežiūros sistemos išplėtimas į ją įtraukiant kitas priemones ir kitus finansų sektorius; ir iii) dalijimosi informacija ir duomenimis apie makroprudencines priemones centro sukūrimas.

Norėdama paremti makroprudencinės politikos parengimą įgyvendinti visoje ES, ESRV taip pat privalės toliau stiprinti sisteminės rizikos stebėseną. Todėl ji galėtų dar tiksliau suskirstyti pagrindinius rizikos rodiklius pagal tarpinius tikslus, nustatyti papildomus rodiklius, kurie įspėtų apie sisteminės rizikos kaupimąsi, ir politikos orientavimo tikslais nustatyti dar aiškesnes preliminarias ribas.

Be to, norėdama įvertinti makroprudencinių priemonių tinkamumą ir jų poveikio persidavimo į kitas valstybes galimybę, ESRV galėtų toliau tobulinti savo analitinius gebėjimus. Grėsmės atveju ar esant neigiamiems poveikio persidavimo rezultatams ir atsiradus nenumatytoms pasekmėms, ESRV galėtų teikti konsultacijas apie jų sušvelninimą.

Labai svarbu toliau plėsti makroprudencinę sistemą, kad į ją būtų įtrauktos kitos priemonės ir finansų sektoriai, nes dėl vykdomų reguliavimo reformų tam tikra bankų sektoriaus veikla gali būti perkelta į kitus sektorius. ESRV vykdoma analizė apima, pavyzdžiui, draudimo sektorių, pagrindines sandorio šalis ir šešėlinę bankininkystę, nes yra tiriami tokie dalykai kaip tarpusavio priklausomybė ir procikliškumas. Papildomi etapai galėtų būti taksonomijos ir makroprudencinių priemonių atitinkamose srityse peržiūra (susiejant tikslus su rodikliais ir priemonėmis), konkrečių rizikos parametrų kūrimas.

Įsteigus dalijimosi informacija ir duomenimis apie makroprudencines priemones centrą, dėmesį galima būtų sutelkti į laiku ir svarbios informacijos apie makroprudencinę politiką teikimą ESRV narėms ir ne tik. Tokią informaciją galėtų sudaryti dvi pagrindinės grupės: informacija apie makroprudencinę politiką ir priemones visoje ES bei statistiniai duomenys, reikalingi makroprudencinei politikai vykdyti. Nors toks centras visų pirma būtų labai svarbus ES, būtų naudinga, jei jame dalyvautų ir tarptautiniu lygiu veikiančios makroprudencinės įstaigos. Didesnis skaidrumas būtų naudingas koordinuojant makroprudencinę politiką ES, didinant jos patikimumą ir gerinant atskaitomybę.

ESRV taip pat turės intensyviau bendradarbiauti su nacionalinėmis valdžios institucijomis ir BPM, nes nuo 2014 m. lapkričio mėn. pastarajam teks svarbios makroprudencinės užduotys.

Kai ESRV imsis naujų darbų, skirtų padėti parengti makroprudencinę politiką įgyvendinti ES, NMPI turės spręsti joms tenkančius uždavinius. Visos NMPI turėtų

sukurti politikos strategiją naudodamos patikimą analitinę sistemą, pagal kurią tarpiniai makroprudenciniai tikslai yra siejami su svarbiausiais rodikliais ir priemonėmis. Esant tokioms aplinkybėms ir pagal Rekomendaciją ESRV/2013/1, valstybės narės turėtų įvertinti, ar turimo makroprudencinių priemonių rinkinio pakanka sisteminei rizikai savo šalyje mažinti.

Be to, NMPI turėtų pagerinti makroprudenciniais tikslais naudojamų duomenų pasiekiamumą, kokybę ir palyginamumą. Tai reiškia, kad turi būti renkami tinkami duomenys apie pagrindinius rodiklius, tokius kaip paskolos ir turto vertės, paskolos ir pajamų bei skolos tvarkymo ir pajamų santykiai, taip pat regioniniu lygiu pagerinta prieiga prie komercinio nekilnojamojo turto duomenų bei pasirūpinta išsamesniais duomenimis apie ekonomikos finansavimo srautus. Siekdama didesnio duomenų palyginamumo, kuris bendrojoje rinkoje yra itin svarbus dalykas, ESRV, glaudžiai bendradarbiaudama su ECB, galėtų koordinuoti NMPI pastangas gauti daugiau duomenų.

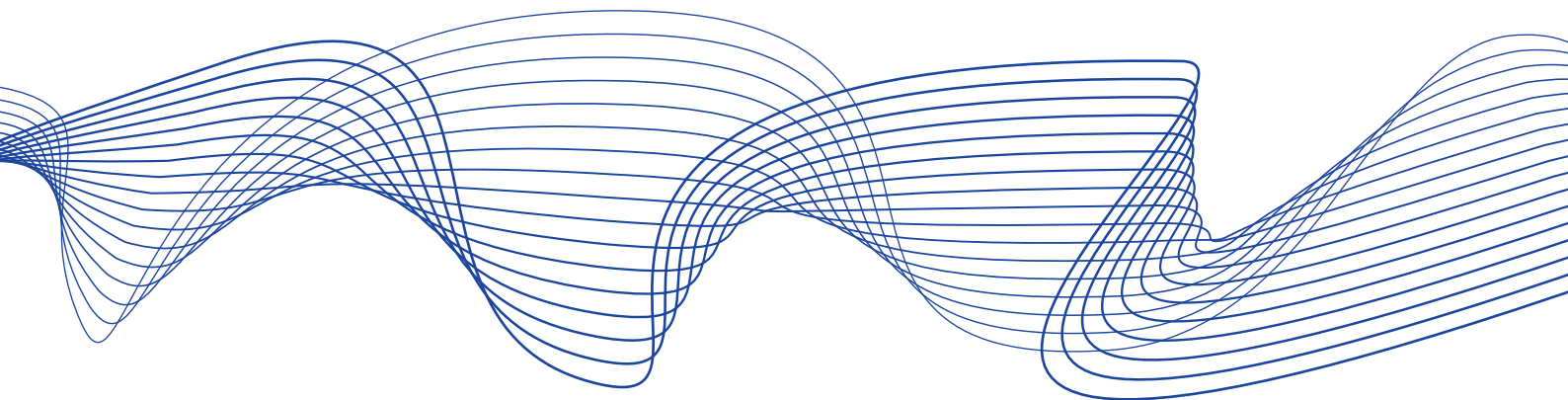
Vertinant institucinius aspektus, pasakytina, kad NMPI turėtų užtikrinti tinkamus ryšių su mikroprudencinėmis institucijoms savo jurisdikcijose koordinavimo mechanizmus. Taip būtų įtvirtintas holistinis požiūris į sisteminės rizikos apribojimą, įtraukiant makroprudencinį aspektą į priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo (SREP) procesą (pagal antrąjį ramstį).

NMPI taip pat turėtų skatinti tinkamų ryšio su ES makroprudencinės priežiūros institucijomis, įskaitant ESRV, koordinavimo mechanizmų naudojimą. Tai ypač svarbu, nes daug makroprudencinių priemonių gali sukelti poveikio išplitimą į kitas šalis ir nepageidaujamas pasekmes.

Galiausiai, NMPI turėtų sukurti patikimą komunikacijos strategiją. Tokioje strategijoje turėtų būti nurodyti jų įgaliojimai, įtaka ir priemonės, taip pat pateikta suprantama analizė apie tai, kaip yra susijusi sisteminė rizika ir politikos veiksmai bei galimi jų poveikio kanalai. Patikima komunikacijos sistema yra itin svarbi siekiant užtikrinti pasitikėjimą makroprudencinės priežiūros institucijomis, jų veiklos efektyvumą ir atskaitomybę.

3 skirsnis

Igyvendinimo ir atskaitomybės užtikrinimas

Igyvendinimo ir atskaitomybės užtikrinimas

3.1 Tolesnis darbas įgyvendinant ESRV rekomendacijas

ESRV rekomendacijos neturi tiesioginės saistomosios galios, vis dėlto joms taikomas principas „veik arba paaiškink“. Tai reiškia, kad rekomendacijų adresatai, kaip antai: valstybės narės, nacionalinės priežiūros institucijos (NPI) ir Europos institucijos, privalo informuoti ESRV ir ES Tarybą apie veiksmus, kurių ėmėsi reaguodami į rekomendaciją, arba tinkamai pateisinti neveikimą.

2013 m. liepos mėn. ESRV išleido „ESRV rekomendacijų įgyvendinimo vadovą“.

Jame nustatytos priemonės, kurių ESRV turi imtis vertindama adresatų veiksmus (arba jų pateiktą veiksmų nesiėmimo pateisinimą). Buvo svarbu išleisti tokį vadovą, nes nustatyti skiriamąją liniją tarp, viena vertus, rekomendacijų vykdymo ir nevykdymo ir, kita vertus, tinkamo ir netinkamo neveikimo pateisinimo, yra jautrus dalykas. Tai turi būti pagrįsta skaidriomis taisyklėmis.

Įvertinimo procedūros pradžioje sudaroma įvertinimo grupė. Ji turi įvertinti adresatų pateiktą informaciją ir pateikti įvertinimo ataskaitą ESRV sprendimus priimančioms organams.

Šis įvertinimas galiausiai yra pagrindas „atitikties reitingams“ suteikti. Šie reitingai apibendrina i) veiksmų, kurių imtasi, statusą (pvz., ar jie yra galutiniai, ar dar tik planuojami); ii) jų turinį (esmę) (pvz., ar jais – visiškai ar iš dalies – įgyvendinami rekomendacijos tikslai); iii) jų tinkamumą (pvz., ar įgyvendinta rekomendacija palaikoma palankios teisinės ir ekonominės aplinkos bei pakankamų administracinių išteklių); iv) rekomendacijų nesilaikymo riziką (pvz., ar yra rizika, kad adresatas galėtų nevykdyti rekomendacijos); v) atsakymo išsamumo (pvz., ar pateiktuose atsakymuose aptarti visi rekomendacijos elementai) „dirbtinį įvertinimą“. Tuo atveju, kai adresatai nesiima veiksmų, jie privalo pateikti tinkamą veiksmų nesiėmimo pateisinimą. Vertinimo grupė jį vertina pagal tris kriterijus: išsamumą, kokybę ir turinį.

3.1.1 Rekomendacija ESRV/2011/1 dėl skolinimo užsienio valiutomis

2013 m. spalio 31 d. Bendroji valdyba patvirtino Rekomendacijos ESRV/2011/1²⁰ dėl skolinimo užsienio valiutomis (toliau – rekomendacija) **įgyvendinimo tolesnių veiksmų ataskaitą.** 2011 m. ESRV nustatė keletą sisteminių grėsmių, kurios kyla dėl skolinimo užsienio valiutomis kai kuriose valstybėse narėse ir gali paskatinti tolesnį neigiamų pasekmių plitimą tarp kitų valstybių.

---

20 2011 m. rugsėjo 21 d. Europos sisteminės rizikos valdybos rekomendacija ESRV/2011/1 dėl skolinimo užsienio valiutomis.

Rekomendacijos tikslas buvo suvaldyti riziką, kylančią finansiniam stabilumui taikant holistinį metodą ir atsižvelgiant į įvairius rizikos komponentus. Todėl rekomendacija buvo sudaryta iš šių rekomendacijų:

- Rekomendacija dėl kredito rizikos buvo siekiama pagerinti paskolų gavėjų supratimą apie grėsmes, susijusias su skolinimu užsienio valiuta (A rekomendacija), ir užtikrinti, kad naujos paskolos užsienio valiuta būtų teikiamos tik gebantiems atlaikyti didelius valiutos kurso sukrėtimus paskolų gavėjams (B rekomendacija).
- Jei skolinimas užsienio valiuta pradeda skatinti per didelį bendrą kredito augimą, reikėtų pasvarstyti apie griežtesnes arba naujas priemones (C rekomendacija).
- Siekdamas spręsti netinkamo rizikos, susijusios su skolinimu užsienio valiuta, lygio nustatymo problemas, NPI turėtų reikalauti, kad finansų įstaigos šią riziką įtrauktų į savo vidinį rizikos nustatymą (D rekomendacija) ir turėtų pakankamai kapitalo pagal sistemos „Bazelis II“ antrąjį ramstį (E rekomendacija).
- Be to, NPI turėtų atidžiai stebėti (prireikus apsvarstyti galimybę taikyti apribojimus) finansavimo ir likvidumo riziką, prisiimamą skolinant užsienio valiuta, ypač daug dėmesio skirti rizikai, susijusiai su valiutos ir terminų neatitikimų susidarymu turto ir įsipareigojimų srityse, ir su tuo susijusiam rėmimuisi užsienio valiutos apskaitos sandorių rinkomis (F rekomendacija).
- Valstybės narės taip pat turėtų prisidėti prie reguliacinio arbitražo prevencijos, taikydamos abipusiškumo principą kitų valstybių narių, kurios įgyvendino priemones, skirtas su skolinimu užsienio valiuta susijusiai rizikai riboti, atžvilgiu (G rekomendacija).

A, B, C, D, E, F ir G rekomendacijos buvo skirtos NPI, o E rekomendacija – ir Europos bankininkystės institucijai (EBI).

Rekomendacijoje nustatytas terminas pateikti ataskaitas apie veiksmus, kurių imtasi.

Pavyzdžiui, pirmasis terminas, iki kurio NPI turėjo įvykdyti A ir D rekomendacijas, buvo 2012 m. birželio 30 d., o galutinis terminas kitoms rekomendacijoms įvykdyti – 2012 m. gruodžio 31 d. Visi 27 adresatai pateikė rekomendacijos vykdymo ataskaitas²¹, o EBI 2013 m. gruodžio mėn. išleido gaires, numatytas E rekomendacijoje.

Apskritai iš veiksmų įgyvendinimo ataskaitos matyti, kad daugiausia veiksmų imtasi reaguojant į rekomendaciją (žr. 3 lentelę). Nustatyta, kad 26 valstybės narės visiškai arba beveik visiškai vykdė rekomendaciją. Tik viena valstybė narė (Bulgarija) ją vykdė tik iš dalies. Taigi, nė viena valstybė narė neįvertinta kaip nevykdžiusi reikalavimų. Toliau pateikiamas apibendrintas įvertinimas, kaip buvo vykdoma kiekviena rekomendacija.

Kalbant apie A rekomendaciją dėl paskolų gavėjų supratimo apie riziką, įvertinta, kad 16 valstybių narių ją vykdė visiškai arba beveik visiškai, o 9 valstybės narės

---

²¹ Kroatija nebuvo įtraukta į pirminį veiksmų įgyvendinimo įvertinimą, bet jos veiksmų įgyvendinimo ataskaita bus įvertinta vėlesniame etape.

tinkamai pateisino neveikimą. Laikoma, kad Bulgarija iš dalies vykdė rekomendaciją, nes jos NPI pareiškė, kad pagal jos vidaus prudencinį reglamentavimą euro valiuta neturėtų būti laikoma užsienio valiuta dėl šalies valiutų kurso režimo. Todėl įvertinta, kad Bulgarija visiškai įvykdė rekomendacijas dėl paskolų užsienio valiuta, bet ne dėl euro valiuta suteiktų paskolų. Prancūzijos nesiėmimas veiksmy buvo įvertintas kaip „pateisintas netinkamai“. Prancūzijos NPI savo neveikimą pateisino skolinimo užsienio valiutomis ribojimu Prancūzijoje, bet pagal A rekomendaciją NPI pozicija privalo būti aktyvesnė.

B rekomendacijos dėl paskolų gavėjų kreditingumo vykdymo lygis buvo labai

aukštas. Įvertinta, kad 14 valstybių narių ją vykdė visiškai arba beveik visiškai, o 12 valstybių tinkamai pateisino neveikimą – žemas skolinimo užsienio valiuta lygis. Tik Bulgarija vykdė šią rekomendaciją iš dalies dėl pirmiau nurodytos priežasties. Nė viena valstybė narė nebuvo įvertinta kaip nevykdžiusi rekomendacijos ir nė vienos šalies neveikimas neįvertintas kaip pateisintas netinkamai.

Kalbant apie C rekomendaciją dėl skolinimo užsienio valiuta paskatinto kredito augimo, pabrėžtina, kad buvo daug įrodymų, jog ji buvo vykdoma.

Įvertinta, kad visos valstybės narės arba ją vykdė visiškai, arba tinkamai pateisino neveikimą. Taip buvo dėl to, kad nagrinėjamu laikotarpiu nebuvo scenarijaus, kuris būtų nulėmęs per didelį kredito augimą, tikimybės.

Tinkamai reaguota į D rekomendaciją dėl vidaus rizikos valdymo.

Įvertinta, kad tik Bulgarija ją vykdė iš dalies dėl panašių priežasčių, kaip ir minėtos, kalbant apie A ir B rekomendacijas, valstybės narės.

E rekomendacijos dėl kapitalo poreikio – joje nustatyta, kad finansų įstaigos turėtų turėti pakankamai kapitalo rizikai, susijusiai su skolinimu užsienio valiuta, padengti, – vykdymą palengvino EBI darbas.

Jis apėmė 2013 m. gegužės 23 d. pradėtas konsultacijas dėl gairių projekto, po jų tų pačių metų gruodžio 20 d. paskelbtos galutinės gairės, kaip numatyta E rekomendacijoje. Gali būti, kad dėl gairių projekto 12 valstybių narių visiškai arba beveik visiškai vykdė E rekomendaciją. Įvertinta, kad maždaug 13 valstybių narių tinkamai pateisino, kodėl nesiėmė veiksmy: daugiausia dėl žemo skolinimo užsienio valiuta lygio. Galiausiai tik 2 valstybės narės (Vengrija ir Lietuva) įvertintos kaip iš dalies vykdžiusios šią rekomendaciją: jos nenumatė pagal sistemos „Bazelis II“ antrojo ramsčio reikalavimus aiškių kapitalo papildymo šaltinių, reikalingų rizikai, kylančiai dėl užsienio valiutos kurso rizikos, padengti.

Beveik visos valstybės narės visiškai arba beveik visiškai įgyvendino priemones arba tinkamai pateisino savo neveikimą, reaguodamos į F rekomendaciją dėl finansavimo ir likvidumo rizikos, kurią prisiima finansų įstaigos dėl skolinimo užsienio valiuta, stebėjimo.

Kalbant apie G rekomendaciją dėl abipusiškumo, pabrėžtina, kad vertinimo metu nustatyta, jog NPI dar nepakankamai keičiasi informacija.

Tik 6 valstybės narės (Graikija, Italija, Malta, Austrija, Rumunija ir Jungtinė Karalystė) įvertintos kaip visiškai arba beveik visiškai vykdžiusios šią rekomendaciją, 19 valstybių narių – kaip tinkamai pateisinusios savo neveikimą, tačiau kai kurios iš jų labai remiasi informacija, gaunama per priežiūros institucijų kolegijas, o 2 valstybės narės (Belgija ir Danija) pateikė tinkamą neveikimo pateisinimą.

2013 m. gruodžio mėn. ESRV įsteigė bendrą centrą, skirtą dalytis informacija apie kiekvienoje valstybėje narėje taikomas skolinimosi užsienio valiuta taisykles. Tuo tikslu ji sukūrė ir specialų puslapį savo interneto svetainėje²².

3 lentelė

Rekomendacijos ESRV/2011/1 dėl skolinimo užsienio valiutomis vykdymas

Valstybė narė	Konkrečios rekomendacijos							Bendras reitingas
	A	B	C	D	E	F	G	
Belgija	LC	LC	SE	SE	LC	FC	IE	LC
Bulgarija	PC	PC	SE	PC	LC	FC	SE	PC
Čekija	SE	SE	FC	SE	SE	FC	SE	FC
Danija	SE	SE	SE	FC	FC	FC	IE	LC
Vokietija	LC	SE	FC	FC	SE	FC	SE	FC
Estija	FC	SE	FC	LC	FC	SE	SE	FC
Airija	SE	LC	FC	SE	SE	LC	SE	LC
Graikija	FC	SE	SE	SE	SE	SE	FC	FC
Ispanija	LC	SE	SE	FC	FC	FC	SE	FC
Prancūzija	IE	SE	FC	SE	SE	FC	SE	LC
Italija	LC	SE	SE	SE	SE	SE	FC	LC
Kipras	SE	LC	FC	SE	LC	FC	SE	LC
Latvija	SE	LC	FC	LC	LC	FC	SE	LC
Lietuva	LC	LC	FC	FC	PC	LC	SE	LC
Liuksemburgas	FC	FC	FC	FC	FC	FC	SE	FC
Vengrija	FC	FC	FC	FC	PC	FC	SE	LC
Malta	FC	FC	FC	FC	FC	FC	FC	FC
Nyderlandai	SE	SE	SE	SE	SE	SE	SE	LC
Austrija	FC	FC	FC	FC	FC	FC	FC	FC
Lenkija	FC	FC	FC	FC	FC	FC	SE	FC
Portugalija	FC	FC	SE	SE	SE	FC	SE	FC
Rumunija	LC	FC	FC	FC	FC	FC	FC	FC
Slovėnija	LC	LC	SE	SE	SE	LC	SE	LC
Slovakija	FC	SE	SE	SE	SE	SE	SE	FC
Suomija	SE	SE	SE	SE	SE	SE	SE	LC
Švedija	SE	LC	SE	FC	SE	SE	SE	LC
Jungtinė Karalystė	SE	SE	SE	LC	SE	LC	LC	LC

Visiškai vykdo	FC
Beveik visiškai vykdo	LC
Iš dalies vykdo	PC
Beveik nevykdo	
Nevykdo	C
Tinkamai pateisino	SE
Netinkamai pateisino	IE

22 Žr. www.esrb.europa.eu/mppa/html/index.en.html.

3.1.2 Rekomendacija ESRV/2011/3 dėl nacionalinių institucijų įgaliojimų makrolygio rizikos ribojimo srityje

2011 m. gruodžio mėn. ESRV paskelbė Rekomendaciją ESRV/2011/3²³ dėl nacionalinių institucijų įgaliojimų makrolygio rizikos ribojimo srityje (toliau – rekomendacija). Ši rekomendacija nuo rekomendacijos dėl skolinimo užsienio valiutomis skiriasi dviem aspektais: pirma, ji skirta tik valstybėms narėms, t. y. nacionalinių teisės aktų leidėjams; antra, ji skirta atsparumui sisteminei rizikai didinti stiprinant makroprudencinę politiką, o ne vengiant konkrečių rizikų ar jas mažinant.

Pagrindinis šios rekomendacijos tikslas – sukurti bendrą sistemą NMPI, siekiant didinti ES makroprudencinės politikos efektyvumą. Rekomendacijoje pateiktos kelios konkrečios rekomendacijos.

- A rekomendacijoje apibrėžti makroprudenciniai tikslai, artimi nustatytiems ESRV makroprudenciniams tikslams pagal ESRV reglamentą. Šie tikslai turėtų būti NMPI politikos gairėmis.
- B rekomendacijoje valstybės narės buvo paragintos savo nacionaliniuose teisės aktuose suteikti išskirtinius makroprudencinius įgaliojimus valdybai, sudarytai iš institucijų, kurių veiksmai daro esminį poveikį finansiniam stabilumui, arba vienintelei institucijai. Pastaruoju atveju NMPI turėtų glaudžiai bendradarbiauti su NPI ir kitomis institucijomis, kurių veiksmai turi esminį poveikį finansiniam stabilumui. Abiem atvejais nacionalinis centrinis bankas turėtų atlikti pagrindinį vaidmenį rengiant makroprudencinę politiką, o NMPI turėtų bendradarbiauti tarpvalstybiniu lygiu, ypač su ESRV.
- C rekomendacijoje reikalaujama, kad NMPI būtų numatyta užduotis stebėti ir mažinti riziką ir būtų suteiktos galios rinkti duomenis ir jais keistis, nustatyti sistemiskai svarbias įstaigas ir struktūras, kaip antai sistemiskai svarbios finansų įstaigos, ir kontroliuoti makroprudencines priemones.
- D rekomendacijoje NMPI patariama laiku informuoti apie makroprudencinės politikos sprendimus bei motyvus ir pateikti viešus ir neviešus pareiškimus dėl sisteminės rizikos. Be to, jos ir toliau turėtų būti atskaitingos nacionaliniams parlamentams, o jų darbuotojams būtų užtikrinta teisinė apsauga, jei jie veikė teisėtai.
- E rekomendacijoje reikalaujama, kad NMPI veikla būtų nepriklausoma, ypač nuo politinių organų ir finansų sektoriaus. Be to, makroprudencinės politikos vykdymas neturėtų kelti pavojaus organizaciniams ir finansiniams susitarimams.

Rekomendacijoje buvo nustatyti du galutiniai terminai, iki kurių adresatai turėtų informuoti apie veiksmus, kurių jie ėmėsi. Iki 2012 m. birželio 30 d. jie turėjo būti pateikę ESRV tarpinę ataskaitą, o iki 2013 m. birželio 30 d. – įgyvendinę šią rekomendaciją teisės aktu

---

²³ 2011 m. gruodžio 22 d. Europos sisteminės rizikos valdybos rekomendacija (ESRV/2011/3) dėl nacionalinių institucijų įgaliojimų makrolygio rizikos ribojimo srityje.

ir pateikę galutinę ataskaitą. Svarbu, kad galutinėje ataskaitoje būtų išsamus pareiškimas dėl to, ar buvo įgyvendinti ar planuojami makroprudenciniai įgaliojimai. Visos valstybės narės pateikė ESRV reikiamas ataskaitas. Rekomendacijoje visos valstybės narės paskatintos imtis teisėkūros iniciatyvų, nors kai kuriose valstybėse narėse atitinkamų įstatymų įgyvendinimo aktų įsigaliojimas gerokai vėlavo. ESRV šiuo metu baigia savo vertinimą.

3.1.3 Galutinio termino informuoti apie Rekomendacijos ESRV/2012/2 dėl kredito įstaigų finansavimo įgyvendinimą pratęsimas

2012 m. gruodžio mėn. ESRV išleido Rekomendaciją ESRV/2012/2²⁴ dėl kredito įstaigų finansavimo (toliau – rekomendacija). Šioje rekomendacijoje pateiktos kelios rekomendacijos, susijusios su pagrindinėmis trimis sritimis.

- A rekomendacija susijusi su bankų finansavimo planais. NPI ir EBI rekomenduojama stebėti ir vertinti finansavimo ir likvidumo rizikas, taip pat finansavimo planų įgyvendinamumą tiek nacionaliniu, tiek ES lygiu. Šiuo atžvilgiu NPI ypač rekomenduojama vertinti įstaigų planus mažinti priklausomybę nuo viešojo sektoriaus finansavimo šaltinių. Joms taip pat patariama ypač stebėti naujoviškas priemones, kurios gali kelti sistemine riziką, ir atsižvelgti į neapdraustų į indelį panašių finansinių priemonių, kurios parduodamos mažmeniniams klientams, lygį, raidą ir elgseną bei galimą jų neigiamą poveikį tradiciniams indėliams.
- B, C ir D rekomendacijos skirtos turto suvaržymo klausimams. Šių rekomendacijų tikslas – užtikrinti rizikų, susijusių su turto suvaržymu, visapusišką valdymą. Rekomenduojama artimiausiu metu sutelkti pastangas toliau gerinti kredito įstaigų likvidumo ir finansavimo rizikų valdymą, jeigu tai susiję su suvaržymu. Be to, rekomenduojama, kad priežiūros institucijos nuolat stebėtų ir vertintų suvaržymo lygį, raidą bei rūšis, taip pat nepalankiausių sąlygų įvykių poveikį suvaržymui. Taip pat pateikta rekomendacija dėl rinkos skaidrumo didinimo, kad būtų galima lengviau nustatyti rizikų, susijusių su turto suvaržymu, lygius. Kartu reikėtų tinkamai pasirūpinti, kad būtų išvengta nenumatytų skaidrumo didinimo padarinių (pvz., susijusių su bankų vykdomomis centrinių bankų operacijomis).
- E rekomendacija yra dėl padengtų obligacijų. Atsižvelgiant į padengtų obligacijų svarbą, įgytą bankų finansavimo struktūrose, rekomenduojama, kad NPI skatintų geriausios padengtų obligacijų naudojimo patirties įgyvendinimą. Rekomendacijoje nustatyta grupė rizikų, ypač susijusių su teisiniu neapibrėžtumu kai kuriose valstybėse narėse ir su informacijos atskleidimo patirties skirtumais. Pirmiausia, rekomenduojama, kad EBI koordinuotų šalių veiksmus skatinti šiuo požiūriu geriausios patirties perėmimą. EBI taip pat turėtų apsvarstyti – ar jai derėtų pasinaudoti savo pačios galiomis taikant geriausios patirties praktiką, ar tai perduoti Europos Komisijai, kad ji imtųsi tolesnių veiksmų. Antra, rekomenduojama, kad EBI apsvarstytų, ar, be padengtų obligacijų, yra ir kitų finansinių priemonių, dėl kurių suvaržomas turtas, ir todėl jas reikėtų traktuoti vienodai.

---

24 2012 m. gruodžio 20 d. Europos sisteminės rizikos valdybos rekomendacija ESRV/2012/2 dėl kredito įstaigų finansavimo.

Dauguma rekomendacijų (A, B, C ir E) buvo skirtos NPI, o A, C, D ir E rekomendacijų atžvilgiu svarbus koordinavimo vaidmuo tenka EBI. EBI paprašyta informuoti ESRV ir ES Tarybą apie veiksmus, kurių imtasi reaguojant į rekomendaciją, ir apie tinkamą neveikimo pateisinimą iki konkrečių terminų – nuo 2013 m. gruodžio 31 d. iki 2016 m. gruodžio 31 d. Atitinkamas terminas NPI yra nuo 2013 m. gruodžio 31 d. iki 2015 m. rugsėjo 30 d.

Atsižvelgdama į išankstinio darbo, kurį turi atlikti EBI, svarbą²⁵, ESRV Bendroji valdyba 2013 m. gruodžio 30 d. nusprendė pratęsti galutinį terminą šešiais mėnesiais, o konkrečius terminus – dvylika mėnesių. Pirmasis iš naujų terminų – 2014 m. birželio 30 d., jis paskatins pradėti naują tolesnio rekomendacijų vykdymo vertinimą.

3.2 Instituciniai aspektai, atskaitomybė Europos Parlamentui ir informavimas

ESRV institucinę struktūrą sudaro Bendroji valdyba, Valdymo komitetas, Patariamasis mokslinis komitetas, Patariamasis techninis komitetas ir Sekretoriatas. Bendrajai valdybai pirmininkauja ECB Pirmininkas Mario Draghi. Patariamąjį mokslinio komiteto pirmininkas yra Stefan Ingves, *Sveriges Riksbank* valdytojas, o Patariamąjį techninio komiteto pirmininkas – profesorius Marco Pagano (prieš jį pirmininkavo profesorius André Sapir).

Sekretoriatas atlieka kasdienį ESRV darbą. ECB užtikrina ESRV sekretoriato darbą, teikdamas analitinę, statistinę, logistinę ir administracinę pagalbą. ESRV sekretoriato vadovas yra Francesco Mazzaferro, jo pavaduotojas – Andrea Maechler.

Kalbant apie išteklius, pažymėtina, kad 2013 m. ECB paskyrė ESRV veiklai vykdyti 55,0 pagal visos darbo dienos ekvivalentą (VDDE) etato (iš jų 23,3 etato skirta Sekretoriatui ir 31,7 etato – kitiems pagalbiniais darbams atlikti). Tiesioginės ECB išlaidos sudarė 7,2 mln. eurų, prie kurių reikia pridėti netiesiogines išlaidas, susijusias su kitomis pagalbos paslaugomis, kuriomis bendrai naudojamosi su ECB (pvz., žmogiškieji išteklių, IT, bendras administravimas). Per tą patį laikotarpį kitos institucijos ESRV narės suteikė apie 45 VDDE etatus analitiniam darbui ESRV grupėse ir ESRV pirmininkų pozicijoms užimti.

ESRV yra atskaitinga Europos Parlamentui (žr. ESRV reglamento 19 straipsnį). Todėl ESRV pirmininkas reguliariai kviečiamas į Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komiteto posėdžius. Šie posėdžiai yra vieši ir juos galima stebėti ESRV interneto svetainėje, kur skelbiamos ir įžanginės pirmininko kalbos. Nagrinėjamu laikotarpiu tokie posėdžiai įvyko 2013 m. liepos 8 d., rugsėjo 23 d. ir 2014 m. kovo 3 d. Per 2013 m. liepos 8 d. posėdį ESRV pirmininkas Europos Parlamentui pristatė antrąją ESRV metų ataskaitą²⁶, ji tuo pačiu metu buvo paskelbta ir ESRV interneto svetainėje.

---

²⁵ EBI darbas įgyvendinant rekomendaciją vyko trimis kryptimis: i) informavimo apie turto suvaržymą; ii) finansavimo rizikos stebėjimo ir finansavimo rizikos valdymo; iii) rinkos skaidrumo turto suvaržymo atžvilgiu.

²⁶ Pagal ESRV reglamento 19 straipsnį, ESRV privalo atsiskaityti Europos Parlamentui ir ES Tarybai parengdama metų ataskaitą, ją turi pristatyti ESRV pirmininkas viešame Ekonomikos ir pinigų politikos komiteto posėdyje jos paskelbimo dieną.

Ižanginis ESRV pirmininko žodis yra svarbi priemonė Europos Parlamento nariams reguliariai pateikti naujausią ESRV informaciją apie sisteminės rizikos perspektyvą ir išvalgas dėl ESRV veiklos pagrindinių kryptių. ESRV taip pat siekia užtikrinti, kad jos politikos rekomendacijos, pateiktos šių posėdžių metu, siekiant pateikti Europos Parlamento nariams informaciją iš pirmų lūpų apie jų loginį pagrindą, būtų viešos. Pavyzdžiui, 2013 m. vasario 18 d. posėdyje pristatytas ESRV darbas, susijęs su sisteminė rizika, kylanti iš pinigų rinkos fondų ir specifinių kredito įstaigų finansavimo ypatumų; 2013 m. liepos 8 d. posėdyje – darbas, susijęs su ESRV peržiūra, ir „ESRV rekomendacijų įgyvendinimo vadovas“; 2014 m. kovo 3 d. posėdyje – darbas, susijęs su makroprudencinės politikos įgyvendinimu ES bankų sektoriuje. Be viešų posėdžių, ESRV pirmininkas rengia konfidencialias diskusijas apie ESRV darbą su Ekonomikos ir pinigų politikos komiteto pirmininku ir vicepirmininkais.

4 lentelė ESRV svetainėje 2013 m. balandžio 1 d.–2014 m. kovo 31 d. paskelbtos rekomendacijos, komentarai, ataskaitos ir straipsniai

2014 m. kovo 3 d.

The ESRB Handbook on Operationalising Macro-prudential Policy in the Banking Sector

2014 m. kovo 3 d.

Flagship Report on Macro-prudential Policy in the Banking Sector

2013 m. lapkričio 5 d.

„Central counterparties and systemic risk“, *Macro-prudential Commentaries*, No 6

2013 m. lapkričio 4 d.

ESRB Recommendation on lending in foreign currencies (ESRB/2011/1):

Follow-up Report – Overall assessment

2013 m. rugsėjo 17 d.

„Assessing contagion risks from the CDS market“, *Occasional Paper Series*, No 4

2013 m. rugsėjo 17 d.

„The consequences of the single supervisory mechanism for Europe’s macro-prudential policy framework“, *Reports of the Advisory Scientific Committee*, No 3

2013 m. rugsėjo 16 d.

„The Structure and Resilience of the European Interbank Market“, *Occasional Paper Series*, No 3

2013 m. liepos 8 d.

Annual Report 2012

2013 m. liepos 8 d.

Handbook on the follow-up to ESRB recommendations

2013 m. liepos 8 d.

High-Level Group Report on the ESRB Review

2013 m. birželio 20 d.

Recommendation of the European Systemic Risk Board of 4 April 2013 on intermediate objectives and instruments of macro-prudential policy (ESRB/2013/1)

ESRV taip pat tęsė darbus kuriant įvairių komunikacijos priemonių rinkinį, skirtą naudoti pagal poreikį priklausomai nuo perteikiamos žinios ir tikslinės auditorijos.

Be ESRV pirmininko įžanginių žodžių Ekonomikos ir pinigų politikos komitete, ESRV taip pat skelbė pranešimus spaudai apie Bendrosios valdybos posėdžių rezultatus. Be to, ESRV toliau skelbė savo rizikos rodiklių rinkinį: tai kiekybinių ir kokybinių rodiklių, naudojamų ES finansų sistemos sisteminei rizikai nustatyti ir išmatuoti, rinkinys. Rizikos rodiklių rinkinys yra reguliariai atnaujinamas ir skelbiamas ESRV interneto svetainėje kartu su pagrindiniais duomenimis, pastaba apie apžvalgą ir priedais, kuriuose nurodoma taikyta metodika ir naudoti rodikliai.

ESRV interneto svetainėje skelbiami tokie leidiniai: i) Makroprudenciniai komentarai, ii) PMK ataskaitos ir iii) Nereguliarūs straipsniai. Šiuose leidiniuose išreikštos autorių nuomonės ir jos nebūtinai sutampa su oficialia ESRV pozicija.

3.3 ESRV peržiūra

Teisės aktuose, kuriais įkuriama Europos finansų priežiūros institucijų sistema, nustatyta, kad Europos Komisija turėjo atlikti ESRV ir Europos priežiūros institucijų peržiūrą per trejus metus nuo jų įsigaliojimo. Pagal ESRV reglamentą ESRV peržiūra turėjo būti atlikta iki 2013 m. gruodžio 17 d.

2012 m. rugsėjo mėn. ESRV pradėjo pasirengimą skelbti savo nuomones apie peržiūrą, nes Europos Komisija išreiškė ketinimą pradėti peržiūrą iki 2012 m. pabaigos dėl darbo kuriant BPM. Siekiant padėti Bendrosios valdybos nariams rengiant ESRV indėlį į šią peržiūrą, buvo sukurta aukšto lygio grupė, susidedanti iš ECB pirmininko pavaduotojo Vítoro Constâncio, PTK pirmininko Stefano Ingves ir PMK pirmininko André Sapiro.

2012 m. gruodžio mėn. aukšto lygio grupė pateikė savo pirmosios ataskaitos projektą. Jis buvo parengtas po išsamių konsultacijų su institucijomis ESRV narėmis (įskaitant šių institucijų darbo susitikimą 2012 m. spalio 29 d.). Po Europos Vadovų Tarybos politinio susitarimo dėl BPM, pasiekto 2012 m. gruodžio mėn., Bendroji valdyba aukšto lygio grupę taip pat įgaliojo apsvastyti, konsultuojantis su Europos Komisija, galimą BPM poveikį ESRV. 2013 m. balandžio 26 d. Komisija pradėjo konsultacijas dėl Europos finansų priežiūros institucijų sistemos (EFPI), įskaitant ESRV.

2013 m. liepos 8 d. ESRV išdėstė savo požiūrį apie peržiūrą ESRV pirmininko Mario Draghi pasirašytame laiške. Laiške buvo rašoma apie aukšto lygio grupės ataskaitą ir pagrindinius diskusijų dėl ataskaitos, vykusią per 2013 m. birželio 20 d. Bendrosios valdybos susitikimą, rezultatus. Ataskaitoje pateikta: i) išsami informacija apie ESRV pažangą, pasiektą dirbant įvairiomis jos darbo kryptimis; ii) rekomendacijos, kaip galima pagerinti tiek ESRV reglamentą, tiek procesus, kurių jis neapima; iii) išvados dėl galimo BPM poveikio ESRV. Laiškas ir ataskaita paskelbti ESRV interneto svetainėje.

2014 m. kovo mėn. Europos Parlamentas paskelbė savo poziciją dėl ESRV ataskaitos, ragindamas stiprinti ESRV vaidmenį atliekant ES finansų sistemos stebėseną.

Atitinkamą Europos Komisijos ataskaitą numatoma paskelbti 2014 m. vasarą.

Santrumpos

BE	Belgija	LU	Liuksemburgas
BG	Bulgarija	HU	Vengrija
CZ	Čekija	MT	Malta
DK	Danija	NL	Nyderlandai
DE	Vokietija	AT	Austrija
EE	Estija	PL	Lenkija
IE	Airija	PT	Portugalija
GR	Graikija	RO	Rumunija
ES	Ispanija	SI	Slovėnija
FR	Prancūzija	SK	Slovakija
HR	Kroatija	FI	Suomija
IT	Italija	SE	Švedija
CY	Kipras	JK	Jungtinė Karalystė
LV	Latvija	JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
LT	Lietuva		

BBPK	Bazelio bankų priežiūros komitetas
BGPD	Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyva
BPM	bendras priežiūros mechanizmas
BVP	bendrasis vidaus produktas
CET1	bendras 1 lygio nuosavas kapitalas
CRD	Kapitalo reikalavimų direktyva
CRR	Kapitalo reikalavimų reglamentas
DSTI	vidutinės įmokos dydžio ir pajamų santykis
EBI	Europos bankininkystės institucija
ECB	Europos Centrinis Bankas
EFPIŠ	Europos finansų priežiūros institucijų sistema
EIOPA	Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija
EMIR	Europos rinkos infrastruktūros reglamentas
ES	Europos Sąjunga
ESRV	Europos sisteminės rizikos valdyba
FC	visiškai vykdo
FDIC	Federalinė indėlių draudimo korporacija
FPRD	Finansinių priemonių rinkų direktyva
FPRR	Finansinių priemonių rinkų reglamentas
FSV	Finansinio stabilumo valdyba
G-SII	pasaulinės sisteminės svarbos įstaigos
IE	netinkamai pateisino
LC	beveik visiškai vykdo

LTI	paskolos ir pajamų santykis
LTV	paskolos ir įkeisto turto vertės santykis finansinių priemonių rinkų MN beveik nevykdo
NC	nevykdo
NMPI	nacionalinė makroprudencinės priežiūros institucija
NPI	nacionalinė priežiūros institucija
O-SII	kitos sisteminės svarbos įstaigos
PC	iš dalies vykdo
PFĮ	pinigų finansų įstaiga
PMK	Patariamasis mokslinis komitetas
PTK	Patariamasis techninis komitetas
RWA	pagal riziką įvertintas turtas
SCAP	saugumo turinio automatizavimo protokolas
SE	tinkamai pateisino
SII	sisteminės svarbos įstaiga
SVKI	suderintas vartotojų kainų indeksas
TAB	Tarptautinių atsiskaitymų bankas
TARP	probleminio turto išpirkimo programa
TVF	Tarptautinis valiutos fondas
VPPS	vienakrypčiai pinigų politikos sandoriai

© Europos sisteminės rizikos valdyba

Adresas

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurtas prie Maino
Vokietija

Telefonas

+49 69 1344 0

Interneto svetainė

<http://www.esrb.europa.eu>

Faksas

+49 69 1344 6000

Visos teisės saugomos.

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

Šiame leidinyje paskutiniai duomenys pateikti 2014 m. birželio 13 d.

ISBN 978-92-899-1375-1 (online)

ISSN 1977-5199 (online)

ES katalogo numeris DT-AA-14-001-LT-N

